

bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ

DEVİRİM

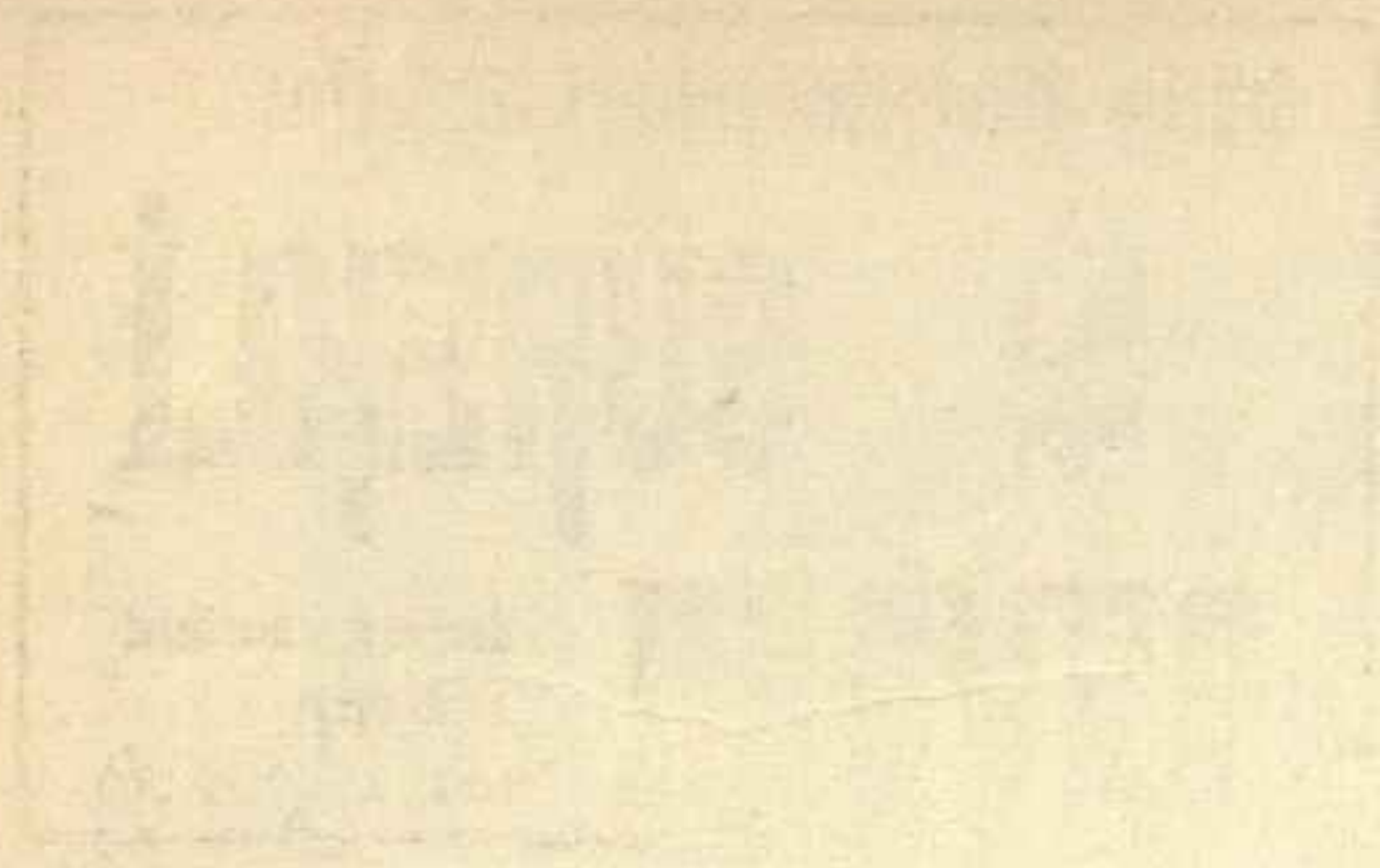
devrimci marksist
aylık dergi

sayı : 3 - ekim 1978

- THKP-C eleştirisi - 2
- Millî Mücadele
- 1925 - 27 Çin Devrimi
- CHE'yi Anıyoruz
- Rus Devrimi 61. Yılında
- TÖB-DER Üzerine

bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ

DEVİRİM

devrimci marksist
aylık dergi

sayı: 3 - ekim 1978

Sahibi :

Hamza Soysal

Yazı İşleri Sorumlusu :

Uğur Tekin

Yönetim Yeri :

Yerebatan Cad.

Salkımsöğüt Sok. 20/9

Cağaloğlu / İstanbul

Abone Koşulları :

Yıllık : 200 TL.

Dış ülkelere : 400 TL.

Posta Havalesi :

Hamza Soysal adına

Posta Çeki Hesap No: 10 99 67

Dizgi - Baskı :

Murat Matbaacılık Koll. Şti.

Tel : 27 45 71

Kapak Baskı :

Gözlem Matbaası

Cilt :

Kısmet Mücellithanesi

Genel Dağ. :

Sürekli Devrim

Baskı Tarihi :

13 - 10 - 1978

İÇİNDEKİLER

SÜREKLİ DEVİRİM'den Okurlara	2
THKP-C / Devrimci Gençlik / Devrimci Yol	3
Rus Devrimi Uç Anlayışı	14
Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla CHE GUEVARA	24
Millî Mücadele	29
Komünist Enternasyonal'de Sömürgeler Sorunu ve 1925 - 27 Çin Devrimi	37
TÖB-DER Olaylarının Kökeni ve Gelişimi	48
FOCEP Peru Kitlelerini Devrime Hazırlıyor	53
Peru'da Troçkistler Birleşiyor	53
Nikaragua Devrimi	54
İran Devriminin Sorunları	55

Ön kapak : 1917 Ekim Devrimi hükümetinin 11 Bol-
şevik Halk Komiseri

Arka kapak : Che GUEVARA

Sürekli Devrim'den Okurlara...

Elinizdeki sayıda THKP-C / Devrimci Gençlik / Devrimci Yola bir ilk yaklaşım niteliğindeki Merkezci Bir Çizgi yazısı tamamlanırken şunu belirtmekte yarar var: bu tamamlanmış bir tartışma değildir, hem uluslararası hem de Türkiye'deki bu tür hareketlere Sürekli Devrim'de başlı başına ya da belli bağlamlarda yer verilecektir. Bildirge'de belirtildiği üzere devrimci solun birliği yolunda Sürekli Devrim «bu tür hareketlerin teorik tartışmalardan ziyade ancak doğrudan eylem içinde ikna» edilebileceklerini, doğru eylem önerilerinin sınırlı bir ortam hazırlayacağını baştan belirtmiştir. (*) Dolayısıyla kısa vadede kurulacak bir diyalog yerine belki daha uzun vadeli ama 'doğrudan eylem içinde' sınanabilecek önerilerin tartışılması için zemin hazırlamak bu sorunda esastır.

Ekim Devriminin 61. yılında Sürekli Devrim, doğrudan doğruya Ekim günlerine yer veren bir yazı yerine, Rus Devriminin tarihsel anlamı ve dinamiğinin kavranmasında, devrim formülasyonu tartışmalarına açıklık kazandıracak bir boyutta olmasından dolayı Troçki'nin Rus Devrimi Üç Anlayışı adlı yazısını okurlara sunmaktadır.

Yine Che'nin ölümünün 11. yılında, onu yalnızca bir savaşçı olarak görenlerin karşısına Che'nin devrimci kişiliğinin çok yönlülüğünü sergileyen ve onun düşünce dinamiklerini açıklayan Michel Levy'nin yazısını, Che'nin uluslararası devrimci hareket içindeki gerçek yerinin belirlenmesi yönünden yayınlıyoruz.

Milli Mücadelenin Kemalizmle birlikte uzun süre sosyalist hareketin tartıştığı konuların başında yer alması yalnızca geçmişteki cuntacılık «teorileri»nin sonucu değildir. Ulusal sorundan ideolojiye, devletin düzenlenmesine kadar sayılabilecek çözümlenmesi gereken bir dizi noktada eğer sağlıklı bir Milli Mücadele ve Kemalizm tahlili yoksa sonuç genellikle hüsrandır. Bu amaçla yer verdiğimiz Milli Mücadele konulu yazının bir giriş olarak değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Sürekli Devrim'in gelecek sayısı ağırlıklı olarak işçi hareketi ve sorunlarına ayrılmıştır.

(*) Bkz. Devrimci Solun Birliği ve Merkezcilik Karşısında Devrimci Marksist Tavır, Sürekli Devrim, Bildirge, s. 23.

THKP-C

Devrimci Gençlik

Devrimci Yol

2

Sovyet-Çin Kutuplaşması

Merkezci hareketler karakterleri gereği Sovyet ve Çin bürokrasisinin uluslararası tutumlarına karşıdırlar ve onları reformizmden koparan bir öge de budur. Ne ki Sovyet ve Çin devrimlerinden sonra bu ülkelerdeki sınıf mücadelesinin hangi düzeylerde, ne gibi sonuçlar doğurduğunu ortaya koymak ve işçi devletlerinin karakteri konusunda derinlemesine bir teorik çabaya girişmek, adeta sorunun politik bir önemi yokmuş gibisine ya küçümsenmekte ya da gereksiz görülmektedir.

Ama bütün bunlar, bu hareketlerin konuya hiç eğilmedikleri demek değildir. Evet eğilmektedirler, ama santimle ve kendileri açısından gerekli olduğu yere kadar, gerekli olduğu biçimde.

Bunların en önemli göstergesi ise, ele alınan toplumun (özellikle Sovyet toplumdur bu) değerlendirilmesi sırasında tarihin önemli bir kesikliğe uğratılmasıdır. «Sovyetler Birliğinde revizyonizm» Sovyet devriminin akışı içinde değil, devrimden neredeyse kırk yıl sonra ortaya çıkmakta «kökü geçiş sürecinin karmaşık sorunları içinde yatan bir dizi nedenlerden ötürü, 1950'lerde partiye revizyonizmin egemen olmasıyla, sosyalizmin kuruluşuna doğru gelişme durmuştur,» denmektedir. Ve böylece, kahrolası «karmaşık sorunlar içinde yatan bir dizi neden»le revizyonizm objektif olarak doğurtulurken, hiç te karmaşık olmayan sorunlar kalem oynatışıyla geçiştirilmektedir. (Bkz., DY s. 6, s. 15)

İtiraf etmek gerekir ki yakın geçmişe kadar Çinli ideologlar da bu vargıyı aynen paylaşmaktaydılar ve hatta bu görüşün ilk savunucularıydılar. Ama onlar da görüşlerinin ikna edebilirliği üzerinde kuşkuya kapılmışlar ki şu ellilerde (kimine göre Stalin'in öldüğü günün ertesi sabah, ya da Stalin'in çalışma arkadaşlarının ve en yakınlarının önderliğinde gerçekleştirilen XX. kongrede) birdenbire revizyonist kliğin nasıl iktidara geçtiğini kanıtlamak için bürokrasinin Stalin devrinde de önemli bir sorun olduğunu, ama Stalin'in dirayetli tutumu ile buna engel olduğunu ve de onun ölümü ile meydanın apansız bu kliğin eline geçtiğini elden geldiğince açıklamaya çalışmışlardır. Çin'li ideologların bunu yaparken bir rahatlıkları vardı. Stalinist tarih anlayışı onların rehberi idi; ta 1917'den 1956'ya bir doğrultu saptayabiliyorlardı.

DG ve DY'un bugüne kadar bu konuda önlerindeki en büyük güçlük kendilerine göre böyle bir tarih anlayışına açık ve seçik olarak sahip olmamalarıdır. Teorik kaynak açısından kendilerine çok yakın gördükleri Stalin'den alıntılar yapılırken arkasından bugünkü Sovyetler Birliği yönetimine yapılan eleştiri belki de farkında olmayarak Stalin'in sosyalist toplumun inşası üzerine yaklaşımlarına açık bir karşı eleştiri boyutuna varmaktadır.

«Sovyetler Birliğinde... Revizyonizmin-komünizmin, sınıfsız toplumun kurulduğu gerekçesiyle proletarya diktatörlüğü ve proleter partisine gerek kalmadığı, halkın devleti ve halkın partisi-barışçıl geçiş teorileriyle işe

başlamış olması dikkat çekici bir noktadır.» (DG 8, s. 3)

Daha dikkat çekici başka bir nokta var bizce. 1936'da Sovyetler Birliği'ndeki yeni Anayasaya baktığımızda bu tür safsataların hiç de 1956 sonrası «revizyonist klişe» değil, daha öncekilere mal edilebileceğidir. Stalin Sovyetlerin 1936'daki sekizinci kongresine sunduğu yeni Anayasanın gerekçesinde komünizmin birinci evresinin gerçekleştirilmiş olduğunu söylüyordu. Komünizmin birinci evresi denilen herhalde sosyalist toplumdur. Devrimci Yol'daki arkadaşların da belirttiği gibi Lenin, «sosyalizm sınıfların kaldırılmasıdır» (DY 8, s. 14) der. Eğer şu 1950'lerdeki revizyonizm başa geçmezden önce sosyalizm Sovyetler Birliği'nde ve yalnız Sovyetler Birliği'nde gerçekleşmişti ise sınıflar da ortadan kalkmıştı. Evet hal böyle ise sınıfsız toplumdan sınıflı toplumlara geçiş üzerine Marksizm yepyeni teorilere gereksinim duymaktadır.

Devrimci Gençliğin de Devrimci Yol'un da bu tür bir çaba içine girmelerine gerek yoktu. Nitekim sayfalar boyu kendilerini Çin ideologlarından ayırdeden noktalar belirtilirken 1950'ler öncesi üzerine farklı birşeye rastlanmamaktadır, Sosyal emperyalizm teorisine karşıdırlar. Sovyetler Birliği'ne de karşıdırlar. Ne var ki bütün bunlar anlık tutumlar takınmanın birer görünümü halinde. Sistemli bir düşüncenin ürünü değil. Örneğin Sovyetler Birliği'nin sosyal emperyalist olmamasına gösterilen gerekçeye tarihsel bir kaynak vermeleri bizim için gerçekten aydınlatıcı olurdu. Çünkü bu tartışma ne bugünün ne de dünün konusudur. Devrimci Gençlik ve Devrimci Yol da geçiş toplumu üzerine kaynaklarını daha açık olarak belirtmelidirler. Çünkü pratikte faydacılık teoride de oportünizmi öne çıkarabilir; işte buna düşmemek için, sık dönüşlere alışkın olan merkezilik, tarihten gelen omurgasını sağlam yerlere bağlamak zorundadır.

«Sosyalist devlet mülkiyetinin, devlete bir revizyonist klişin egemen olmasıyla, kapitalist devlet mülkiyetine hemen dönüştüğü ileri sürülemez.» (DY. s. 8, s. 14)

Böylece DY mülkiyet ilişkilerinden hareketle yeni bir sınıfın egemenliğinin sözkonusu olmadığını, «revizyonist bürokrasinin» sınırlı

bir tasarruf yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir. Devrimci Marksizm bugüne kadar muarızlarına karşı işçi devletlerindeki bürokrasinin burjuvazi olmadığını belirtirken bu devlet mülkiyeti sorununa ayırdedici bir önem vermiştir :

«Sovyet devletinin tabiatıyla ilgili soruyu, soyut sosyolojik plânda değil somut siyasi görevler plânında sormakla başlayalım? Bir an için bürokrasinin yeni bir «sınıf» olduğunu ve Sovyetler Birliği'ndeki rejimin özel bir sınıf sömürsü sistemi olduğunu kabul edelim. Bu tanımlamaların ardından hangi yeni sonuçlar çıkacaktır bizim için?... Bürokrasinin devrilmesiyle ulaşmak istenen hedef. Sovyetlerden bugünkü bürokrasinin kovulması ve Sovyetlerin iktidarının yeniden yerleştirilmesidir. Yeniden hayat bulan Sovyetlerin görevi dünya devrimi ile birlikte çalışmak ve sosyalist bir toplum kurmaktır. Dolayısıyla bürokrasinin devrilişi devlet mülkiyetinin ve plânlı ekonominin korunmasını peşinen kabul etmektedir. Sorunun can alıcı noktası burada yatmaktadır.» (Troçki, SSCB Savaşta, 25 Eylül 1939 — alıntılardan Ernest Mandel, İşçi Sınıfı Hareketi ve Bürokrasi, Köz Yayınları s. 70)

Tabii bu noktaya gelirken «Sınıf farklılıklarının esas olarak ortadan kalkmasına kadar politikanın belirleyiciliğini kabul etmek zorunludur.» (DY agy) ibaresini aynen benimsiyoruz. Lenin'in de belirttiği gibi politikanın önceliği marksizmin abc'sidir. Yine çok haklı olarak aynı yerde Henri Lefebvre'den yapılan partinin önemine dair bir alıntının arkasından sınıfsız topluma gidişte ekonomizm tehlikesinden sözedilmektedir. Hemen arkasından örneğin SSCB'ye ilişkin bir somutlama beklemek okuyucunun hakkı iken ne yazık ki bu genel deyiş özelle pekiştirilmediğinden içi boş kalmaktadır. Sorun açıktır; revizyonist diktatörlük ya da bürokrasinin egemenliği sözkonusu ise, bolşevik partisine ne olmuştur? Belirtilen ekonomizm sapması pratikte nasıl bir görünüm kazanmıştır? Eğer bunlara cevap verilmiyorsa arada söylenen doğrular birbaşlarına hiçbirşeyi açıklayamazlar.

Geçiş toplumu tartışması sanıldığı gibi ya da koyulduğu gibi Maocu ya da Moskovacı olmamanın dar sınırlarına hapsedilemez.

Sorun özünde sosyalizmin ne olup ne olmadığıdır. Başka bir deyişle sosyalist anlayışın sergilenmesidir. Bu noktada DY için bir tehlike var, (s. 6'da) «Ho Şi Minh tavrı» gibi isimlerle de ileri sürülen görüşlere karşı çıkarken gerçekte kendi can simidinin de iki sütun önce «(Kore, Arnavutluk, Vietnam, Angola)» olduğunu unutmaktadır. Vietnam ve Kamboçya arasındaki son çatışmalar umarız bu «Sovyet-Çin kutuplaşmasının ötesinde» tavrı takınmanın sanıldığı kadar pratik bir tutum olmadığını ispatlamaktadır. Dahası, Küba devriminden sonra uzun süre merkezci hareketlerin bir üçüncü yol bulma umutları artmıştı; ne var ki yakın zamanda artık açıkça belgelendiği gibi (1975 Havana Deklerasyonu), devrim yapmış ülkelerin, sadece uluslararası çapta güç ilişkilerini değiştirmekle kalmayıp emperyalizmi çökertecek darbeler vurmamak için geri bir ülkenin sınırları içinde kalan iç mücadelenin çözülmesinde bürokrasinin konumu eninde sonunda belirleyicilik kazanmaktadır. Devrimin başarıya ulaşması yetmemektedir, sosyalist topluma doğru gidişte sorunlar sürekli devrim anlayışı içinde çözümlenmediği takdirde tıkanma kaçınılmaz olmakta, proletaryanın yolu üzerinde uluslararası boyutta da yeni engebeler yükselmektedir.

Şabloncu olmamak şabloncu olmaktan daha iyidir. Ama şu ya da bu şablonun neden reddedildiği de açıklığa kavuşturulmadan salt şabloncu olmamak için kıvranmak da, politik yönelişte sağlam bir tutum değildir.

«**Sosyalist üretim ilişkilerinin inşa edildiği bir ülke olan Sovyetler Birliği'nde revizyonizmin iktidara gelmesi...**» (DG s. 1, s.) Ne zaman, hangi düzeydeki üretim güçleri, ne tür bir teknoloji ve hepsinden önemlisi ne gibi bir uluslararası ilişkiler içinde SSBC'de sosyalist üretim ilişkileri geçici bir zaman için de olsa gerçekleşmiştir? Sosyalizmin sınıfsız toplum olduğuna dair Lenin'den alıntı da yapılıyor ve de sosyalist üretim ilişkilerinin inşa edildiğinden söz ediliyorsa, sözcüğün tam anlamıyla, bu çizginin sosyalizm anlayışında bir tutarlılık yoktur. Ele geçirilen ve belirtilmeyen kaynaklara göre Maoist olmadıklarını tanıtlamaya çalıştıkça ne oldukları iyice belirsizleşmektedir. Devrimci Yol'un

kendine özgü bir geçiş toplumu anlayışı var mıdır? Bu sorunun cevabı Devrimci Yol'un sosyalizm anlayışının da ne olup olmadığını açıklayacaktır. Ordan burdan alınan kaynaklarla irdelenmeden öne sürülen yaklaşımlar sadece bu tartışmadan kaçtıklarının belirtisidir.

Kapitalist Olmayan Yol : Leninist Devrim Teorisinin İnkarı

«**SSCB'nin 'kapitalist olmayan yolcuları ile Çin'in üçüncü Dünyacıları aynı ülkelerdir.**» (DY 4.10)

Her zaman için Stalinist pratiğin uluslararası plânda kendi güvenliği için yaptığı ittifaklar tartışma konusu olmaktadır. DY da tartışmaya kendi istediği yerden, kendi istediği kadar katılmaya niyetlidir. Bugünkü Sovyet politikası eleştirilirken, nerde o eski günler teranesi eksik edilmemektedir. «**Stalin'de bütün açıklığıyla ortaya konan sömürgeci devrimler teorisi, Lenin'in ve Komintern'in Doğu Halkları için gerekli buldukları önermelerden kaynaklanmaktadır.**» (agy) DY sosyalizm tarihini kendisine uygun düştüğü biçimde makaslama girişiminde sonuna kadar özgürdür. Ama 'bütün açıklığıyla ortaya konan'ın ne olduğu kimsenin tarihten kazıyamayacağı kadar açıktır. İşte 'bütün açıklığıyla' ortada duran 'sömürgeci' 1925-27 Çin devrimi ve Stalin'in ve güdümündeki Komintern'in 'teorisi' ve pratiği. Leninizmin hangi hücrelerine koymaya çalışırsanız çalışın, o yabancı organı kabul etmeyecektir. Bu konuda bırakalım troçkist yayınları, Mao'nun Yayınlanmamış Yazılar'ından mutlaka haberleri vardır; buna ne buyrulur acaba? İki sütun sonra ise Seylan 1971 olayından söz etmektedirler; SSCB'ye bu olayda haklı olarak karşı çıkarken, hareketin önderi Wijeweera'nın Moskova ve Çin bürokrasisinden Stalinist diye sözettiği üzerinde yorum yapmak gereğini duymamaktadırlar.

Kapitalist olmayan yol 'teorisi'ne karşı çıkarken sonuna kadar haklıdır DY. Ama teorinin kendisi hakkında söyledikleri o kadar tarihsel perspektiften yoksundur ki kendi kaynakları ile kimi zaman çelişmektedir (bunun, aşıldığı takdirde olumlu bir çelişme olduğunu belirtelim). Ordulara ilerici misyon-

lar yüklenmesine karşı çıkarken, ilkin biraz geriye dönüp Mahir Çayan'ın (**Bütün Yazılar** s. 156) Libya'daki milliyetçi subayların ilerici **cunta** (altı M, Çayan tarafından çizilmiştir) hareketinden söz etmesini ele almak gerekirdi. Yine, aynı derlemenin son sayfalarında «politikleşmiş askerî savaş stratejisine göre devrimin önder, temel güçleri ve ihtiyatları» sıralanırken vasıtasız ihtiyatlar arasına da birinci kademeyi kemalist aydın çevrenin aldığını görürüz; ikinci kademede de dünya sosyalist bloku vardır. Eğer gelişmiş ülkelerdeki işçi sınıfının dünya devrimi içinde **en azından** bir ihtiyat olarak yerini arıyorsanız bulamayacaksınız. İkinci sınıf bir Lin Piao'culukla vasıtalı ihtiyatlar içinde küçük burjuvazinin sağ kanadı yer almıştır, oligarşinin kendi içindeki çelişkiler sayılmıştır ama emperyalist ülkelerdeki proletaryaya tarih sahnesinde bu kadarlık bir yer bile verilmemiştir (bkz., **Age.**, s. 376). Açıkçası Kemalizm üzerine sanrının arkasında bu kapitalist olmayan kalkınma yolunun da izleri vardır. (Bkz. bu yazımızın **Kemalizm bölümü**, SD, s. 2)

Ülkemizin jeo-politik durumu (s. 362) : «**Askerî ve taktik bir sorun olduğu için şu kadarını söyleyelim. Devrimciler için ülkemizin jeo-politik durumu oldukça önemli bir avantajdır.**» Bu ne demektir? Sovyet-Çin kutuplaşması, ya da kapitalist olmayan yol açısından irdedeleyebileceğiniz kadar irdedeleyebilirsiniz. Ama birşeyi göğüslemek zorundasınız. Tarih kimsenin hizmetkârı değildir; onu değiştirmek için ilkin olduğu gibi kabul etmek zorundasınız ki kavrayabileseniz. Türkiye için devrim anlayışında Mahir Çayan kapitalist olmayan kalkınma yoluna doğru olarak yer vermemekte; ama başka ülkelerdeki bu tür bazı oluşumları zımnen olumlu karşılaması çelişik bir tutumdur. DY bu çelişkiyi aşmıştır, tabii Mahir Çayan'la hesaplaşarak değil.

Partileşme Sürecine İlişkin Bazı Eleştiriler ve Parti Sorunu

DG ve DY dergilerinin bu konuda önlerindeki en büyük çözümsüzlük, daima THKP-C geleneğinin yılmaz bir savunucusu olduklarına göre, THKP'nin nasıl bir parti olduğu ve bu partinin 1971 yenilgisi ile birlikte yaşamı-

nın nasıl sona erdiği. Kimi zaman yapılan THKP-C yaşıyor gibi propagandif deyişlerin anlamı sanırız daha ziyade moraldir. THKP'nin yenilgisinden ya da varlığını yitirmesinden bu yana geçen süre içinde örgüt teorisi başından beri bu çizginin esas sorunu olmuştur. Ne ki bu konuda da önlerinde ciddi bir açmaz vardır. Mahir Çayan'ın yazılarında bir partileşme-cepheleşme teorisine rastlamak olanaksızdır ve bazı şiirsel betimlemelerin dışında böyle bir olguya yer bile verilmemektedir.

O halde **Bütün Yazılar'a** da ters düşmeyecek bir parti teorisine gerek duyulmaktadır. Bu ihtiyaç ise ister istemez Mahir Çayan'la ancak bir uyum içinde giderilmelidir; aksi takdirde gelenekle bağ koparılabilir.

İlkin DY'un genel çizgi olarak partileşme sürecine ilişkin görüşlerini aktaralım (s. 15, s. 15) : «... **Ülkemizde de proletarya partisi yukardan aşağı örgütlenmek, yani ilk aşamada dar bir devrimciler örgütü olmak, sonra ikinci adımda işçi (ve emekçi) sınıfının öncü unsurları ile bütünleşmek, Marksist-Leninist bir ideolojik temel üzerinde kurulmak, mücadeleyi her koşul altında sürdürebilecek şekilde örgütlenmek ve her alandaki mücadelenin uyumlu bir organizasyonunu gerçekleştirmek, demokratik merkezîyetçilik, gizlilik ilkelerini temel alarak çalışmak durumundadır.**»

THKP gerçekten böyle bir örgüt müdür? Mücadeleyi her koşul altında sürdürebilecek bir durumda olmuş mudur? Sınıfın öncü unsurları ile bütünleşebilmiş midir? Demokratik merkezîyetçilik ilkesi işlemiş midir? Hayır, hayır, hayır! En iyimser ve bu örgütün yapısına verilecek en büyük terminolojik tavizle THKP-C ancak bir devrimciler örgütüdür. Daha fazlasını söylemek için DY'un kendi söylediklerini reddetmesi gerekir. (Aradan şunu da belirtmekte yarar var : cephe en az farklı iki unsurun belli bir ittifakını temsil eder; THKP-C içinde ise THKP'den farklı görüşe sahip kimse var mıydı? Olaylar ikisinin de bir ve aynı örgüt olduğunu gösterdi.)

Leninist örgüt teorisinin genel geçer öğeleri olarak kabul edilen bu hususların gerçekleştirilmesi için eksik olan nedir? Örgüt için gerekli ideolojik temel, yılları içeren bir

zaman diliminde hazırlanması gereken çok derin yeni bir teori mi gerektirmektedir; yoksa harekete geçmek için kurucu unsurları hiç te bilinmez olmayan bir temel taş işlevi mi görecektir? Devrimciler örgütü üstün insanlardan ve binler-onbinlerden oluşmuyorsa ille de, o takdirde bunca yıl sonra yuvarlak bir «Devrimci Hareket» sözcüğü arkasına gizlenmek ve «partileşme süreci» diyerek partileşmeyi biteviye ertelemek niye?

Bunu yalnızca önderliğin yeteneksizliğine bağlayamayız. Eğer önceden belirlenmiş bir yapıya yöneliyor olunsaydı o takdirde önderliğe böyle bir eleştiride bulunulabilirdi. Ama görünen odur ki Devrimci Yol, THKP-C gibi bir parti ve cephe oluşturmak eğiliminde değildir. Açıktır ki böyle bir parti ve cephenin kurulma olanakları her zaman vardır.

Hareketin yeniden yeşermesinden bu yana dört yıl gibi bir zaman geçti; iki dergi, bir dizi broşür ve onbinlere varan bir sempati-zan yığını, onbinlerce satan bir dergi, sayısal olarak belki de Türkiye'nin en büyük hareketi, geride kalan bir dizi şehit, anti-faşist mücadelede yadsınamayacak bir varlık, geçmişteki gibi gençlik kitlesi ile sınırlı olmanın yer yer sendikalarda, taşrada ve memur kitlesi içinde aşılımaya başlanması... Bütün bu saptamalar kendileriyle birlikte bir dizi sorunu akla getirmekte ister istemez. Dünyada sayılı genişlikte olan bu hareket, benzer merkezci hareketlerle kıyaslandığında hiç de tarihsel olmayan bir eksiklik içindedir: örgüt. Onbinlerce etkinliğe varmış bir hareketin arkasında kendilerinin de kabul ettikleri gibi bir örgüt yoksa, bu hareketin örgütleneme hastalığı vardır demektir. Bunca yıldır partileşme sürecinin devam etmesinin esas nedenlerinden biri de partileşme süreci hakkında net bir tutuma sahip olunamamasıdır; aksi takdirde en azından bu sürecin belli evrelerine ulaşılmış ya da aşılmış olunurdu. Partileşme sürecinin neresindedir DY? «Partileşme süreci»nde iradenin belirleyiciliği esas olduğuna göre, toplumsal olaylardan nisbi bir bağımsızlığa sahiptir. O halde, kendilerinin dedikleri gibi dar bir devrimciler örgütü, bir ideolojik birlik çevresinde işe koyulmalıydı. Yalnız, politikleşmiş askerî savaş

stratejisi ile yukarıda kendilerinin de kabul ettikleri partileşme süreci modeli arasında nasıl bir uyum kurabilecekleri kendileri için bir sorun olduğu gibi bizler için de bir merak konusudur. Çünkü yukarıda çizilen model genel Leninist örgütlenme teorisine yakın olduğu kadar THKP-C'nin geçmiş varoluş ve çalışma tarzına da taban tabana zıttır. Arada şunu da belirtelim: devrimci Marksist hareket kendi dışında ve hatta kimi zaman kendi içinde bu tür çalışma anlayışlarının ne gibi boyutlara ulaşacağını çok daha üst düzeyde yaşamış ve tartışmıştır.

Mahir Çayan, stratejik hedefimiz anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimdir başlığı altında proletaryanın ideolojik öncülüğünü, temel bölgenin kırlar olması esprisi içinde sunmaktadır. Aradan geçen bunca zaman hâlâ bu harekete bir köylü temeli kazandırılmamışken kentsel yığınlar daha çok harekete sempati duymaktadır. Belki de bunun zorlaması ile geleneğin dışına çıkılmakta ve «işçi sınıfının birliğini sağlama»nın gerekliliği öne çıkmakta ve buna göre yaklaşımlar da yaygınlık kazanmaktadır. **«Grev ve direnişler iktidar mücadelesinin birer okulu olacaksa, dahası, her iş yeri faşizme karşı direnişin birer kalesi olacaksa, bu, ancak ve ancak her iş yerinde oluşturulacak direniş komiteleri ile sağlanabilir.»** (DY s. 4, s. 4) Evet «Zafer işçi sınıfının olacaktır» ve gerçekten işçi sınıfının birliğinin sağlanması ile işçi sınıfının devrimci teori ile cihazlanmış öncüsü ile işyerleri ikili iktidar organlarının temel taşları oldukça zafer işçi sınıfının olacaktır. Bu belirlemelerle DY Mahir Çayan'ın dışına çıkmaktadır ama somut pratiğin ve dünya işçi sınıfının deneyimlerinin içine girerken geçmişinden kopmaktadır. Bunlar merkezci hareketler içinde izlenebilecek en olumlu noktalar. Ne yazık ki geçmişle arasındaki çelişkiden dolayı fazlaca üzerinde durulmamakta ve gereğince geliştirilmemektedir. Direniş komiteleri yaklaşımı daha geniş bir tabirle devrimin koşullarının sözkonusu olabildiği her ülkede kendini ortaya çıkarmıştır. Ama örneğin önce Sovyetler'de ortaya çıkan bu tür bir yaklaşımın ilkin kendiliğinden hareketlerin ürünleri olması, bundan böyle de öyle olmasını gerektirmemektedir. Özellikle İspanya iç sava-

şında alabildiğine çeşitlilik gösteren bu tür oluşumlar çoktandır işçi sınıfının tarihsel örgütsel kazanımlarını oluşturmaktadır ve ille de aynı dönem ve koşulları beklemenin gereği yoktur. Yeter ki bu önerinin içi doldurulsun, katılımın ve işlevlerinin yönü ve içeriği açığa kavuşturulabilsin.

Ne ki suni denge-öncü savaş tartışmaları içinde bu direniş komitelerinin içeriği kimi zaman yukarıda zikredilenden daha muğlak bir karakter kazanmakta ve bu sonuncularla telif edilmeye çalışılmaktadır. Geleneğe dayalı her eleştiri DY'ü geriye çekmektedir. Eleştirilerin üstüne üstüne gidilmediği için 'bir adım ileri iki adım geri' demeye bile olanak yok.

Bilindiği gibi 1971 öncesinde de, 1974 sonrasında da Dev-Genç siyasal yaşamın kimi zaman partilerden daha etkin bir ögesi olmuştur. İçsel yapıda homojenliğe özellikle dikkat edilmiş, dolayısıyla yönetimde aranan homojenlik (mantiken) giderek tabanda da sağlanmıştır. Bu da farklı siyasal eğilimlerin güç oranına göre temsili bir yana aynı çatı altında barınmasına bile olanak vermemiştir.

Burada iki nokta ister istemez hep birbirine karıştırılmıştır. İlki demokratik merkezîyetçilik, ikincisi parti ve gençlik örgütü arasında bir partileşme süreci içinde girift ilişkiler.

Geleneği itibarı ile THKP-C hareketinin liderliği denetimsiz bir liderlikti. Yani liderliğin taban tarafından belli kıstaslarla denetlenmesi sözkonusu değildi. Bu bir ölçüde de çalışma tarzında yiğitçe tutumların ağırlık kazanması ile açıklanabilir. 1970'ler için bunun bir anlamı vardı, hareketin teorisini ve pratik öncülüğü dar bir kadro yürütüyordu ve Mahir Çayan varlığı ile bu kadro içinde tartışmasız bir ağırlık taşıyordu. (Hatta Çayan'ın hareketi adını verdiğini —Çayancılar— de gözönüne alırsak liderle hareket arasındaki özdeşleşmeye varan bir yakınlık olduğu görülebilir). Böylece Leninist tarzda olmasa bile bir merkezîyetçiliğin doğuşu anlaşılabilir olmaktadır. Ne ki hareketin yeniden canlanması döneminde böylesine dar bir kadro içinde baskın bir lider bulunmamasına rağmen, «örgüt» anlayışının gereği olarak örgüt olmadan da

liderliğe böylesine bir denetimsiz merkezîyetçilik hakkı zımnen verilmiş oldu.

Oysa DY Bildirge'si aşağıdaki ibare ile önemli bir çelişkiyi yansıtıyordu: «**bildirge, tartışma ve araştırmaların sürdürülebilmesi için bir platform**»dur (s. 8). THKP-C mirasına sahip çıkan Devrimci Gençlik'in ardından yayına giren Devrimci Yol böylece sadece teorik tartışmalarla kendini sınırlamak durumundayken pratikte politik bir karar mekanizması olarak ortaya çıkma hakkını nereden aldığını açıklamaktan acizdi. Yukarıdaki cümlelerin ardından söylenenler ise sorunu bugüne kadar çözümleyememelerinin teorik anahtarını vermektedir:

«**DEVRİMCİ YOL Bildirgesi** hemen bir parti kurma çağrısı olarak kavranmamalıdır. ...Devrimci Hareketin birliğinin sağlanabilmesi için ve partinin inşası için ideolojik birliğin gerekli olduğunu, bu ideolojik birliğin de ülkemiz devriminin temel meselesi hakkında bir ideolojik açıklıktan; bu açıklığı sağlamak üzere bir ideolojik mücadeleden geçtiğini söylüyoruz. Bunun için Devrimci Hareketin birliğinin sağlanması bir mücadele konusu olarak saptanıyor ve devrimcileri bu yolda mücadeleye çağırıyoruz.

...Devrimci Yol Bildirgesi, bir birlik çağrısıdır. ...ortak ideolojik ve siyasî görüşlere sahip insanları birliğe ve göreve çağırmaktadır.» (DY Bildirge s. 8)

Ortak ideolojik ve siyasî yönelişe sahip insanlardan bir örgüte varmanın yolu ideolojik mücadele ise eğer bunun adı tamamiyle bir kısır döngüdür. İdeolojik mücadele parti öncesi ilişkilerde de, partinin kurulmasından sonra da, partinin içinde ve dışında da sürdürülmesi kaçınılmaz bir mücadeledir. Üzerinde durulması gereken nokta 'ideolojik birlik eşittir tek ses' gibi bir anlayışa sahip olup olmaktır. Sorun örgütsel plânda düşünülmelidir. Örgütün içinde birden fazla ses olabilir ama dışa karşı tek bir ses çıkmalıdır (en can alıcı nokta: 1917 Ekim arifesi). Dolayısıyla mutlak bir ideolojik birlikten söz etmek yersizdir. Ama mücadeleyi en etkili biçimde yürütmek böyle bir birliğe yönelerek olur. Bu da belli politikalar etrafında kümelenmekle gerçekleşir ancak. Ve karar altına alınıyorsa bunlar, kelimenin tam anlamıyla Leninist örgütün

kurucu ögelerinden biri tamam demektir. Aksi takdirde birlik bir olasılık ya da umuttur.

Devrimci Yol ideolojik birlik ve ortak siyasal görüşlere sahip devrimciler arasında ideolojik birlik için bir mücadele platformu ise bu arap saçının tek bir çözümü vardır: **İdeolojik birlik yoktur.** Eğer yeterli görünmeyen bir birlik sözkonusu ise DY bu kez Devrimci Hareket adına siyasal bir merci yetkisi ile konuşma hakkını, bir platform sayılması gerektiğine göre, nasıl sağlamaktadır? Yeterli görünmeyen ideolojik birlik nasıl yeterli bir hale getirilecektir? Burada 'devrimin temel meselesi hakkında ideolojik açıklık'tan kastedilen nedir? 'Devrimin temel meselesi' eğer iktidar zaptıysa, DY bu konuda ufkunu genişletmek için nasıl bir 'ideolojik açıklığa' ihtiyaç duymaktadır? Sorun eğer kitleleri iktidar zaptına yönelmek ise, bu, devrimci örgütün somutu kavrayışına, izleyeceği politikalara, taktik ve stratejilerine sıkı sıkıya bağlıdır. Özellikle THKP-C'nin mirasına da sahip çıkıldığına göre, kendi tabirleriyle «ülkemiz devriminin temel meselesi hakkında bir ideolojik açıklık», kuşaklar boyu sürece kadar karanlıklar içinde mi yapılmaktadır? İdeolojik mücadele ömür boyu sürer ama bir örgüt için sanıldığından çok daha az zaman yeterlidir, eğer net bir örgüt teorisi, program anlayışı varsa. Devrimci Yol'un eksikliği bu olmuştur.

Ne ki böyle bir açıklık kazanma döneminde tartışmada hoşgörünün, çeşitli eğilimlerin (THKP-C'yi esas olarak benimseyen) ortak bir çatı altında barınabilmesinin kaçınılmaz olması gerekirken hiç bir açıklığa kavuşulduğuna dair ilân verilmeden, kimileri açığa alınmaya başladı. Böylece ortak bir politik anlayışın ürünü olan örgütte politik kararların merkezileşmesi ve «merkeziyetçiliğin demokrasi ile döllemesi» (Troçki) gibi noktalar billurlaşmadan, dayanaksız bir merkeziyetçilik ile birlikte hareket içinde kopmalar ve tasfiyeler yaygınlaşmıştır. Bunun varlık nedeni ne kimi insanların bir günde devrimci hareketin içinden oligarşinin yanına gitmeleridir, ne de hangi bağlamda oldukları tartışmaya sebep olan kimi teorik saptamaların uzlaşmaz karakterleridir. Bunun adı açıkça bir örgüt teorisine sahip olamama hastalığıdır.

Bu örgütlenememe hastalığı gittikçe bir kangren halini almaktadır. Dün gençlik için deki etkinliği, yetersizliği ile kendisini haklı göstermeğe çalışabilecek bu görüş, bugün örgütlenememenin gerekçesi olarak kendi içindeki kopma ve sapmalardan başka bir gerekçe bulamaz hale gelmektedir (Tıpkı THKP-C'nin yenilgisini teknik kimi sorunlarla partideki sağ sapmaya bağlama eğilimi gibi).

Kendi içinde demokrasiye bir türlü işlerlik kazandıramayan hareket kendi dışındakilerle ilişkilerinde genellikle yönetimde homojenlik adı altında sekterlik peşindedir; ama hareketin yaygınlığının verdiği güvene dayanan sekterlik çok küçük örneklerde de olsa akıl almaz ittifaklarla bezenmektedir. Hangisi DY resmî görüşüdür? Sadece ilkesizlik. Yönetim olmak herşeyden ağır basmaktadır. Siyasal güç oranına göre anti-faşist mücadelede yer alan her türlü eğilimin her türlü demokratik kitle örgütünde yönetimde temsil edilebilmesi gibi tartışmasız bir mücadele ilkesi, DY tarafından kendi güçlerinin yetip yetmemesine göre, nalıncı keseri gibi yontulmaktadır.

Proleter demokrasisi DY için ne ifade etmektedir? Şimdilik buna değgin tek bir satıra rastlamak mümkün değildir. Çünkü o takdirde kendi dışlarındaki unsurlar hakkında ilkel bir tavır almak zorunda kalacaklardır. Azınlıkta kalacakları bir dernek ya da bir diğer demokratik kitle örgütü çatısı altında mücadeleyi yalnızca bir yönetim mücadelesiyle sınırlamadan yürütme konusunda DY kendisi için bile inandırıcı örnekler verdiği, yarattığı sürece sandığının aksine daha sağlam dayanaklar kazanacaktır. Karakteri gereği örgütlenmeye yatkın olmayan küçük burjuva katmanlar arasında bağımsızlıkçı eğilimler revaçta olabilir; ama tartışmayı, irdelemeyi bu katmanlara göre değil, proletaryanın konumuna göre yapmak bizi daha gerçek sorunlarla yüzyüze getirecektir. Ve o zaman DY hareketi kitlesele sınıf dayanağı olan merkezci bir hareket karakteri kazanma yollarını bulacaktır. İşte tam da o zaman devrimci Marksizmle kozlarını kaçınılmaz olarak paylaşmak durumunda kalacak ve ya geri dönecek ya da parçalanacaktır. Merkezilik sınıf için ol-

duğu gibi devrimciler için de ancak bir geçiş olabilir, ne fazla ne eksik.

Program Sorunu

Devrimci Gençlik ve Devrimci Yol hareketini diğer siyasal çizgilerden ayırdeden şey, bir hareketin bayrağı olan, programı değildir. Zaten Devrimci Yol da bir program ilân etmiş değildir. Ama önemli olan, bir program anlayışına da sahip olmayışıdır. Her ne kadar kalkış noktası olarak gösterilen ideolojik birliğin zorunlu bir ürünü olarak programın ortaya çıkması gerekirken, ideolojik birlik adına, programatik yaklaşımlardan çok programın dayanması gereken nesnel gerçekliğin kavranışı üzerine bir dizi terminolojik tartışma derginin sayfalarını doldurmaktadır. Bunların gerekli olduğu yadsınamaz ama eğer gerçekliğin kavranması, bugünkü toplumdan sosyalist devrime kadar kitleleri götürecek bir dizi taleplerle donanmış bir eylem programına yönelik değilse bu tartışmaların anlamı kendileri ile sınırlıdır.

Gerçekliğin kavranılmasına yönelik çabaların yoğunlaştığı konular emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi, suni denge tartışmalarında kendini açığa vurmakta, evrim-devrim aşamalarının içiçeliği, politikleşmiş askerî savaş stratejisi gibi genel hatları ile mücadele anlayışına yönelik tartışmalarla kendini pratikte ifade etmektedir.

Emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi tahlili suni denge anlayışının bir gerekçesi olarak ileri sürülmektedir. İkinci Dünya Savaşından sonra bütünsel olmayan bir nisbi sanayileşme olgusunun «geri bıraktırmış» ülkelerde bir gerçeklik halini alması ile «toplumsal üretim ve nisbi refah » (MÇ., **Bütün Yazılar** s. 333) artmış ve «ülke içindeki ilişkiler görünüşte yumuşamış (feodal döneme kıyasla), halk kitlelerinin düzene karşı tepkisi ile oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur.» «...Özellikle geniş emekçi yığınların tepkileri pasifize edilerek, bu tepkiler ile oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur.» (age., s. 334)

«Oligarşi ile halkın düzene memnuniyetsizlik ve genellikle bilinçsiz tepkileri arasında kurulmuş olan suni dengeyi bozmanın, kitleleri devrim saflarına çekmenin temel mü-

cadele metodu silâhlı propagandadır.» (Age., s. 342)

Evrin Devrim aşamalarının içiçe girmesi, evrim aşamasının «uzun bir aşama» olması ve «devrim aşamasının ise nerede başladığını tesbit etmek fiilen imkansız»dır (Age., s. 321) belirlemesi «devrim durumunun sürekli olarak varolması... Silâhlı eylemin objektif şartlarının mevcudiyeti demektir» denilerek bir totolojiye gidilmektedir. Her yol aynı yere varmaktadır: bir çalışma tarzının doğrulanmasına, Aslında II. Enternasyonal oportünistleri, programı asgari ve azami olarak ikiye böldükten sonra / emperyalist çağın özelliklerini kavrayamamanın tipik özelliği / asgari program doğrultusunda partilerini yönlendirmişler ve barış zamanının devrimcileri, savaş zamanının devrimcileri gibisine garip bir ikilemi zımnen ortaya çıkarmışlardır. Daha sonra stalinist partilerin program ve çalışma tarzı anlayışları olarak görülen bu tutum barışçılığın ve burjuva kuyrukçuluğunun teorik kılıfı olarak ileri sürülmüştür. Oysa Lenin'in '**Yaklaşan Felaket**'inden itibaren devrimci Marksizm geçiş talepleri anlayışını geliştirerek böylesine saçma bir ikileme —barış ve savaş zamanı devrimcileri, buna bağlı olarak barış zamanında barışçıl, savaş zamanında savaşçıl çalışma anlayışı— yerine bugünkü toplumdan sosyalist devrime varacak bir eylem programının geliştirilmesini esas görevlerden biri olarak görmüştür.

Özellikle azgelişmiş ülkelerde sınıf mücadelesinin apansız patlamalara uğradığı gerçeği, devrimcilerin en azından çok yakın bir zaman için sınıf mücadelesinin her düzeyinde atağa hazır olmasının gerektirmektedir. Ama sözü edilmesi gereken silâhlı eylemin niteliği silâhlı propaganda değil, sınıfın silâhlanmasıdır. Öncünün silâhlı propagandasının ya da silâhlı mücadelesinin kongrenleştiği durumlarda eğer kitlesele bir karakter kazanılamıyorsa sonuç açıktır. Buradan çıkarılacak sonuç kitlelerin silâhlı mücadeleye hazır olmadıkları bir durumda silâhlı propagandanın boyutlarının kendileri ile sınırlı kalmasıdır. Son on yılın Latin Amerika gerçeği ve hatta Seylan 1971 ayaklanması bunu kanıtlamaktadır. Ayrıca şunu belirtmek gerekir: azgelişmiş ülkelerdeki siyasal yapıların belkemiği-

ni belli bir ekonomik gelişme ya da «**bilim ve teknik devrim çağı**» (age., s. 326) ile açıklamak işçi sınıfının konumunu ele almamasında somutlanan tipik bir ekonomist yaklaşımıdır. Kitleler belli bir mücadele anlayışına (burda silâhlı propaganda yoluyla) çekilmek isteniyorsa, kitlelerin tarihsel konumu öncelikle ele alınmalıdır. Suni denge kavramı içinde, onlar tarhin edilgen bir ögesi olarak ele alınınca buna gerek duyulmayabilir. Ama o takdirde elinizdeki bu reçete ile teorinin kaynağı olarak gösterilen Latin Amerika'daki oluşumlardan dahi uzağa düşmüş olursunuz.

Şunu Devrimci Yol'cuların baştan kabul etmeleri gerekir. Bu teori belli bir zaman için kurulmuştur ve gerisi getirilmemiştir. Latin Amerika'nın son on yıllık tarihini açıklamaktan uzak olan bu anlayış aslında daha önceden de kopuktur. Burada Küba devrimini yeniden tartışmanın gereği yok. Ama Arjantin ve Uruguay işçi sınıfının genel grevlerini hatırlamak yeterli olacaktır. Bunun yanı sıra THKP-C benzeri bir örgütün olmadığı Mısır'da yakın zamanda zamlara karşı yapılan muazzam kitlevî gösteriler ve de son günlerde İran'daki olaylar umarız tarihin bu döneminin en büyük sorununu arkadaşlara açıklayabilir: Bu kitlelerin suskunluğu, 'suni denge' içinde gevşediklerini değil, kitlelerin yükselen mücadelesini kavrayarak onun içinde ona yol gösterecek bir önderliğin olmamasıdır. THKP-C tarihsel açmazı tam tersinden koymuş. Olgunun dinamiğini açıklayacağına kendisini olgunun görünüşüne kurban etmiştir.

İlkin şunu belirtelim; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra az gelişmiş ülkelerdeki sanayileşme olgusu ister istemez proletaryanın da siyasal arenaya daha yoğun ve daha merkezileşmiş olarak çıkmasına yol açmıştır. Bununla birlikte sanıldığı gibi tam aksine **'halk kitlelerinin düzene karşı tepkisi ile oligarşi arasındaki suni bir denge kurulmuştur'** görüşünün tersine siyasal dengesizlik ağır basmaktadır. Latin Amerika neredeyse baştan aşağı askerî diktatörlüklerle yönetilmektedir ve parlamenter rejimlere dönüş yolları oldukça tıkanıktır. Bunun yanı sıra THKP-C'nin kendisine örnek seçmiş olduğu ya da yakın gördüğü tüm hareketler yukarıda belirtilen alıntıların sonucu olarak siyasal arenada ya bo-

calamakta ya da ortadan kalkmaktadırlar. Tek çözüm: sınıfın öz örgütlenme tarzlarını küçümseyen, mücadelede sınıfın tarihsel çıkarları ile devrimcilerin niyetleri arasında bir seçim yapmak durumuna düşen ve ikisi arasındaki karşılıklı ilişkide sınıfın yerine kendini ikame eden görüşlerin terkedilmesidir; ve hepsinden önce kitlelere sunulacak bir devrimci programa sahip olmaktır. Böyle bir program olmadan ne bir devrimci örgüt ne de sınıfın içinde mücadele mümkündür. (Süreklî Devrim s. 2'de silâhlı mücadelenin sınıf mücadelesi içinde ne tür boyutlar kazanabileceği üzerinde durulduğu için burda tekrar etmenin yararı yok. Bkz. s. 14 **Latin Amerika'da Silâhlı Mücadele.**)

Çalışma Tarzı Anlayışı

Bir hareketin çalışma tarzı anlayışı onun program anlayışında yatmaktadır. Devrimci Yol'un programı olmadığı için ancak bazı yazılarından çıkarsama yapmak mümkündür. Derneklerde, kısmen sendikalarda varlığını sürdüren bu hareket içinde işçi sınıfı içinde çalışmanın bir anlamı var mıdır? Bugün için görünürde vardır ama Mahir Çayan'a bakarak cevap vermek gerekirse söz konusu bile değildir (**Bütün Yazılar** böyle bir konuya tamamiyle kapalıdır); hatta yasal demokratik kitle örgütlerinde çalışmaya dair bile tek satır bulamazsınız. Mahir Çayan'da bu tür kitlevî çalışmalara değgin bir bölüm var, ama oldukça eleştirel bir bölüm, belki olmayana ergi yöntemi ile buradan bir çıkarsama yapılabilir:

«— **Merkezi periyodik yayın organı...**

— **Broşürler.**

— **Nakil ip görevini yapan merkezi organın dağıtım şebekesinde mahaller birim alınarak örgütün bürokratik kademelerini kurma.**

— **Ve de sözde askerî hareketlerin (silâhlı propaganda değil!) asgari örgütlenmesi.**

Bütün bunlara revizyonistler stratejik örgütlenme derler.» (**Bütün Yazılar s. 340**)

Devrimci Yol burada sıralanan hatta eleştirilen çalışmaları bir bölümü ile hareketin genel karakteri haline getirmiştir. Önemli bir farkla: dağıtım şebekesi ile sınırlanmayan aktif mücadeleye mahalli düzeylerde de

olsa önemli oranda katılarak. Ne ki Mahir Çayan'ın alıntının devamında sözünü ettiği tehlikeler bu hareket için bir sorun olmakta devam edecektir, eğer THKP-C geleneğini savunduklarını iddia etmekte devam ederlerse.

Kimilerinin iddia ettiği gibi yalnızca direniş komiteleri değildir bu çalışma anlayışına ters düşen; örneğin sendikal çalışma gibi sınıf içinde çeşitli örgütlenme düzeylerinde yapılacak her türlü 'kitleleri bilinçlendirme politikası' da politikleşmiş askerî savaş stratejisi (PASS) ile uyum içinde yürütülemez. Fiiliyatta bütün bunlara karşı bir tutum alınmıştır ama bilineni, görüneni açıklamak DY için bugüne kadar mümkün olmamıştır. Sınıf, kitlelere yöneldikçe Kesintisizler askıya alınmaktadır.

Ayrılık

THKP-C kökenli olduğunu söyleyen bir dizi hareket, 1974'ten sonra ya geleneğin kaçınılmaz bir savunucusu ya da eleştirel bir dönüşümü olarak anaç hareketten koptu. DG ve DY bu kopuşlara karşı genellikle umursamaz bir tutum takındı. Böylesine net bir tavır almamanın çeşitli açıklamaları bulunabilir. Bunların en önemlisi ideolojik mücadelelerin küçümsenmesidir.

Son DEV GENÇ - DEV GENÇ ayrılığında durum eskisinden farklı olmuştur. Çok yakın zamana kadar birlikte olan ve faşizm, emperyalizm gibi konularda hâlâ ortak düşündüklerini söyleyen bu hareketlerin kopmasıyla DY, geleneği ile bağlantılarının daha da koptuğunu kanıtlamaktadır.

PASS, suni denge, evrim-devrim aşamalarının içiçeliği konusunda içerden başlayan anlaşmazlık, devrimci iç savaş durumu ile suni denge arasında varolduğu iddia edilen zıtlık, DY çizgisinde bu kez açıkça bir tıkanıklığı belgelemiştir. Anlaşmazlık son bir iki yazıya bağlanamaz. Çok daha derinlerde hareketin kendini yinelenmesiyle ilgilidir. Yuvarlana yuvarlana biryerlere gelinmiştir. Geriye bakıldığında ise THKP-C rotasıyla pek bir süreklilik kalmamış, buna karşın yeni bir rota da çizilememiştir. Düşüm buradadır.

Sistemli bir teorik belirlemede bulunulmadığı için, durum muhakemesi yapan her

DY militanı, Mahir Çayan'ın yazıları ile hareketin konumunu irdelediğinde bir boşlukla karşı karşıyadır. Son ayrılığın teorik çerçevesi doyurucu değildir. Program yoktur denmektedir; doğrudur. Ama nasıl oluşturulacağı da belli değildir. Örgütlenme eleştirilmektedir, ama alması sunulmamaktadır, vb., Yeni dönemlere hazır olmayanlar gemiyi terkederken, hareket bundan gerekli sonuçları çıkarmamaktadır.

Sonuç

Henüz Stalinizmle kozlarını paylaşmak bir yana, bağlarını koparmaya niyetlenmekten uzak olan merkezci hareketle ittifaklar konusunda açık bono vermek safdillik olur.

DY'un programı yoktur. Hatta bütünsel bir program anlayışı da yoktur ve ancak en iyimser deyişle programatik yaklaşımlara temel olabilecek bazı yazıları vardır. Dünya işçi sınıfının geçmişine ve bugününe bakışı için bir kanıya varılmak isteniyorsa sayfalar açıktır. Bir iki çeviri ya da derleme derginin bütünlüğünde sırtıtmaktadır. Zira bu deneyimler kendi yollarının açılması bağlamında hiçbir şey ifade etmemektedir. Kaynaklar da rastgeledir.

Bir mücadele geçmişi (ya da tarzı diye lim) sürekliliğin temeli olmakta devam etmektedir. Eğilimler, yaklaşımlar gölgelenmekte; böylece özünde açık seçik tutum takınmaktan uzak, farklı anlayışlar hareketin içine sindirilmeye çalışılmaktadır. Yani potansiyel bir dizi oluşum arasında mümkün olabilecek çelişkiler örtülmekte, bastırılmaktadır. Merkezçiliğin temel bir işlevi de budur.

Derginin DG'den sonra önemli bir aşama kaydederek edebi yazılardan bilimselliğe doğru kayışı her sıkışma döneminde yeniden eskiye dönüşü engelleyememiştir. Devrim kelimesi çokça geçmektedir. Ama devrim için ancak birşeyler söylenmektedir. Çok daha fazlası hareketin kendi çalışma ve övünmesi ile ilgilidir. Bir örgüt çalışma raporu bu bağlamda daha da derin olmalıdır.

«Merkezçilik çok azla yetinmektedir. Ama devrim çok ister, herşeyi ister,» (Troçki **Faşizme Karşı Mücadele** Köz Yay., s. 221)

Merkezci hareketlerin en güçlüsü içinde yaygın olan eğilim, aşılması gereken geçmi-

şin üzerinde özgün eklemelerde bulunurken, bu özgünlüğün belirsiz bir süreçte ve belirsiz bir oluşumla gerçekleşebileceği sanrısıdır. Geçmiş yetmemektedir ama gelecek de sadece bir savunma edebiyatı üzerine inşa edilemediğinden her parçalanma bu çelişki üzerinde yükselmektedir.

Bir marksist için devrimci bir hareketin politikalarının salt ulusal ölçütlerle oluşturulamayacağı açık bir gerçektir. Devrimci Yol'un ise değil dünya üzerine, yakın çevresi için dahi siyasal bir perspektifi yoktur. Orta-Doğu için ne söylenmektedir? Ya da Avrupa ile bu kadar içiçe bir ilişki içinde olan Türkiye'nin bu çerçevede konumu ne olmalıdır? Devrimcilerin birliği sadece ulusal plânda değil de uluslararası plânda da gerekli ise, bu tür birlikler hangi maddi temeller üzerine yükselmelidir? Bütün bunlar cevapsız sorulardır. Bu da DY'un ne kadar «ulusal» sınırlar içinde sosyalizme baktığını göstermektedir. Diğer ülkelerdeki devrimci hareketler ve dünya işçi sınıfının uluslararası sorunları, dayanışması ancak yükseliş dönemlerindeki betimlemeler olarak ilgiyi çekmektedir.

Bugün aradan geçen bunca yıldan sonra, DY'da açık bir önderlik bunalımı vardır. Onbinleri aşan bir hareket yineleme batağı içinde önemli bir açmaz karşısındadır: sürekli geçirtilen örgütsel oluşum, yapıya ulaşmada liderliğin tutukluğu, teorik keşme-keş ve sığlık, hareketi durağanlaştırmaktadır.

Herşeyden önce «devrimcilik» yalnız türü belli bazı eylemlerle sınırlı olarak bellendiğinde «eylemciler» ve «yönlendiriciler» ayrımı hareketin belkemiğini kırar. Devrimci yalnızca iyi bir sendikacı, yalnızca iyi bir savaşçı olmakla kendini sınırlayamaz; en az bunlar kadar önemli olan onun örgütün sağlıklı bir politika kazanması uğruna örgüt içi ve dışında vereceği ideolojik mücadeledir. Bunun yolları kapatıldığı takdirde suskun bir taban ve parçalanma ile karşı karşıya kalınır.

Siyasî durgunluk döneminde etkin olan, devrimci olarak addedilen bir dizi hareketin, işçi hareketi yükseldiğinde, yani kesin karar anı gelip çattığında ve burjuva devletin terörü kitlesel bir karakter kazandığı zaman en fazla bir atımlık barutları kalmaktadır.

Merkezci hareketler de geçmişleri ile kesikli bir bağlantı içinde bulunduklarından henüz siyasal durgunluk döneminin karakterini aşmak için gerekli oluşumu tamamlamadıklarından ötürü «zor» dönemlerde, sonrası için bol özür malzemesi sağlamak tehlikesi ile karşı karşıyadırlar (12 Mart'ta olduğu gibi). Ve eğer örgütlü-programlı bir hareket karakteri kazanamazlarsa devrimci sorumluluklarını yerine getiremeyecekler, dar-madağın, küçük birimler halinde ufalanacaklardır. Geniş bir hareket olmanın propagandasına sığınılırken, unutulmaması gereken şey, tarihsel sorumluluğun da yerine getirilmesinde hiç te az olmayan yoğunlukta görevlerle yüz yüze olunduğudur.

İşçi hareketi, tabanı küçük burjuva olan bu hareketin sağlam zemine oturmasını sağlayacak tarihsel deney ve örgütsel güçten yoksundur. Ayrıca bu hareketlerin tabanındaki heterojen yapı, sınıf dinamiği kazanmayı da engellemektedir. Kısaç hareketin sınıfsal konumu açısından da düşündürücüdür.

Bu tür merkezci hareketler mücadelenin çeşitli evrelerinde özellikle geri ülkelerde ortaya çıkmıştır ve çıkmaktadır. Ne var ki belli bir merkezci hareket ne tarihsel olarak sürekliliğini sağlayabilmiştir ne de kendi sınırlarını aşmak konusunda, uluslararası bir çizgi olmak yolunda fazla deneye sahip değildir ve olanakları da sınırlıdır. Bunu gerçekleştirmek kısmen Latin Amerika için mümkün olmuşsa da, örneğin OLAS çok farklı yapılardaki örgüt ve hareketlerin en fazlasıyla dayanışma, daha doğrusu bir iletişim ve propaganda merkezi olmakla sınırlı kalmıştır. Bizde ise merkezci hareket böyle bir uluslararası boyut dahi ele almamıştır.

Tarihsel plânda kitleler için sözkonusu olan genellikle bireyler için de geçerli olmuş, merkezcilik bir aşamadan diğerine geçişi temsil etmiştir. Ama Türkiye'deki devrimci oluşumun yeni ve oldukça sınırlı bir çerçevede yürümesi ve merkezçiliğin solunda bir hareketin olmayışı bu geçici durağı zorunlu gibi göstermektedir. Ve tabii, «Yığınlar için merkezcilik, bir aşamadan bir diğerine geçişten başka birşey olmasa da bazı siyasî kişiler için bu ikinci bir tabiat haline gelebilir.» (Troçki, yage., s. 212)

Rus Devrimi Üç Anlayışı (1)

Leon TROÇKİ

İşçilerin ileri bir ülkeden önce, ekonomik olarak geri bir ülkede iktidara gelmeleri mümkündür... Proletaryanın diktatörlüğünün teknik gelişmeye ve ülkenin kaynaklarına şu veya bu şekilde otomatik olarak bağlı olduğunu düşünmek, saçmalığa varıncaya kadar basitleştirilmiş 'ekonomik' maddeciliğin önyargılarından biridir. Bu bakış açısının Marksizmle bir ilişkisi yoktur. (1906, Sonuçlar ve Olasılıklar, bu makale içinde — SD).

1905 devrimi yalnızca «1917'nin provası» olmakla kalmayıp, aynı zamanda içinden Rus siyasal düşüncesinin bütün bellibaşlı gruplarının çıktığı ve Rus Marksizmi içinde bütün eğilimler ve ayrışmaların biçimlendiği ya da belirdiği bir laboratuvar oldu. Tartışmaların ve farklılıkların merkezini oluşturan, doğal olarak, Rus devriminin tarihsel karakteri ve onun gelecekte gelişeceği yollar sorunu idi. Bu anlayışlar ve teşhisler savaşının bir başına ve kendiliğinden Stalin'in biyografisiyle ilişkisi yoktur, çünkü onun bağımsız bir katılımı olmamıştır. Konuya ilişkin yazdığı birkaç propaganda makalesi ise en ufak bir teorik ilgiden yoksundur. Birçok Bolşevik kalem aynı fikirleri, hem de daha fazla yetenek göstererek yayımlaştırdı. Bolşevizmin devrimci kavranışının eleştirel bir açıklaması, eşyanın tabiatı gereği bir Lenin biyografisinde yer almalıydı.

Ama teorilerin de kendi kaderleri vardır. İlk devrim döneminde ve sonrasında 1923'e değin, devrimci öğretiler geliştirilip gerçeğe dökülürken Stalin bağımsız bir tutum almazken 1924'ten sonra durum birdenbire değişir. Bürokratik gericilik ve geçmişin feci tekrarları çağı başlar artık. Eski öğretiler yeni anlayışlar ve yorumlarla bezenir. Devrim filmi geriye doğru oynar. İlk bakışta oldukça beklenmedik bir biçimde, «Troçkizm»'in bütün falsolarının kaynağı olarak «sürekli devrim» anlayışı, dikkatin merkezini oluşturur. Bundan sonraki yıllarda bu anlayışın eleştirisi Stalin ve işbirlikçilerinin teorik —*sit venio verbo* [eğer bu sözcük kullanılabilirse]— çalışmasının başlıca içeriğini oluşturur. Denebilir ki teorik plânda alındığında Stalinizm, 1905'te formüle edildiği şekliyle sürekli devrim teorisinin eleştirisinden çıkmıştır. Bu bakımdan Menşeviklerin ve Bolşeviklerinkinden ayrı olan bu teorinin açıklanması, bir ek biçiminde bile olsa bu kitaba girmemezlik edemez.

Rusya'nın gelişmesi herşeyden önce geriliğiyle belirlenir. Bununla birlikte tarihsel gerilik demek, ileri ülkelerin gelişmesinin salt bir iki yüzyıllık bir gecikmeyle yeniden tekrar edileceği şeklinde anlaşılmalıdır. Aksine yepyeni bir «bileşik» toplumsal formasyon oluşturur ve bu formasyon içinde kapitalist teknik ve yapının en son kazanımları, feodal ve feodalizm öncesi barbarlık ilişkilerine kök salarak onları dönüştürüp boyunduruğuna alır ve sınıflar arasında özgül bir karşılıklı ilişki yaratır. Aynı şey fikir alanında da geçerlidir. Tarihsel yavaşlığından ötürü, Rusya, bir öğreti olarak Marksizmin ve bir parti olarak da sosyal demokrasinin daha burjuva devriminden önce bile güçlü bir gelişme kaydettiği tek Avrupa ülkesi haline geldi. Demokrasi mücadelesi ile sosyalizm mücadelesi arasındaki ilişki sorununun en derin teorik tahlile bizzat Rusya'da tabi tutulmuş olması ancak doğaldır.

Idealist-demokratlar, esas olarak Narodnikler, yaklaşan devrimin burjuva olduğunu kabul etmeye boş inançlarından ötürü yanaşmadılar. Devrimin toplumsal içeriğini gizlemek —yalnızca başkalarından değil, aynı zamanda kendilerinden de— için nötr bir siyasî formül peşinde koşarak ona «demokratik» damgasını bastılar. Ama Narodniklikle mücadelesinde Rus Marksizminin kurucusu Plekhanov daha geçen yüzyılın seksenli yıllarında Rusya'nın ayrıcalıklı bir gelişme yolu ümid etmesi için bir neden olmadığını, diğer «kutsal» uluslar gibi, onun da kapitalizm ârafından geçmek zorunda kalacağını ve proletaryanın sosyalizm için daha ileri mücadele-

(1) «Rus Devrimi Üç Anlayışı» Dördüncü Enternasyonal, Kasım 1942. Bir başka çeviride bu, Troçki'nin Stalin biyografisine ektir. Troçki'nin asıl niyeti, buradaki konuları, Fransa'da sürgündeyken başladığı ama bitiremediği Lenin biyografisine bir bölüm olarak koymaktı.

sinde kaçınılmaz olan siyasî özgürlüğü tam da bu yolla sağlayacağını koyuyordu. Plekhanov burjuva devrimini bir görev olarak sosyalist devrimden —onu da belirsiz bir geleceğe erteliyordu— ayırmakla kalmıyor, herbiri için de tamamen farklı güç bileşimleri ayırıyordu. Siyasî özgürlük, liberal burjuvazi ile ittifak halindeki proletarya tarafından sağlanacak; daha yüksek bir düzeyde kapitalist gelişmeyle geçen onyıllardan sonra proletarya, burjuvaziye karşı doğrudan mücadele içinde sosyalist devrimi yürütecektir.

Lenin ise 1904'ün sonunda şöyle diyordu:

«Rus aydınına, devrimimizin burjuva olarak kabul edilmesi, onu soldurmak, değersizleştirmek, alçaltmak gibi geliyor ... Proletarya için burjuva toplumunda siyasî özgürlük ve demokratik cumhuriyet uğruna mücadele, düpedüz, sosyalist devrim için mücadelede zorunlu bir aşamadır.»

«Marksistler,» diyordu 1905'te, «Rus devriminin burjuva karakterine bütünüyle ikna olmuşlardır. Bu ne demektir? Bu, Rusya için kaçınılmaz hale gelen... demokratik dönüşümlerin bir başlarına ve kendiliklerinden kapitalizmin devrilmesi, burjuva düzeninin devrilmesi demek olmayıp tam tersine, bu dönüşümlerin, kapitalizmin ilk kez ve gerçek biçimde gelişmesi için yolu temizlemesi demektir. Bu dönüşümler burjuvazinin bir sınıf olarak ilk kez hakimiyetine olanak sağlayacaktır...»

«Rus devriminin burjuva demokratik çerçevesini atlayamayız,» diye diyor, «ama bu çerçeveyi muazzam derecede genişletebiliriz» diyordu. Yani burjuva toplumu içinde proletaryanın gelecekteki mücadelesi için çok daha elverişli koşullar yaratabiliriz. Bu sınırlar dahilinde Lenin, Plekhanov'u izliyordu. Devrimin burjuva karakteri Rus Sosyal Demokrasinin her iki hizbi için kalkış noktası işlevi görmekteydi.

Bu şartlarda Koba (Stalin) in propagandada, Bolşeviklerin ve de Menşeviklerin ortak özelliğini oluşturan bu yaygın formüllerden ileri gitmemesi oldukça doğaldır.

1905 Ocağında şöyle yazıyordu: «Eşit, doğrudan ve gizli genel oy esasına göre seçilen Kurucu Meclis —işte şimdi, uğruna savaşmamız gereken şey budur! Bizim sosyalizm mücadelemizde acil olarak ihtiyaç duyduğumuz cumhuriyeti yalnızca bu Meclis verecektir.» Sosyalist hedef için uzatmalı sınıf mücadelesine bir arena olarak burjuva cumhuriyeti— perspektif budur.

1907'de, yani hem Petersburg'da hem de yurt-

dışında basında yer alan sayısız tartışmalardan sonra ve ilk devrimin deneylerinde teorik teşhislerin ciddi bir sınamadan geçmesinden sonra Stalin şöyle yazıyordu:

«Devrimimizin burjuva olduğu, kapitalist düzeni değil feodal düzeni yıkarak tamamlanacağı, yalnızca demokratik cumhuriyetle taçlanacağı — bu konuda partimizde herkes anlaşmış gözüküyor.» Stalin devrimin neyle başladığından değil, neyle bittiğinden söz ediyordu ve devrimi daha baştan oldukça kategorik biçimde, «yalnızca demokratik cumhuriyetle» sınırlıyordu. Yazılarında, demokratik bir altüst oluşla ilişkili olarak bir sosyalist devrim perspektifine değinme bile aramak boşuna. 1917 Şubat devriminin başlangıcında bile onun tavrı, Lenin'in Petersburg'a gelişine kadar, böyle kaldı.

Plekhanov, Axelrod ve genel olarak Menşevizmin önderleri için devrimin sosyolojik bakımdan burjuva nitelendirmesi politik olarak herşeyden değerliydi çünkü daha baştan burjuvazinin sosyalizm hayaletiyle tahrik olmasını ve onun gericilik kampına «itilmesini» önlüyordu. Menşevizmin baş taktikçisi Axelrod, Birleşme Kongresi'nde [Nisan 1906] «Rusya'nın toplumsal ilişkileri yalnızca burjuva devrimi için olgunlaşmıştır,» diyordu. «Siyasal özgürlüklerin ülkemizde evrensel yokluğu durumunda proletarya ile diğer sınıflar arasında siyasal iktidar için doğrudan bir kavganın lafı bile edilemez. ... Proletarya burjuva gelişim şartları için savaşmaktadır. ... Nesnel tarihsel şartlar bizim proletaryamızın önüne, ortak düşmana karşı mücadelede burjuvazi ile kaçınılmaz biçimde işbirliği yapmayı koyuyor.» Rus devriminin içeriği böylece daha baştan, liberal burjuvazinin çıkarları ve görüşleriyle bağdaşır olan dönüşümlerle sınırlanmaktaydı.

İki hizip arasındaki temel anlaşmazlık işte bu noktada başlar. Bolşevizm, Rus burjuvazisinin kendi devrimini sonuna kadar götürmeye önderlik edileceğini kesinlikle reddediyordu. Plekhanov'dan sonsuz derecede daha büyük bir güçle ve tutarlılıkla Lenin, Rusya'da demokratik altüst oluşun merkezi sorunu olarak tarım sorununu ileri sürdü. «Rus devrimin anahtarı,» diye tekrarlıyordu, «tarım (toprak) sorunudur. Devrimin yenilgisi veya zaferine ilişkin vargılar... Kitlelerin toprak mücadelesindeki durumunun hesaplanmasına dayanmalıdır.» Plekhanov gibi Lenin de köylülüğe küçük-burjuva bir sınıf olarak; köylü toprak programı da burjuva ilerlemenin programı olarak bakıyordu. Birleşme Kongresinde «millileştirme burjuva bir önlemdir,» diye directti.

«Kapitalizmin gelişmesine ivme verir; sınıf mücadelesini keskinleştirir, toprakta hareketi (mobilizasyonu) güçlendirir, tarıma sermaye akışını arttırır, tahıl fiyatını düşürür.» Tarım devriminin su götürmez burjuva karakterine rağmen Rus burjuvazisi yine de toprak sahiplerinin mülksüzleştirilmesine düşman tavır alır ve işte bu yüzden monarşi ile, Prusya tarzı bir Anayasa temelinde bir uzlaşma arar. Plekhanov'un proletarya ile burjuvazi arasında ittifak fikrine karşı Lenin, proletarya ile köylülüğün ittifakı fikrini çıkarıyordu. Ona göre bu iki sınıfın devrimci işbirliğinin görevi, Rusya'yı feodal pislikten köklü biçimde temizleyecek, özgür bir çiftçi düzeni yaratacak ve kapitalizmin Prusyavari değil, Amerikan vari gelişmesi için yolu açacak yegane araç olarak «demokratik bir diktatörlüğü» yerleştirmekti.

Lenin'e göre devrimin zafer tacı «ancak bir diktatörlük olabilirdi; çünkü proletaryanın ve köylülüğün doğrudan doğruya ve acil olarak ihtiyaç duyduğu dönüşümlerin gerçekleştirilmesi, toprak ağalarının, büyük burjuvazinin ve çarlığın ümitsiz direnişini getirecektir. Diktatörlük olmadan bu direnişi kırmak ve karşı-devrimci denemeleri püskürtmek olanaksızdır. Ama bu şüphesiz sosyalist değil, demokratik bir diktatörlük olacaktır. (Devrimci gelişmenin bir dizi geçiş aşamaları olmadan) kapitalizmin temellerine dokunamayacaktır. En iyi durumda, köylülük yararına toprak mülkiyetini yeniden köklü bir dağıtımına tabi tutabilecek, Cumhuriyeti kurmaya varan tutarlı ve tam bir demokratizm getirecek, yalnızca köyün günlük yaşamından değil, fabrikadan da Asya ve feodal özellikleri silecek, işçilerin şartlarında ciddi bir iyileştirmenin başlangıcını açacak ve yaşam düzeylerini yükseltecek ve nihayet daha az önemli olmamak üzere devrim yanğını Avrupa'ya taşıyacaktır.»

Anayasal reformlardan değil de, devrimin merkezi görevi olarak tarımsal altüst oluştan hareket etmesi ve başarıya ulaşması için toplumsal güçlerin tek gerçekçi bileşimini seçmesiyle Lenin'in anlayışı ileri doğru muazzam bir adımdı. Lenin'in anlayışının zayıf noktası ise kendi içinde çelişkili olan «proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü» fikri idi. Onu açıkça burjuva nitelemekle bizzat Lenin bu «diktatörlüğün» temel sınırlılığının altını çiziyordu. Bununla söylemek istediği, köylülükle ittifakını sürdürmek uğruna proletaryanın, yaklaşan devrimde sosyalist görevleri doğrudan doğruya önüne koymaktan kaçınmak zorunda kalacağıydı. Ama bu, proletaryanın kendi öz diktatörlüğünden vazgeç-

mek demekti. Dolayısıyla meselenin özü, işçilerin katılımı halinde dahi, köylülüğün diktatörlüğünü içermesiydi.

Zaman zaman Lenin tam da bunu söyledi. Sözgelimi Stokholm Konferansı'nda [Nisan 1906] iktidarın zaptı «ütopya»sına karşı çıkan Plekhanov'u çürütürken Lenin şöyle dedi: «Tartışılan program nedir? Tarım programı. Bu programla iktidarı kimin alacağı beklenir? Devrimci köylülük. Lenin proletaryanın iktidarını bu köylülükle mi karıştırmaktadır?» Hayır, der kendini kastederek: Lenin proletaryanın sosyalist iktidarını, köylülüğün burjuva demokratik iktidarından kesin biçimde ayırdeder. «Ama,» diye haykırır yeniden, «muzaffer bir köylü devrimi, devrimci köylülük iktidarı zaptetmeden nasıl mümkün olabilir?» Bu polemiksel formülde Lenin kendi durumunun nazikliğini özel bir açıklıkla ortaya serer.

Köylülük, kilit merkezleri şehirler olan muazzam bir ülke yüzeyine dağılmıştır. Her bölgede farklı farklı olarak beliren çıkarlarını köylülük kendi başına formüle bile edemez. İller arasında ekonomik bağ, pazar ve demiryolları ile sağlanır ama hem pazar hem de demiryolları şehirlerin elindedir. Kendini köyün kısıtlamalarından koparmak ve çıkarlarını genelleştirmek peşinde koşan köylülük kaçınılmaz biçimde şehre siyasal yönden bağımlı düşer. Son olarak, köylülük toplumsal ilişkilerinde de heterojendir: kulak tabakası [zengin köylüler] doğal olarak köylülüğü şehir burjuvazisi ile ittifaka götürmeye bakar, öte yandan köyün alt tabakaları ise köylülüğü şehir işçilerinin yanına çeker. Bu şartlarda, köylülük bu niteliğiyle iktidarı zaptetmekte tamamen yeteneksizdir.

Eski Çin'de devrimlerin köylülüğü, ya da daha doğrusu, köylü ayaklanmalarının askeri önderlerini iktidara getirdiği bir bakıma doğrudur. Bu her defasında toprağın yeniden paylaşılmasına ve yeni bir «köylü» hanedanın kurulmasına yolaçıyordu; böylece tarih yeni bir toprak merkezileşmesi, yeni bir aristokrasi, yeni bir tefeci sistemi ve yeni bir ayaklanma ile yeni baştan başlıyordu. Devrim katıksız köylü niteliğini korudukça, toplum bu ümitsiz ve fasit dairelerden çıkamayacaktır. Eski Rus tarihi de dahil, eski Asya tarihinin temel budur. Orta Çağın kapanışıyla, Avrupa'da her muzaffer köylü ayaklanması iktidara bir köylü hükümetini değil, sol bir şehir partisini getirdi. Daha doğrusu, köylü ayaklanmaları, ancak şehirdeki devrimci kesimin durumunu güçlendirmeyi başardığı oranda muzaffer

oluyordu. Yirminci yüzyıl burjuva Rusya'sında devrimci köylülüğün iktidar zaptının sözü bile edilemez.

Söylediğimiz gibi, liberal burjuvaziye karşı tavır, sosyal demokrat saflar içinde devrimcilerle oportünistleri ayırdetmenin ölçü taşıydı. Rus devrimi nereye kadar gidebilirdi? Geleceğin geçici devrimci hükümetinin niteliği ne olacaktı? Hangi görevlerle karşılaşacaktı? Ve hangi sırayla? Tüm önemleriyle birlikte bu sorular, ancak proleter politikasının ana karakteri temelinde doğru koyulabilirdi; bu politikanın karakterini belirleyen ise her şeyden önce liberal burjuvaziye karşı tavidir. Plekhanov açıkça ve inatla, gözlerini ondokuzuncu yüzyıl siyasi tarihinin temel sonucuna kapıyordu: proleterya bağımsız bir güç olarak öne çıktıkça burjuvazi karşı-devrimin kampına geçmektedir. Kitle mücadelesi cüretli oldukça liberalizmin gerici yozlaşması çok daha hızlanır. Bugüne değin kimse sınıf mücadelesi yasasının sonuçlarını etkisizleştirecek bir yol bulamadı.

«Proleter olmayan partilerin desteğini kazanmıyoruz,» diye tekrarlıyordu Plekhanov ilk devrim yıllarında, «ve patavatsız eylemlerle onları itmeliyiz.» Bu türden tekdüze vaazlarla Marksizm filozofu, toplumun yaşayan dinamiğine erişemediğini gösteriyordu. «Patavatsızlık» duygulu bir aydını itebilir. Sınıflar ve partiler ise toplumsal çıkarlarla çekilir ya da itilirler. Lenin Plekhanov'u şöyle cevapladı: «Rahatlıkla söylenebilir ki, liberaller ve toprak ağaları milyonlarca 'patavatsız eylem'den ötürü sizi bağışlarlar ama toprağı ellerinden alacak bir fermanınızı asla affetmezler.» Ve yalnızca toprak ağaları da değil. Burjuvazinin büyük başları, mülkiyet çıkarları birliğiyle ve daha dar biçimde banka sistemiyle toprak sahiplerine bağlanmışlardır. Küçük-burjuvazinin büyük başları ve entelicensiya maddi ve ahlaki olarak büyük ve orta mülk sahiplerine bağlıdır — hepsi de bağımsız kitle hareketinden korkarlar. Bu arada, çarlığı devirmek için onmilyonlarca ezileni hiçbirşeyde duraklamayan kahramanca, özverili, kayıtsız bir devrimci saldırıya geçirmek gerekliydi. Kitleler yalnızca kendi çıkarlarının bayrağı altında, dolayısıyla başta toprak ağalarına olmak üzere sömüren sınıflara karşı uzlaşmaz bir düşmanlık ruhu içinde ancak ayaklanmaya kalkarlar. Muhafif burjuvazinin devrimci işçi ve köylülerden uzağı «itilmesi» bu yüzden bizzat devrimin içkin yasasıydı ve ondan diplomasi ya da «incelik» yoluyla kaçınılamazdı.

Her geçen ay liberalizmin Leninist değerlendirilişini doğruladı. Menşeviklerin en iyi umutlarının tersine, Kadetler yalnızca «burjuva» devrimin başında yerlerini almaya hazırlanmamak bir yana, aksine, tarihsel misyonlarını giderek bu devrime karşı mücadele içinde buldular.

Aralık ayaklanmasının ezilmesinden sonra (2) kısa ömürlü Duma sayesinde siyasi ilginin merkezini işgal eden liberaller, monarşinin gözünde suçsuzluklarını kanıtlamak için ve 1905 güzünde tehlikeye en kutsal «kültür» payandalarını tehdit ederken gösterdikleri yetersiz aktif karşı-devrimci tutumlarını mazur göstermek için bütün güçlerini döktüler. Kışlık Saray'la perde arkası görüşmeleri sağlayan liberallerin önderi Milyukov, 1905'in sonunda Kadetlerin, kitlelerin önüne dahi çıkamayacaklarını gayet doğru olarak basında tanıtladı. «Şimdi (Kadet) partisini,» diyordu, «zamanında Troçkizmin devrimci yanılsamalarına karşı mitingler düzenleyerek protesto etmediği için azarlayanlar... düpedüz o zamanlar demokratik halk toplantıları ve mitinglerinde hüküm süren ruh halini anlamıyorlar ya da hatırlamıyorlar.» «Troçkizmin yanılsamaları» derken liberal önder, şehirlerde en alt tabakaların, askerlerin, köylülerin ve bütün ezilenlerin sempatisini Sovyetlere çeken ve buna dayanarak «eğitilmiş toplumu» uzağı iten proleteryanın bağımsız politikasını anlıyordu. Menşeviklerin evrimi de kötü yönde serpildi. Giderek liberallerin önünde kendilerinin suçsuz olduğunu daha sık biçimde kanıtlamak zorundaydılar; çünkü 1905 Ekiminden sonra Troçki ile bir blok içinde olmuşlardı. Martov'un, Menşeviklerin yetenekli hatibinin açıklamaları, sonunda, kitlelerin «devrimci yanılsamalarına» ödün vermenin o zaman gerekli olduğuna vardı.

Tiflis'te politik gruplaşmalar Petersburg'dakiyle aynı ilkeli temel üzerinde oluştu. «Gericiliği ezme,» diye yazıyordu Kafkas Menşeviklerinin önderi Zhordanya (3), «iktidarı almak ve Anayasayla ta-

(2) Petersburg İşçi Delegeleri Sovyeti'nin 1905 Aralığında ezilmesinden sonra Petersburg ve Moskova işçileri grevlerle ve barikat savaşıyla protestoda bulundular ve Sibirya'da, Baltık illerinde ve Kafkasya'da isyanlar patladı. Ayaklanmaları ezerken hükümet aynı zamanda 1906 Mart'ında açılacak olan ilk Duma (parlamento) seçimlerine hazırlanıyordu.

(3) Noah Z. Zhordanya (1870 - 1953), Menşevik bir önder. Ekim 1917'den sonra bağımsız Gürcistan Cumhuriyeti'nin başıydı. 1921'de Gürcistan'ın Sovyetleştirilmesinden sonra Paris'e göçetti.

mamlamak — bu, proletarya ve burjuvazinin güçlerinin bilinçli birleşmesine ve tek bir amaca yönelmesine bağlıdır. ...Köylülüğün, ona asli bir karakter da katarak harekete sürükleneyeceği doğrudur; ama yine de belirleyici rol bu iki sınıfça oynanacaktır ve bu arada köylü hareketi onların değirmenine su taşıyacaktır.» Lenin, burjuvaziye karşı uzlaşmaz bir politikanın işçileri erksizliğe mahkum edeceği şeklindeki Zhordanya'nın korkularını tefe koyar. Zhordanya «demokratik bir altüst oluştta proletaryanın muhtemel yalıtılması sorununu ele alır ve... Köylülüğü unuttur! Proletaryanın bütün olası müttefiklerinden yalnızca toprak ağalarını ve liberalleri bilir ve onlara vurgundur. Köylüleri bilmez. Hem de Kafkasya'da!»

Lenin'in yaptığı özünde doğru olan bu çürütme, sorunu bir noktada basitleştirmektedir. Zhordanya köylülüğü «unutmuyordu» ve Lenin'in kendi ipucundan da anlaşılabilirliği gibi, köylülüğün o zaman Menşeviklerin bayrağı altında fırtına gibi ayaklandığı Kafkasya'da herhalde köylülüğü unutamazdı. Ama Zhordanya köylülüğü, politik bir müttefikten çok, proletarya ile ittifak halindeki burjuvazinin kullanabileceği ve kullanması gereken tarihsel bir şahmerdan olarak görüyordu. Devrimde köylülüğün önder ve hatta bağımsız bir güç olabileceğine inanmıyordu ve bunda hatalı değildi; ama aynı zamanda proletaryanın, köylü ayaklanmasını zafere yöneltebileceğine de inanmıyordu — ve vahim hatası da işte buradaydı.

Proletaryanın burjuvazi ile ittifakı Menşevik fikri gerçekte hem işçilerin hem de köylülerin liberallere bağımlı kılınması demekti. Bu programın gerici ütopyacılığı, sınıfların ileri derecede parçalanmışlığının daha baştan burjuvaziyi devrimci bir etken olarak felç ettiği gerçeğiyle belirlenmekteydi. Bu temel sorunda tamamen Bolşevik tarafı haklıydı: liberal burjuvazi ile ittifak peşinde koşmak kaçınılmaz biçimde sosyal demokrasiyi işçilerin ve köylülerin devrimci hareketinin karşısına koyacaktı. 1905'te Menşevikler, «burjuva» devrimi teorilerinden gerekli bütün sonuçları çıkarmakta hâlâ yeterli cesareti gösteremiyorlardı. 1917'de fikirlerini mantıksal sonuçlarına göturdüler ve kafalarını kırdılar.

Liberallere karşı tavır sorununda Stalin ilk devrim yıllarında Lenin'in yanında yer aldı. Bu dönemde Menşeviklerin tabanının çoğunun, muhalif burjuvaziye ilişkin meselelerde Plekhanov'dan çok Lenin'e yakın olduğunu söylemek gerekiyor. Liberallere küçümseyici bir tavır göstermek, entellektü-

el radikalizmin edebi geleneğiydi. Ama insan Koba (Stalin)de bu soruna bağımsız bir katkısı, Kafkasya'da toplumsal ilişkilerin bir tahlilini, yeni düşünceleri ya da eski düşüncelerin yeni bir formülasyonunu boşuna arayacaktır. Kafkas Menşeviklerinin lideri Zhordanya, Plekhanov'dan, Stalin'in Lenin'e göre olduğundan çok daha bağımsızdır. «Liberal baylar,» diye yazıyordu Koba 9 Ocak'tan sonra, «çarın sallanan tahtını kurtarmaya boşuna çabalamaktalar. Çar'a yardım ellerini boşuna uzatıyorlar! ...Ayağa kalkın halk kitleleri devrime hazırlanıyorlar, çarla uzlaşmaya değil. ...Evet baylar, çabalarınız boşuna. Rus devrimi kaçınılmazdır; hem de güneşin kaçınılmaz yükselişi gibi! Yükselen güneşi durdurabilir misiniz? İşte sorun bu!» Vesaire vesaire. Koba, bundan daha fazla yükselmedi. İki buçuk yıl sonra hemen hemen Lenin'i sözcüğü sözcüğüne tekrar ederek şöyle yazıyordu: «Rus liberal burjuvazisi devrime karşıdır. Devrimin itici gücü, hele hele önderi olamaz. Devrimin yeminli düşmanıdır ve ona karşı inatçı bir mücadele verilmelidir.» Ama tam da bu temel sorundadır ki Stalin sonraki on yıl içinde tam bir değişim geçirecek ve 1917 Şubat devrimini, liberal burjuvazili bir blokun partizanı olarak, ve buna uygun olarkten, Menşeviklerle tek parti içinde birleşmenin şampiyonu olarak karşılayacaktır. Ancak yurtdışından gelir gelmez Lenin, Marksizmin karikatürü olarak adlandırdığı Stalin'in bağımsız politikasına ani bir son verdi.

Narodnikler işçileri ve köylüleri, hepsi sosyalizmle eşit biçimde ilgilenen «emekçiler» ve «sömürülenler» olarak görüyorlardı. Marksistin gözünde ise köylü, maddi ve ruhsal bakımdan bir köylü olmaktan çıktığı ölçüde sosyalist olabilen bir küçük-burjuvadır. Kendilerine özgü duygululukla Narodnikler bu sosyolojik nitelendirmede köylülüğe karşı ahlaki bir leke seziyorlardı. Rusya'nın devrimci eğilimleri arasında ana mücadele iki kuşak boyunca bu çizgide sürdü. Stalinizm ile Troçkizm arasında daha sonra meydana gelen anlaşmazlıkları anlamak için bir kez daha şunu belirtmek gerekiyor ki, Marksizmin tüm geleneğine uygun olarak Lenin bir an için bile köylülüğü, proletaryanın sosyalist müttefiki olarak görmemiştir; tersine, Rusya'da sosyalist devrimin olanaksızlığını tam da köylülüğün muazzam ağırlığından çıkarıyordu. Dolaylı ya da dolaysız olarak tarım sorununa değindiği bütün makalelerinde bu fikir vardır.

«Köylü hareketini,» diyordu Lenin Eylül 1905'te, «devrimci demokratik bir hareket olduğu ölçüde

destekleriz. Gericici, anti-proleter bir hareket olarak öne çıkması ölçüsünde onunla mücadele etmeye (daha şimdiden ve hemen) hazırlanıyoruz. ...» Lenin sosyalist müttefiki Batı proletaryasında ve kısmen de Rus köyündeki yarı-proleter ögelerde görüyordu, yoksa bizzat köylülükte değil. Kendine özgü direktmeyle şunu tekrarlıyordu: «daha başından, müsadereye değin her türlü yolla, toprak ağasına karşı genel olarak köylülüğü sonuna kadar destekleriz ve sonra (hatta sonra bile değil, aynı zamanda) genel olarak köylülüğe karşı proletaryayı destekleriz.»

«Köylülük burjuva demokratik devrimde muzaffer olacaktır,» diye yazıyordu Mart 1906'da, «ve bununla köylülük olarak devrimci ruhunu tamamen tüketecektir. Proletarya, burjuva demokratik devrimde muzaffer olacaktır ve bununla o, yalnızca katıksız sosyalist devrimci ruhunu gerçek biçimde ortaya serecektir.» «Köylülüğün hareketi,» diye tekrarlıyordu aynı yılın Mayıs'ında, «farklı bir sınıfın hareketidir. Bu, kapitalizmin temellerine karşı bir mücadele değil, feodalizmin bütün kalıntılarını süpürmek içindir.» Bu bakış açısı Lenin'de makaleden makaleye, yıldan yıla, ciltten cilde izlenebilir. Dili ve örnekleri değişir, ana düşünce ise aynıdır. Başka türlü olamazdı. Lenin köylülüğü sosyalist bir müttefik olarak görse, devrimin burjuva karakterinde ısrar etmeye ve «proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü»nü sadece demokratik görevlerle sınırlamaya hiç mahal bulamazdı. Bu kitabın yazarını köylülüğü «küçümsemek»le suçladığı durumlarda Lenin'in düşüncesinde olan şey hiç te benim, köylülüğün sosyalist eğilimlerini tanımayışım değil, tam tersine köylülüğün burjuva demokratik bağımsızlığını, kendi iktidarını yaratmaktaki ve dolayısıyla proletaryanın sosyalist diktatörlüğünün kurulmasını engellemekteki yeteneğini —Lenin'in bakış açısından— benim gereğince tanımayışımıdır.

Bu sorun üzerinde değerlerin yeniden değerlendirilmesi, ancak başlangıcı hemen hemen Lenin'in hastalığı ve ölümüyle eşanlı olan Termidor gericiliği yıllarında başladı. O zamandan itibaren Rus işçilerinin ve köylülerinin ittifakının, bir başına ve kendiliğinden, (Kapitalizme) geri dönüş tehlikesine karşı yeterli bir güvence ve sosyalizmin Sovyetler Birliği'nin sınırları içinde gerçekleşmesine değişmez bir taahhüt olduğu ilân edildi. Uluslararası devrim teorisinin yerine tek ülkede sosyalizm teorisini koyan Stalin, köylülüğün Marksist değerlendirilişini «Troçkizm» olarak damgaladı; hem de ya-

şanan güne ilişkin olarak değil, bütün bir geçmişe ilişkin olarak.

Şüphesiz, köylülüğe klasik Marksist bakışın hatalı çıkıp çıkmadığı sorusu sorulabilir. Bu konu bizi bu makalenin sınırlarını aşmaya götürür. Şu kadarını söylemek yeter ki, Marksizm köylülüğü mutlak ve duragan bir karaktere sahip sosyalist olmayan bir sınıf olarak asla değerlendirmemiştir. Bizzat Marx, köylünün yalnızca boş inançlara sahip olmayıp düşünme yeteneği de olduğunu söylemiştir. Değişen şartlarda bizzat köylünün niteliği de değişir. Proletarya diktatörlüğü rejimi, köylülüğü etkilemek ve onun yeniden eğitmek için geniş olanaklar açmıştır. Bu olanakların sınırı henüz tarih tarafından tüketilmemiştir.

Yine de, SSCB'de devlet baskısının artan rolü artık açıktır ki, Rus Marksistlerini Narodniklerden ayıran köylülüğe karşı tavrı çürütmeyip temelden doğrulamıştır. Bununla birlikte bu konuda durum yeni rejimin yirmi yıl sonrasında bugün ne olursa olsun, Ekim Devrimi'ne değin, ya da daha doğrusu 1924'e değin Marksist kampta olan hiç kimsenin —en azından Lenin— köylülükte bir sosyalist gelişme etkeni görmediği tartışma götürmez. Batıda proleter devriminin yardımı olmadan Rusya'da geri dönüşün kaçınılmaz olduğunu tekrarlıyordu Lenin. Yanılmamıştı: Stalinist bürokrasi, burjuva geri dönüşünün ilk evresinden başka birşey değil.

Yukarıda, Rus Sosyal Demokrasisi'nin iki esaslı hizbinin kalkış noktalarını tahlil ettik. Ama onların yanısıra, daha ilk devrimin şafağında üçüncü bir tavır formüle edilmişti ve o yıllarda neredeyse tamamen tanımazlığa gelen bu tavrı burada gerekli tamlığı içinde ortaya koymak zorundayız; buna neden yalnızca onun 1917 olaylarında doğrulanması değil, özellikle, Ekim Devrimi'nden yedi yıl sonra, ters yüz edilen bu anlayışın, Stalin'in ve tüm Sovyet bürokrasisinin politik evriminde önceden tamamiyle görülmeyen bir rol oynamaya başlamasıdır.

1905'in başında Cenevre'de Troçki tarafından bir broşür yayınlandı. Bu broşür, 1904 kışında serpilten haliyle siyasal durumu tahlil ediyordu. Yazarın vardığı sonuç, liberallerin bağımsız yürüttükleri dilekçe ve ziyafet kampanyasının, bütün olanaklarını tükettiği; ümitlerini liberallere bağlayan radikal aydınların, onlarla birlikte çıkmaza girdikleri; köylü hareketinin zafer için elverişli şartlar yarattığı ama zaferi elde etmeye gücünün yetmediği; bir karara ancak proletaryanın silâhlı ayaklanması yoluyla

varılabileceği; bu yolda bir sonraki evrenin genel grev olacağı idi. Broşürün adı *Dokuz Ocak Öncesi* idi çünkü Petersburg'daki Kanlı Pazar'dan önce yazılmıştı. Bu tarihten sonra gelen güçlü grev dalgası ve ona eklenen ilk silâhlı çatışmalar, bu broşürün stratejik teşhisinin apaçık bir doğrulanışıydı.

Çalışmanın önsözünü, o zamana kadar ünlü bir Alman yazarı olmayı başarmış bir Rus göçmeni, Parvus yazmıştı. Parvus, başkalarının fikirlerinden etki alabilen, başkalarınınkini de zenginleştirebilen olağandışı yaratıcı bir kişiydi. İçsel dengeden ve işçi hareketine bir düşünür ve yazar olarak yeteneklerine uygun katkılarda bulunacak çalışma sevgisinden yoksundu. Kişisel gelişmemde, özellikle çağımızın sosyal-devrimci anlayışına ilişkin olarak şüphe götürmez etkisi oldu. İlk karşılaşmamızdan birkaç yıl önce Parvus, Almanya'da bir genel grev fikrini ateşlice savunuyordu; ama ülke o zaman uzatmalı bir sanayi patlamasından geçmekteydi; Sosyal Demokrasi kendini Hohenzollern (4) rejimine uydurmuştu; bir yabancıнын devrimci propagandası alaylı ilgisizlikten öte karşılık bulmuyordu. Petersburg'daki kanlı olayların ikinci gününde, henüz o zaman elyazması halindeki broşürümü gördüğünde, Parvus kendini, geri Rusya'nın proletaryasının oynamaya yöneleceği olağandışı rol görüşüne kaptırdı.

Münih'te birlikte geçirdiğimiz birkaç gün, her ikimiz için netleştirici konuşmalarla geçti ve bizleri birbirimize yaklaştırdı. O zaman Parvus'un broşür için yazdığı giriş yazısı, Rus devrim tarihinde sağlam bir yere oturmuştur. Birkaç sayfada Parvus, gecikmiş Rusya'nın tabii ki, daha önce de bilinen ama kimsenin gerekli bütün sonuçları çıkaramadığı toplumsal özelliklerini aydınlatıyordu.

«Batı Avrupa'nın politik radikalizmi [diyordu Parvus], bilindiği gibi, esas olarak küçük-burjuvaziye dayanıyordu. Bunlar elzenaatları işçileri ve genel olarak sınıf gelişmeye ayak uyduran ama aynı zamanda kapitalist sınıf tarafından kenara itilen burjuva kesimiydiler. ...Rusya'da, kapitalizm öncesi dönemde kentler, Avrupai olmaktan çok Çin çizgisinde geliştiler. Bunlar, en ufak politik önemi olmayan salt memur karakterli yönetsel merkezlerdi ve ekonomik ilişkiler bakımından da çevredeki toprak ağaları ve köylüler için ticaret merkezleri ve pazar işlevi görüyorlardı. Gelişmeleri ise, kendisine uygun büyük kentler, yani fabrika kentleri ve dünya ticaret merkezleri yaratan kapitalist süreç tarafından durduruluncaya kadar pek önemli sayıl-

mazdı. ...Küçük-burjuva demokrasisinin gelişmesini köstekleyen şey, yani elzenaatları üretim biçiminin zayıf gelişmesi aynı zamanda, Rusya'da proletaryanın sınıf bilincine hizmet ediyordu. Proletarya doğrudan doğruya fabrikalarda yoğunlaştı. ...

«Köylüler artan kitleler halinde harekete çekeceklerdir. Ama onlar ancak ülkede politik anarşiyi arttırabilir ve bu yolla hükümeti zayıflatabilirler; sıkıca kenetlenmiş bir devrimci ordu oluşturamazlar. Bu yüzden devrimin gelişmesiyle birlikte proletaryanın payına gittikçe artan miktarda politik çalışma düşer. Bunun yanı sıra proletaryanın politik özbilinci genişler, politik enerjisi artar. ...

«Sosyal demokrasi şu ikilemle karşılaşır: ya geçici hükümet sorumluluğunu üstlenmek ya da işçi hükümetinden uzak durmak. İşçiler, Sosyal Demokrasinin tavrından bağımsız olarak bu hükümeti kendi hükümetleri olarak görecektir. ...Rusya'da devrimci altüst oluş ancak işçilerce gerçekleştirilecektir. Rusya'da devrimci geçici hükümet işçi demokrasisi hükümeti olacaktır. Eğer Sosyal Demokrasi, Rus proletaryasının devrimci hareketinin başını çekerse, o zaman bu hükümet Sosyal Demokrat bir hükümet olacaktır. ...

«Sosyal Demokrat geçici hükümet Rusya'da sosyalist altüst oluşu gerçekleştiremeyecektir ama otokrasiyi tasfiye etmek ve demokratik Cumhuriyeti kurmak sürecinin kendisi ona politik çalışma için zengin bir alan sağlayacaktır.»

1905 güzünün devrimci olaylarının ateşinde bu kez Parvus'la Petersburg'da karşılaştım. Her iki hizipten örgütsel olarak bağımsızlığımızı korurken birlikte *Russkoye Slovo* [Rus Sözcüğü] adlı kitle gazetesini ve Menşeviklerle koalisyon halinde de *Nachalo* [Başlangıç] adlı büyük politik gazeteyi çıkardık. Sürekli devrim teorisi genellikle «Parvus ve Troçki»nin adlarıyla bağlantılı olarak ele alınmıştır. Bu ancak kısmen doğrudu. Parvus'un devrimci doruk noktası, onun şu bilinen «revizyonizm»e, yani Marx'ın teorisinin oportünist çarpıtılmasına karşı verilen mücadelenin başını çektiği geçen yüzyılın sonuna aittir. Alman Sosyal Demokrasisini daha kararlı politikalara çekmek denemelerinin başarısızlığı, onun iyimserliğini söndürdü. Batıda sosyalist devrim perspektifine Parvus artan saklılarla (ihtiraz kaydıyla) tepki duymaya başlıyordu. O zamanlar «Sosyal Demokrat geçici hükümetin Rusya'da sosyalist bir altüst oluşu gerçek-

(4) 1918'e değin Prusya ve Almanya'yı yöneten aile.

leştiremeyeceğini» düşünüyordu. Bu yüzden onun teşhisleri, demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi demek değil, Rusya'da yalnızca, çiftçi temeli üzerinde burjuva rejim çerçevesini aşmayan bir işçi hükümetinin ilk kez ortaya çıktığı Avustralya tipi bir işçi demokrasisi rejiminin kurulması demekti.

Ben bu vargıyı paylaşmıyordum. Avustralya demokrasisi, yeni bir kıtanın bakir toprağında organik olarak gelişti ve aynı anda tutucu bir karakter alarak genç ama ayrıcalıklı bir proletaryayı kendisine bağımlı kıldı. Rus demokrasisi ise tam tersine, her hal ve durumda işçi hükümetinin, burjuva demokrasisi çerçevesinde kalmasına izin veremeyecek dinamiklere sahip bir büyük devrimci altüst oluştan doğabilirdi. 1905 devriminden kısa bir süre sonra başlayan farklılıklarımız savaşın başlangıcında tam bir kopuşla sonuçlandı; o zaman Parvus'taki şüpheli, devrimciyi tamamen yok etmiş ve Parvus Alman emperyalizminden yana dönmüş, Alman Cumhuriyetinin ilk Başkanı Ebert'in danışmanı ve esinleyicisi olmuştu. (5)

Dokuz Ocak Öncesi broşürüyle başlayarak Sürekli Devrim teorisinin gelişmesine ve doğruluğunun kanıtlanmasına birkaç kez yeniden döndüm. Bu biyografinin kahramanının ideolojik evriminde kazandığı önem açısından, bu teoriyi 1905-6 yıllarındaki eserlerimden aynen yapılan alıntılarla burada ortaya koymak gerekiyor.

«Modern bir kentin, hiç değilse belli bir ekonomik ve politik bir önem taşıyan bir kentin nüfusunun çekirdeği kesin çizgilerle ayrılmış ücretli işçiler sınıfıdır. Devrimimizde belirleyici rolü oynayacak olan sınıf da, Büyük Fransız Devrimi zamanında henüz esas olarak tanınmayan bu sınıf olmuştur. ...İşçilerin ileri bir ülkeden önce, ekonomik olarak geri bir ülkede iktidara gelmeleri mümkündür. ...Proletaryanın diktatörlüğünün teknik gelişmeye ve ülkenin kaynaklarına şu veya bu şekilde otomatik olarak bağlı olduğunu düşünmek, saçmalığa varıncaya kadar basitleştirilmiş 'ekonomik' maddeciliğin önyargılarından biridir. Bu bakış açısının Marksizmle bir ilişkisi yoktur. ...Birleşik Devletler üretici güçlerinin Rusya'nın üretici güçlerinden on kat daha büyük olmasına rağmen, Rus proletaryasının politik rolü, kendi ülkesinin politikası üzerindeki etkisi ve yakın gelecekte dünya politikasını etkileme olasılığı, Amerikan proletaryasıyla karşılaştırılamayacak kadar büyüktür.... (Bkz. Leon Troçki, Sürekli Devrim, Köz Yay., s. 222-240-242)

«Bize göre, Rus devrimi öyle koşullar yaratacaktır ki, liberal burjuva politikacıları hükümet etme yeteneklerini sonuna kadar ortaya koyma fırsatını bulamadan önce, iktidar işçilerin eline geçebilecektir — ve devrimin zaferi isteniyorsa, mutlaka geçmelidir. ...Rus burjuvazisi, bütün devrimci mevzileri proletaryaya teslim etmektedir. Köylüler üzerindeki devrimci hegemonyayı da teslim etmek zorunda kalacaktır. İktidardaki proletarya, köylülüğün önünde, onu kurtarmış bir sınıf olarak duracaktır. ...Proletarya köylülüğe dayanarak, bütün güçlerini kırsal kesimin kültürel düzeyini yükseltmek ve köylülüğün politik bilincini geliştirmek için seferber edecektir. ...Ama köylülüğün proletaryayı bir yana itmesi ve onun yerini alması mümkün değil midir? Hayır, bu mümkün değildir. Bütün tarihsel deneyler bu varsayımın karşısındadır. Tarihsel deneyler, köylülüğün kesinlikle bağımsız bir rol oynayamayacağını göstermektedir. ...Yukarıda söylenenlerden, bir 'proletarya ve köylü diktatörlüğü'nü nasıl gördüğümüz oldukça açık olmalıdır. Sorun, buna ilke olarak karşı olmamız, böyle bir politik işbirliği biçimini 'arzu etmemiz ya da etmememiz' değildir. Biz sadece bunun gerçekleşmesinin mümkün olmadığını düşünüyoruz — hiç değilse, doğrudan ve dolaysız anlamıyla. ...» (Bkz., age., s. 240-252-249-252-250-252)

Şu alıntı ise, burada ortaya konan anlayışın, «burjuva devrimi [aşaması]nı atladığı» şeklinde daha sonra habire tekrarlanan iddianın ne kadar yanlış olduğunu göstermektedir: «Rusya'nın demokratik yeniden düzenlenişi için verilen mücadele,» diye yazmıştım o zamanlar, «bütünüyle kapitalizmden çıkmıştır ve kapitalizm temelinde serpilen güçler tarafından yürütülmekte olup doğrudan doğruya ve her şeyden önce kapitalist toplumun gelişme yolu üzerindeki feodal-serf engelleri hedef almıştır.» Aslında sorun şuydu: bu engelleri kaldırabilecek güçler ve yöntemler nelerdir? «Nesnel amaçları ve dolayısıyla kaçınılmaz sonuçları bakımından devrimimizin burjuva olduğunu ileri sürerek bütün sorunların çapını sınırlayabilir ve bu burjuva devriminde başlıca aktörün, devrimin tüm seyri ile iktidara itilen proletarya olduğu gerçeğine gözlerimizi kapayabiliriz. ...Proletaryanın, iktidarı aldıktan sonra, sadece ko-

(5) Friedrich Ebert (1871 - 1925), Alman Sosyal Demokrasisi sağ kanat önderlerindendi. Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht ve diğer Alman devrimcilerini katlederek Şansölye iken, Scheidemann ile birlikte Kasım 1918 devrimini ezmekte başı çekti.

numunun mantığı ile, sanayinin devlet tarafından yönetilmesini getirmeye itileceğini hiç düşünmeden Rusya'da toplumsal koşulların bir sosyalist ekonomi için henüz olgunlaşmamış olduğuna kendimizi inandırabilir ve rahat bir nefes alabiliriz. ...Proletaryanın temsilcilerinin, güçsüz rehineler gibi değil, önder bir güç olarak hükümete girmesi olgusunun kendisi bile, asgari ve azami programlar arasındaki sınır çizgisini siler; yani, ortaklaşacılığı (kollektivizmi) günün gündemine sokar. Proletaryanın bu yönde ilerleyişinin durdurulacağı nokta, proletarya partisinin ilk baştaki niyetlerine değil, güçler ilişkisine bağlıdır. ... (Bkz. age., s. 244-244-258)

«Ama bugün bile kendimize şunu sorabiliriz: proletarya diktatörlüğünün burjuva devriminin sınırlarına çarpıp kırılması kaçınılmaz mıdır, yoksa belli dünya ölçüsündeki tarihsel koşullarda, bu sınırları kırıp geçme olasılığını kendi önünde bulabilir mi? ...Rus işçi sınıfı, Avrupa proletaryasının doğrudan Devlet desteği olmadan iktidarda kalamaz ve geçici egemenliğini sürekli bir sosyalist diktatörlüğe dönüştüremez...» Ama bundan hiç te kötümser bir teşhis çıkmamaktadır: «Rusya'nın işçi sınıfı tarafından yönetilen politik kurtuluşu, bu sınıfı tarihte henüz görülmemiş bir yüksekliğe çıkaracak, eline dev bir güç ve çok çeşitli kaynaklar verecek ve onu dünya kapitalizminin, bütün nesnel şartları tarih tarafından yaratılmış olan tasfiyesinin başlatıcısı haline getirecektir. ...» (Bkz. age., s. 245-286-290)

Uluslararası sosyal demokrasinin devrimci görevini ne derece yerine getirebileceğine ilişkin olarak ise 1906'da şöyle yazmışım :

«Avrupa Sosyalist Partileri, özellikle bunların en büyüğü olan Alman Sosyal-Demokrat Partisi, geniş kitleler sosyalizm saflarına geçtiği, örgütlendiği ve disiplin kazandığı oranda tutuculaşmıştır. Bunun sonucunda proletaryanın politik deneylerini cisimlendiren bir örgüt olarak Sosyal Demokrasi, belirli bir anda, işçiler ile burjuva gericiliğinin açık bir çatışmaya girişmesindeki ana engel haline gelebilir...» Bununla birlikte tahlilimi şöyle bitiriyordum: «Doğudaki devrim Batı proletaryasını devrimci idealizm ile dolduracak ve düşmanlarına karşı 'Rusça' konuşma arzusu uyandıracaktır.» (Bkz. age., s. 297-298)

Özetlersek; Slavofillerin dümen suyundaki Narodniklik, Rusya'nın mutlak kendine özgü gelişme yollarına ilişkin yanılsamalardan hareket etti ve kapitalizm ile burjuva Cumhuriyeti üzerine düşünmeyi gereksiz gördü. Plekhanov'un Marksizmi ise

Rusya ile Batının tarihsel gelişme yollarının ilkesel özdeşliğini tanıtlamak üzerinde yoğunlaşmıştı. Bundan çıkarılan program, Rusya'nın toplumsal yapısının ve devrimci gelişiminin tamamıyla gerçek ve asla gizemci olmayan özelliklerini gözardı ediyordu. Devrime ilişkin Menşevik tavır, epizodik işlemelelerinden ve bireysel sapmalardan arındırıldığında şuna indirgenebilir: Rus burjuva devriminin zaferi ancak liberal burjuvazinin önderliğinde anlaşılabilir bir şeydir ve iktidarı onun ellerine teslim etmelidir. Demokratik rejim, ardından, Rus proletaryasına, sosyalizm mücadelesinde şimdiye kadar görülenlerle karşılaştırılmayacak bir başarıyla Batılı ağabeylerine yetişmek olanağını verecektir.

Lenin'in perspektifi kısaca şöyle ifade edilebilir: Geç kalmış Rus burjuvazisi kendi devrimini sonuna kadar götürmekten acizdir. «Proletaryanın ve köylülüğün diktatörlüğü» aracılığıyla devrimin eksiksiz zaferi, ülkeyi ortaçağıktan temizleyecek, Rus kapitalizminin gelişmesini Amerikan tempolarıyla bezeyecek, kentlerde ve kırdaki proletaryayı güçlendirecek ve sosyalizm mücadelesi için geniş olanaklar açacaktır. Öte yandan Rus devriminin zaferi Batı'da sosyalist devrim için güçlü bir itki sağlayacak ve Batı böylelikle yalnızca Rusya'yı geri dönüş tehlikesinden kurtarmakla kalmayacak, aynı zamanda Rus proletaryasının görece kısa bir tarihsel aralıkta iktidarı zaptetmesine olanak sağlayacaktır.

Sürekli devrim perspektifi ise şu sözlerle özetlenebilir: Rusya'da demokratik devrimin eksiksiz zaferi, köylülüğe dayanan proletaryanın diktatörlüğü biçimi dışında anlaşılır birşey değildir. Gündeme kaçınılmaz olarak yalnızca demokratik görevleri değil, sosyalist görevleri de getirecek olan proletarya diktatörlüğü aynı zamanda uluslararası sosyalist devrime güçlü bir ivme verecektir. Rusya'yı burjuva geri dönüşünden kurtaracak ve ona sosyalist inşanın tamamlanması olanağını verecek olan ancak Batı proletaryasının zaferidir.

Bu üç özlü formülasyon, hem son iki anlayışın liberal-Menşevik perspektifle olan uzlaşmaz çelişkisini hem de devrimden çıkacak olan «diktatörlüğün» toplumsal karakteri ve görevleri sorununda birbirlerinden olan son derece asli farklılığı açıkça ortaya koymaktadır. Proletarya diktatörlüğü programının 1905'te «olgunlaşmamış» olduğu yolundaki şimdiki Moskova teorisyenlerinin sık sık tekrar ettikleri itiraz içerikten tamamen yoksundur. Ampirik (görgül) anlamda, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü programı da aynı derecede «olgunlaşma-

miş» olarak görünmüştür. İlk devrim döneminde eiverişsiz güç ilişkileri, bırakın bu niteliğiyle proletaryaya diktatörlüğünü, genel olarak devrimin kendisinin zaferini olanaksız kılmıştır. Bu arada devrimci eğilimler eksiksiz bir zafer ümidiyle hareket etmekteydiler : böyle bir ümit olmadan kayıtsız bir devrimci mücadele olanaksız olurdu. Farklılıklar devrimin genel perspektiflerine ve oradan çıkan stratejiye ilişkindi. Menşevizmin perspektifi iligine kadar yanlıştı : proletaryaya büsbütün değişik bir yol gösteriyordu. Bolşevizmin perspektifi tam değildi : mücadelenin genel yönünü doğru olarak gösteriyor ama aşamalarını yanlış karakterize ediyordu. Bolşevizmin perspektifinin yetersizliği 1905'te ortaya çıkmadıysa, bu, yalnızca devrimin daha ileri gelişimler göstermemesindendi. Ama 1917 başında Lenin, partinin eski kadrolarına karşı doğrudan bir mücadele içinde, perspektifi değiştirmeye zorlandı.

Politik bir teşhis, astronomik bir teşhisle aynı

duyarlılıkta olamaz. Gelişmenin genel çizgisini doğru belirtiyorsa ve içinde temel çizginin kaçınılmaz olarak sağa ya da sola kaydığı olayların gerçek akışında doğru yönelişi almaya yardım ediyorsa bu teşhis yeterlidir. Bu anlamda, sürekli devrim anlayışının, tarihin denemesinden başarıyla geçmiş olduğunu kabul etmemek olanaksızdır. Sovyet düzenin ilk yıllarında bunu hiç kimse inkar etmiyordu; tam tersine bu gerçek bir dizi resmi yayında kabul görüyordu. Ama Sovyet toplumunun durgun ve kemikleşmiş doruklarında Ekim'e karşı bürokratik gericilik başgösterdiğinde, daha baştan yöneldiği şey, tarihte ilk proleter devrimini ötekilerden daha tam olarak yansıtan ve aynı zamanda onun eksik, sınırlı ve kısmi karakterini açıkça ortaya koyan bu teori oldu. Böylece tepki yoluyla, Stalinizmin temel dogması olan tek ülkede sosyalizm teorisi ortaya çıktı.

Ağustos 1939

Ölümünün 10. Yıldönümü Dolayısıyla CHE GUEVARA

*Che'yi 11. ölüm yıldönümünde
Michel Levy'nin bir yıl önce
yayınlanan makalesiyle anıyo-
ruz. — SD.*

Amerikalı subayların eğittiği ve 'danışmanlık' yaptığı bir Bolivya atlı birliği 8 Ekim 1967 günü Che Guevara'yı Nancahuazu nehri yöresinde tuzağa düşürdü. Birkaç saat sonra Karargahın ve diktatör-Başbakan Barrientos'un doğrudan emirleriyle Che, idam mangası tarafından katledildi.

Bazı CIA çevreleriyle yakın ilişkisi olan Amerikalı gazeteci Daniel James alaycı bir ifadeyle daha sonra şöyle yazacaktı: «Silâhlı Kuvvetlerin Che'yi öldürmesi çok daha önceden kararlaştırılmıştı; bu, son dakikada verilmiş bir kararın sonucu değildi. Bu bir politika meselesiydi...» (1) (Che'nin, elindeki esirlerin hayatına her zaman saygı göstermiş olduğunu da belirtmeliyiz: gerillalar tarafından hapsedilen Bolivya ordusundan subay Major Sanchez birkaç gün sonra salıverilmişti ve bu olayın anısı onu derinden etkilemişti. Bu subay, 1971 yılında General Banzer'in faşist darbesine karşı direnen tek subay olmuştur.) Bolivya ordusu ve onun ABD'li 'danışmanları', Batista'nın 1953'te Fidel Castro'yu yakaladıktan hemen sonra öldürmemekle işlediği 'hata'dan derslerini almışlardı.

Bir köylü örgütlenmesinden ve mücadele gele-
neğinden yoksun, sert koşullar altında ve yerleşme-
lerin dağınık olduğu bir bölgede kısıtlanmış ve Bo-
livya Komünist Partisinin ihaneti sonucu kentten
gelebilecek her türlü destekten yoksun Che'nin li-
derliğindeki kır gerillaları yenilgiye mahkumdular
ve Che'nin 8 ay direnmesini mümkün kılan tek şey
mücadele arkadaşlarının yürekliliği ve dayanma gü-
cü idi.

Che'nin ölümü, kır gerillalarının hamle yaptı-
ğı dönemin sonuna başlangıç oldu. Daha sonra,
Kolombiya hariç, Latin Amerika'da (Peru, Venezu-
ella, Meksika, vs.) adım adım ezileceklerdi. Bunu iz-
leyen yıllarda bu kez kıtanın güney kesimindeki bü-
yük kentsel merkezlerde olmak üzere ikinci bir ge-
rilla savaşı dalgası ortaya çıktı. Bu dalga da, Arjan-
tin hariç olmak üzere, Brezilya ve Uruguay'da im-
haya uğradı. Bu bir dizi yenilgiden sonra günümüz
Latin Amerika devrimcileri silâhlı mücadele kavra-
mını, bu kavrama kitlelerin işçi ve köylü sendikaları

içindeki faaliyetleriyle daha güçlü bağlar pekiştir-
meyi, öncü partinin liderliğinde nüfusun büyük ço-
ğunluğunu siyasî olarak harekete geçirmeyi de kat-
mak üzere yeniden tanımlamak zorunda kaldılar
—tek kelimeyle, bu, bir yerde 'klasik' Leninist ikili
iktidar, devrimci kriz ve proletaryanın silâhlandırıl-
ması sorunsalına geri döndü.

Bu, Che'nin görüşlerinin aşıldığı ve onun yap-
tıklarının yalnızca geçmişte kaldığı anlamına mı ge-
lir? Olay yaşandıktan sonra onun Bolivya'da işledi-
ği hataları sıralamak kolay —belki de çok kolay—
olabilir (2): Bolivia KP'sinin devrimci bir rol oyna-
ması ihtimaline ilişkin yanılsamalar; işçiler ve köy-
lüler içinde, özellikle Bolivya proletaryasının öncü-
sü maden işçileri içinde devrimci bir siyasî örgü-
tü inşa etme gerekliliğinin küçümsenmesi; coğrafi-
askerî boyutlar üzerinde çok ağırlıklı olarak duran
ve kitle hareketiyle örgütlü bağları dışarda bırakan
bir silâhlı mücadele anlayışı, vs.

Ancak Che'nin yaptıklarını ve onun Latin Ame-
rika'da (ve diğer yerlerde) devrimci stratejiye kat-
kısını tümüyle yoksaymaktan daha yüzeysel ve ha-
talı bir şey olamaz. Çünkü hem Che salt bir gerilla
savaşı kuramcısı değildir ve hem de kır gerillası
faaliyetleri, tarıma dayalı ülkelerde hâlâ belirleyici
mücadele aracı olarak ortaya çıkabilirler. Che'nin
askerî ve siyasî yazılarının özünde, geçerliliğini hiç-
bir şekilde kaybetmemiş olan bir temel fikir bulun-
maktadır: «Eğer düşmanın iktidarda kalmak için
mücadele edeceği kabul edilirse, bu durumda bas-
kıcı ordunun parçalanmasını plânlamak durumun-
dayız; dolayısıyla onun karşısına halk ordusuyla
çıkma gerekecektir.» (3) Gerilla savaşında Foco i-

(1) Daniel James, Che'nin Toplu Bolivya Günlükleri
ve Diğer Ele Geçen Belgeler, Allen ve Unwin,
Londra, s. 58.

(2) Kendi hareketimizin, IV. Enternasyonal'in 1969'da-
ki IX. Dünya Kongresinde, Che'ninkiyle benzerlik-
ler taşıyan Latin Amerika'da silâhlı mücadele
kavramını savunduğunu unutmayalım.

(3) Ernesto Che Guevara, "Latin Amerika Devriminin
Taktik ve Stratejileri", 1962, Siyasal Yazılarda,
Ser Yay., s. 113.

çin teknik talimatlardan daha temel ve önemli olarak Che'nin strateji konusundaki düşüncesinin (yazılarında devamlı olarak görülen) rasyonel özü, «halk güçleri tarafından ordunun alaşağı edilmesi ve tüm-den imhası her gerçek devrim için kaçınılmaz bir ön-koşuldur» şeklindeki anlayıştır. (4)

Che bir ütopyacı ya da maceracı mıydı? 1973 Santiago Eylülünü de bir yandan akılda bulundurarak, Che'nin 1961'de yazdığı şu pasajı tekrar okuyalım: «Bazıları iktidarı seçimle ele geçirmekten bahsettiğinde onlara yönelttiğimiz soru her zaman aynıdır: eğer popüler bir hareket geniş halk yığınlarının oyuyla iktidara getirilmiş ve o da iktidara geldiğinde programını oluşturan büyük toplumsal dönüşümleri başlatma kararı almışsa, o anda kendini ülkenin gerici kesimleriyle çatışma içinde bulmayacak mıdır? Ordu her zaman için bu sınıfların aleti olmamış mıdır? Eğer bu doğru ise, o zaman ordunun kendi sınıfının yanında saf tutup yeni hükümete karşı mücadelede yerini alacağını kabul etmek mantıksal olacaktır. Az veya çok kanlı bir darbeyle hükümet devrilecek ve bütün oyun *sonsuza değin* bir kez daha yeniden başlayacaktır. Tabii ki baskıcı ordunun, hükümeti koruyan silâhlı halk güçlerinin tepkisiyle yenilgiye uğratılması da mümkün olabilir. Bize olanaksız gözüken, silâhlı kuvvetlerin temel toplumsal reformları benimsemeleri ve kendilerini bir kast olarak tasfiye edilmeye sessiz sedasız terk etmeleri olacaktır.» (5)

Sağduyulu gerçekçilikle sorumsuz ütopyacılığın nerede yattığını görmek için Che'nin bu şaşırtıcı kehanetiyle Şili KP'sinin sekreteri Luis Corvalan'ın 1970'de yazdıklarını karşılaştırmak yeterli olacaktır: «Silâhlı kuvvetlerimiz içersinde profesyonel bir ruh ve Anayasaya uygun olarak kurulan hükümete duyulan saygı hüküm sürmektedir. Zaten Ordu ve Donanma bağımsızlık mücadelesi içinde doğmuştur.» (6)

Bugün Latin Amerika nüfusunun dörtte üçü askeri yönetim altındadır. Latin Amerika halkları Jack London'un betimlediği «Demir Ökçe»yi bugün yaşamaktadırlar: büyük kapitalizm ve emperyalizmin oligarşisi hizmetindeki subay sınıfının vahşice baskısı, ITT ve IMF bugün United Fruit Company'nin ve 1930'ların Wall Street bankalarının yerini almış durumdadır ama askeri kuvvetleri kullanarak kıtanın birçok ülkesinde hükümetleri başa getiren ve deviren hâlâ emperyalist tekellerdir.

Hem yoğun olarak sanayileşmiş ülkelerde (Brezilya, Arjantin), hem de geleneksel tarıma dayalı

ülkelerde (Paraguay); hem uzun bir parlamenter ve anayasal geleneğe sahip ülkelerde (Şili, Uruguay) ve hem de her zaman için askeri güçler tarafından baskı altında tutulmuş ülkelerde (Nikaragua) neredeyse kıtanın her bir köşesinde hakim sınıflar Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşliğin yerine Topçuları, Pi-yadeleri ve Süvarileri getirmeye hevesli olmuşlardır. Devletin askerileşmesi bu ya da şu ülkenin özgün tarihsel ve iktisadî niteliklerinin bir sonucu değil fakat kıtada sınıf mücadelesinin genel bir birleşiminin sonucudur; bu birleşimi karakterize eden de toplumsal çelişmelerin keskinleşmesi, halkı denetlemekte yükümlü (Kilise, siyasî partiler, eğitim, basın gibi) siyasî-ideolojik aygıtlardaki kriz ve sonuçta erk ekseninin baskıcı aygıtlara (ordu, polis, silâhlı polis benzeri örgütler) doğru kaymasıdır. Komünist Partiler tarafından «devrimci» milliyetçi örnek olarak gösterilen ve geçici bir istisna teşkil eden Peru askeri rejimine gelince onun sağa doğru sürekli kayısı açıktır: (bakır, petrol vs. gibi) emperyalist tekellerin zoruyla düpedüz bir geri dönüş, IMF tarafından dayatılan iktisadî politika, sendikalar üzerinde yoğun baskı, vs.

Latin Amerikan Komünist Partilerinin Havana Deklerasyonu (Haziran 1975) Latin Amerikan Silâhlı Kuvvetlerinden «ilerleme ögesi ve hatta devrimci potansiyel ögesi» haline gelebilecek bir kurum olarak söz etti. Kıtanın yakın tarihi Che'nin ısrarla vurguladığı şu noktadaki haklılığını binlerce kez kanıtladı: «Askerî güçleri gerçek demokrasiye ne çekebilir? Her zaman için gerici sınıfların ve emperyalist tekellerin egemenliğinin aracı olan, sadece elindeki silâhlar sayesinde varolan ve sadece kendi haklarının korunmasını düşünen bu kasttan ne gibi bir bağlılık beklenebilir?» (7)

Che'nin, burjuva devletin silâhlı kuvvetleri içinde siyasî çabıya yeterli önemi vermediğini teslim etmeliyiz; bu çalışma ordunun kurum olarak «düzeltilmesi» değil fakat onu yeraltı çalışmasıyla veya ordunun tabanında kurulacak yarı-yasal örgütler, [assubaylar] ve hatta proletaryaya yakınlık du-

(4) «Küba : Ayrı Bir Durum mu, Emperyalizme Karşı Mücadelenin Öncüsü mü?» 1961, Siyasal Yazılarda, Ser Yay., s. 91.

(5) A.g.e., s. 94.

(6) Luis Corvalan, Camino de Victoria, Santiago, 1971, s. 425; bkz. SD, sayı 2, s. 50.

(7) «Gerilla Savaşı : Bir Yöntem» 1963, Askerî Yazılarda, Yar Yay., s. 204.

yan subaylarca içinden çözülmesi demek olacaktır. Bununla birlikte, bu tür bir çalışmanın işçilerin silâhlanması politikasından bağımsız veya devrimle karşı-devrim arasında şiddetli bir karşılaşmadan kaçınılması mümkün olabileceğine inanmak gerçekçilikten tehlikeli bir uzaklaşmaya işaret eder. Troçki'nin 1905 Ayaklanmasına ilişkin yazılarında da belirttiği gibi askerlerin çoğunluğunun «silâhlarını bırakabilmesi veya sonuçta süngülerini gericiliğe doğru yöneltebilmesi yalnızca halkın zaferi olasılığına inanmaya başlamalarıyla mümkündür. Böyle bir inanç salt siyasî ajitasyonla yaratılamaz. Askerler ancak halkın bir ölüm-dirim mücadelesi için sokaklara döküldüğüne ikna olduklarında. ...» (8)

Kapitalist orduya karşı halk ordusunu —kır gerilla savaşı— kurma yolunda Che'nin yönteminin kıtanın birçok ülkesinde yetersiz kaldığı kanıtlanmıştır; fakat onun ortaya koyduğu sorun temeldir ve halen bugün Latin Amerika devrimci solu tarafından yeterince çözülmüş olmaktan uzaktır. Che tarafından öngörülmemiş olup Tupamarolar veya Brezilya'da LAN gibi devrimci gruplar tarafından büyük cesaret ve hayalgücü ile geliştirilen kent gerilla savaşı da, diğer başka nedenlerin yanı sıra, askerî rejimlerin uyguladığı işkenceler karşısında yenilgiye uğradı (Arjantin için defter hâlâ kapanmış değildir); böylece Latin Amerika burjuvazisinin siyasî-askerî egemenliğini sürdürmesinde işkence, belirleyici bir kurumsal etken haline geliyordu. Yine de Che'nin ölümünden sonra kıta devrimcilerinin başarısızlığının köklerini siyasî ve sosyal düzeyde araştırmak zorundayız: işçilerin ve köylülerin geniş kesimini örgütleyip harekete geçirmekteki yetersizlik. Sonuç olarak, Bolivya'nın *guerillero*'su Che, bir kahraman olarak tarihe ve Latin Amerikan ve dünya devriminin destanına gömülmüştür; gerçek zaferin tek güvencesi olarak silâhlı mücadelenin uzlaşmaz savunucusu Che ise yakıcı bir öneme sahiptir.

Gerçekte, Che'nin silâhlı hesaplaşmanın kaçınılmazlığı tezi, onun Latin Amerikan devriminin sosyal karakteri tahlilinin yalnızca mantıksal bir sonucudur. Bizzat yaşadığı iki deney sonucunda —Guatemala 1953-54 olumsuz deneyi ve Küba 1959-61 olumlu deneyi— Latin Amerikan devriminin anti-emperyalist ve sosyalist görevleri arasındaki ayrışmaz diyalektik birliği anlamıştı. Gerçekte Nisan 1959'dan itibaren Che dikkate değer bir öngörüyle, varolan «toplumsal sistem» ve onun «ekonomik temelleri» bir başka deyişle kapitalizm yokedilene

kadar Küba'da «devrimin kesintisiz gelişimini» tasarlıyordu. (9) 1963'teki bir makalesinde Küba devriminden çıkan dersleri kıtanın tümüne genelleştirdi: «Halkın silâhlı öncüsü iktidarı alınca hem emperyalistleri hem de kendi ülkelerindeki yerel sömürücüleri çökertmiş olacaklardır. Sosyalist devrimin ilk aşamasını billurlaştırmış olacaklar; sosyalizmin inşasına başlayabileceklerdir.» (10) Böylece Guevara Latin Amerika'daki 30 yılı aşkın Stalinist gelenekten kopmakta ve sürekli devrim kuramının merkezi konularından birini benimsemektedir; bu, o dönemde herhalde henüz aşına olmadığı Troçki'nin yazılarının değil, kendi devrimci deneyiminin bir sonucuydu. (Che, Troçki'nin *Rus Devrim Tarihi*'ni 1967'den önce okumamıştır; bu kitabın bir kopyası 1967'de Bolivya'daki gerilla sığınağında Bolivya ordusu tarafından bulunmuştur.)

Che'nin, burjuva baskı aygıtının parçalanması konusundaki ısrarını ancak onun, devrimin bu bileşik sosyalist ve anti-emperyalist karakteri anlayışından hareketle açıklayabiliriz. «İlerici» burjuvaziyle ittifak içinde yapılacak ulusal-demokratik devrim yanlısı geleneksel Komünist Partilerin getirdiği yeni Menşevik perspektif içinde, kurulu askerî yapıyı parçalama gibi bir sorun onların siyasî ufuklarında yer almamaktadır; zira ulusal burjuvazi devrimci blokta hakim durumdadır ve çoğunluğu değilse bile askerî hiyerarşinin tepesindekiler muhtemel bir müttefik olarak kabul edilir. Latin Amerika Komünist Partilerinin (ne yazık ki Küba KP'si de dahil) son Havana 1975 deklerasyonunda, Latin Amerika burjuvazisinin bazı kesimleri, «emperyalizme karşı mücadelede proletarya, köylülük ve halkın kapitalist olmayan diğer tabakalarının tavırlarıyla çakışan tavırlar almaktadırlar. ...Sonuç olarak, burjuvazinin bu kesimleri halk güçleriyle demokratik ve anti-emperyalist eylem birliği içinde yer alabilirler,» demektedir. Aynı belgede, silâhlı kuvvetlerin «devrimci potansiyeli» ve silâhlı kuvvetler içinde «yurtsever bilincin düzenli evrimi» şeklindeki olumlayıcı ifadelerin bu sosyo-politik varsayımdan çıktığı açıktır.

Ancak Latin Amerika'nın son yıllardaki evrimi (özellikle Peru'da askerî cuntanın açık bir şekilde emperyalizme yanaşması) Che'nin siyasî vasiyeti o-

(8) Leon Troçki, 1905, Penguin, s. 283 - 4.

(9) Che Guevara'nın Seçme Yapıtları, MIT Press, 1969, s. 372 (İngilizce baskı).

(10) "Gerilla Savaşı: Bir Yöntem", a.g.y., s. 215.

lan *Tricontinental'e* Mektup'ta (1967) ele aldığı kuramlarını doğrulamaktadır. Kıta çapında devrimci solun siyasî bayrağı olmaya yönelik umutalmaz bir pasajda Che şunu ilân ediyordu: «Ulusal burjuvazilerin artık hiçbir biçimde emperyalizme karşıkoymak yeteneği yoktur —gerçekten hiç olmuşsa eğer— ve şimdi onun artçılarını oluşturmaktadırlar. Daha başka olasılık yoktur: ya sosyalist devrim ya karikatür devrim.» (11)

Che'nin kavramları ile sürekli devrim kuramının stratejik yönelimi arasındaki benzerlik inkar edilemezse de Che'nin köylülüğe, Troçki'den çok daha büyük bir devrimci rol yüklediği de açıktır. Bunu söyledikten sonra şunu da belirtmeliyiz ki, paradoksal biçimde Latin Amerika Troçkistleri birçok kere köylü kitlelerinin hareketlendirilmesinde önemli rol oynadılar: 1952-54'de Bolivya'da POR, 1961-63'de Peru'da Hugo Blanco ve bugün Meksika'da (IV. Enternasyonal'in Meksika seksiyonu PRT ile sıkı işbirliğiyle) Bağımsız Devrimci Köylü Koordinasyonu'nun oluşumu. Ayrıca, Troçki son eserlerinden birinde şunu vurgulamıştı: «Marksizm köylülüğü mutlak ve duragan bir karaktere sahip sosyalist-olmayan bir sınıf olarak asla değerlendirmemiştir.» (12) (Asya'daki devrimlerden sonra) Küba devrimi, demokratik ve sosyalist devrimlerin kaynaşmasıyla doruğuna yükselen kesintisiz devrimci bir süreçte köylülük tarafından oynanabilecek belirleyici rolü göstermiştir.

Guevara, Küba'daki «köylü savaşının» derslerini tüm Latin Amerika'ya genelleştirirken hatalı mıydı? Küba deneyinin kıtanın daha büyük bir kısmında tekrarını beklemesiyle ve özellikle kıtanın güney kısmındaki, yani işçi sınıfının açıkça *bütün olası devrimci dönüşümün doğrudan tarihsel öznesi* olduğu ülkelerde kent ve maden proletaryasının toplumsal ve politik ağırlığını küçümsemesiyle yanılıyordu diyebiliriz. Dahası, bugün, 20 yılı aşkın bir süreden beri Latin Amerika'da süregelen (sınırlı, çarpık fakat yine de gerçek) sanayileşme ve kentleşme, proletarya ve kentsel kitlelere, ellili yılların Küba gerillaları döneminde olduğundan çok daha fazla önem yüklemektedir. Fakat bu, halen kıta nüfusunun neredeyse yarısını köylülerin oluşturduğunu inkar etmek değildir; Che'nin yapıtlarının en değerli yanlarından biri, sosyalist bir perspektif içinde bu devrimci potansiyele haklı olarak yönelttiği dikkattir.

Latin Amerika devriminde proletarya ve köylülüğün herbirinin rolleri ne olacaktır? Açıktır ki, hem

Kolombiya ve Arjantin, hem de Uruguay ve Meksika için yanıt aynı olmayacaktır. Gerçekte, Avrupa kökenli dogmatik bir işçilik ile Asya'dan ithal bir popülist köylülük inancı arasında parçalanmış olan kıta devrimci solu, bu soruya açık ve kesin bir cevap vermekten uzaktır. Açık ve eleştirel bir kafayla yaklaşıldığında Che'nin yazıları bu tartışmaya önemli bir katkı olabilir.

Che'yi devrimci Marksizme ve sürekli devrim kuramına yaklaştıran düşüncesinin ve politik pratiğinin diğer boyutu, onun ulaştığı *enternasyonalizmdir*. 1959'dan sonra zihnini sürekli meşgul eden şey Küba devrimini tüm Latin Amerika kıtasına yaymaktı. Bu fikrin kökleri onun, devrimci Küba devletinin kaderinin ve Sovyet bürokrasisi karşısındaki özerkliliğinin Latin Amerika devriminin kaderine bağlı olduğu şeklindeki sezgisel inancında ve ayrıca kıtasal ölçekte çeşitli ülkelerdeki devrimci süreçler arasındaki yakın bağlar anlayışında yatmaktadır. Fakat Che'nin enternasyonalizmi Latin Amerika'yla sınırlı kalmıyordu; o dünya kapitalist sisteminin organik birliğini; bu sistem içindeki sınıf mücadelesinin çeşitli kesimleri arasındaki diyalektik ilişkiyi ve uluslararası çapta birleşik bir devrimci stratejiye duyulan ihtiyacı kavrayan zamanımızın ender devrimci önderlerinden biriydi. 1967'de «bir, iki, üç, daha fazla Vietnam» sloganını ortaya attığı zaman, (işçi hareketi tarihinde, son yıllarda devrimci Marksist azınlığın dışında ilk kez) Guevara bu sloganda herhangi bir devletin veya herhangi bir «sosyalist» gücün ulusal çıkarlarına değil, bir bütün olarak uluslararası proletaryanın çıkarlarına yanıt olacak bir yönelişi özetliyordu. Fakat Che yalnızca sloganlar ortaya atmakla yetinmedi; Latin Amerika içinde Vietnam'a yardımcı olacak «ikinci bir cephe» açma çabasıyla inancı yolunda harekete geçti.

Che için enternasyonalizm aynı zamanda moral bir zorunluluk —dar ulusal sınırları aşan güçlü kardeşçe dayanışma hareketinde ahlâki bir talep— ve ortak düşmana karşı mücadelenin pratik, somut ve *maddi* bir gerekliliği idi: «Bu mücadeleyi son

(11) «Tricontinental Aracılığıyla Dünya Halklarına Mesaj», ayrıca bkz. Che Guevara'nın Seçme Yapıtları'ndan (İngilizce baskısı, s. 101) aktaran Michael Lowy, Che'nin Düşüncesi, Köz Yayınları, s. 93.

(12) Leon Troçki, «Rus Devrimi Üç Anlayışı», 1939, 1939-40 Yazıları'nda, Pathfinder Press, 1973, s. 65. Ayrıca bkz. Sürekli Devrim, bu sayıda, s. 19.

nefesine kadar vermenin hiçbir sınırı yoktur... Proleter enternasyonalizm pratiği sadece daha iyi bir gelecek için savaşılan halkların bir görevi değil aynı zamanda kaçınılmaz bir gereksinimdir de. ...» (13) Tabii ki, dünya sınıf mücadelesine bakış açısında Avrupa yerine III. Dünyaya çok fazla önem vermekle ve SSCB ile Doğu Avrupa'da anti-bürokratik bir devrimin gerekliliğini kavramamakla suçlanabilir. Gene de, Troçki'nin ölümünden bu yana, Che gibi, enternasyonalizmi politik perspektifinin ve militan faaliyetinin odak noktası haline getiren; bir «devlet adamı» gibi değil, dünya devriminin bir savaşçısı gibi tavır alan ve kendi enternasyonalist stratejisini gerçekleştirmeyi hayatıyla ödeyen dünya çapında tarihsel boyutta bir devrimciye tanrı olmadığı-mız bir gerçek olmaya devam eder. Che gibi devrimcilerle Şili'deki mücadelede düşen Miguel Enriquez veya yakın zamana kadar Seylan'da tutuklu Rohan Wijeweera gibi partizanlarıyla, Leninist Enternasyonal'in (1919-1923) ve günümüz Dördüncü Enternasyonal'in mirasını üstlenecek geleceğin kitlesel Komünist Enternasyonal'i kurulacaktır.

Stalinist bürokrasi sorununa gelince: Che'nin bu konuda açık bir görüşe sahip olmadığı gerçektir, fakat onun derin anti-bürokratik duyarlılığı inkar edilemezdi. Bu, ilginç bir biçimde, kendini özellikle Küba Sanayi Bakanlığında yer alan tartışmalarda gösterir. (Bu tartışma, 1970'de *Il Manifesto* ve *Tricontinental* tarafından basılmıştır.) Che, Doğu Avrupa bürokrasisinin maddi ayrıcalıklarını açıkça eleştirdi: «Her zaman kazanan liderlerdir. Alman Demokratik Cumhuriyetinin en son plânına bir göz atın; liderliğe yüklenen önem, ya da daha doğrusu, liderliğin mükafatlandırılması.» (14) Ayrıca, Küba'daki yoldaşlarına Sovyetlerde yaptığı tartışmaları aktarırken, Sovyetlerde tartıştığı kişilerin kendisini «Troçkizm»le suçladığından bahseder. Bu nitelen-

dirmeyi reddederken Che şu şekilde yanıt verdi: «Bu konuda kişinin ya tartışma aracılığıyla karşıt görüşü çürütecek yeteneğe sahip olması ya da bu görüşün açıklanmasına izin vermesi gerektiğini düşünüyorum (...) Görüşleri zor yoluyla ezmek zihnin özgür gelişimini engelleyeceği için mümkün değildir.» (15) Böylece, sosyalist demokrasinin en temel fikirlerinden birini ve aynı zamanda Stalinist uygulamalar ve yöntemlerle temelden uyuşmazlığını açıklıyordu.

Tabii Guevara bir Troçkist değildi. Ancak, Guevarist militanların (hatta en son Kolombiya'daki Commandos Camilistas örneğinde olduğu gibi örgüt olarak), Guevarizmin gerçekten devrimci ve enternasyonalist boyutunun devamı ve derinleşmesi olarak gördükleri IV. Enternasyonal'in saflarına katılmaları raslantı değildir.

Bütün bu nedenlerden dolayı biz Troçkistler 10. yıldönümünde onun anısını bir mücadele arkadaşı olarak selamlıyoruz. 60'lardan bu yana gelişen yeni öncünün birçok diğer militanı gibi, düşünceleriyle, eylemleriyle ve koyduğu örnekle Che, bizim için, diktatörlerin, generallerin ve Pentagon'daki akıl hocalarının hiçbir zaman söndüremeyeceği lekesiz ve koca bir devrimci bayrak, bir kırmızı alevdir.

International (4. Enternasyonal'in İngiltere seksiyonu *Internatinal Marxist Group*'un 3 aylık teorik yayın organı), kış 1977, sayı 2.

- (13) «Cezayir Söylevi» 1965, Siyasal Yazılarda, ayrıca bkz. Che Guevara'nın Seçme Yapıtları'ndan (İngilizce baskısı, s. 350 - 1) aktaran, Michael Lowy, Che'nin Düşüncesi, Köz Yayınları, s. 123.
- (14) Oeuvres VI, Maspero, s. 90.
- (15) A.g.e., s. 86. Ayrıca bkz. «Il Piano», s. 37'den aktaran Michael Lowy, Che'nin Düşüncesi, Köz Yayınları, s. 77.

Milli Mücadele

Murat DAĞLAR

İstiklâl Mücadelesi İngilizlere ve İngiliz tertiplerine karşı yapılmıştır. İstiklâl Mücadelesinin başarısı da esasında İngilizlerin buna karar vermesi ve diğer müttefiklerini de bunu kabule mecbur etmesiyle mümkün olmuştur. Savaşı onlarla yaptık ve barışı onlar karar verdikten sonra sağladık. (I. İnönü)

Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin Tarihsel Konumu

Serbest rekabetçi kapitalizmden tekelci döneme geçişle birlikte o güne kadar ileri ülkelerle sınırlı olan proleter devrimlerinin mümkünlüğü dünya çapında maddi bir temel kazandı.

XX. y.y.'in başında emperyalizme geçişin teorik alanda kavranışı ile birlikte, eski bağımsızlık savaşlarının yanısıra burjuvazinin önderliğinde kurtuluşun sınırlılığı sonucu geri ülkelerde kurtuluş hareketlerinin kazanabileceği sınıfsal içerik üzerine tartışma başladı. Böylece, emperyalizmin kızıştırdığı ulusal kurtuluş savaşları ve ulusal mücadeleler sorunsalı, hemen hemen birinci dünya savaşı ile eşzamanlı olarak insanlığın önüne kondu.

O güne kadar salt siyasal ve ulusal bir anlamı olan bağımsızlık savaşları / Latin Amerika'daki kimi milliyetçi popülist hareketler bunların en solunda bulunurken, Yunan bağımsızlık mücadelesi (ve benzerleri) İngiliz imparatorluğunun ya da bir diğer sömürgeci devletin sadık bir bendesi olmak vesilesi ile bu kategorinin en sağında bulunur; yine de, bir imparatorluğun sömürgesi olmaktan çıkıp bir diğerinin yarı sömürgesi olurken siyasal bağımsızlık (ulusal devlet) elde ettiği için eskisinden daha ileri bir adımdır. / artık ancak anti-sömürgeci olarak kendilerini gerçekleştirip boyunduruktan kurtulamazlar. Emperyalizm çağında, sürekli devrim sürecinde emperyalizme karşı mücadele ancak anti-kapitalist boyutlar kazanarak yeni boyunduruk tiplerinden (örneğin; neo-kolonyalizm) kurtulup ulusun yeniden inşasına girişebilir.

Sovyet devrimi bu tarihsel açılımın maddi temellerinden birini hazırlarken, dünya devriminin ilk basamaklarının somutlanışını üstlenen III. Enternasyonal de bu mücadelenin teorik öngörülerinin tartışıldığı alan oldu. III.

Enternasyonal'in ilk yıllarında geri ülkelerdeki devrimler ve bu devrimlerin karakteri konusunda sürdürülen tartışmalar bazı deneyimsizlik ve acemilikleri de içeriyordu. Bunların temelinde yatan da, Komintern önderlerinin (özellikle Lenin) önemle belirttikleri, bu ülkelerin özgül durumlarını ortaya koyan çalışmaların henüz o günlerde yapılmamış olması olduğu gibi, bu tür ülkelerde devrimci hareketlerin henüz gelişmemişlikleri idi. (1)

Emperyalizm olgusunun ilkin Rosa, Bukharin ve Lenin'in katkılarıyla biçimlenen irdelenmesinde, dünya ekonomisi büyük miktarda metropollerle sınırlı kalmış, bunları anlamlandırdıkları ölçüde geri ülkelere değinilmiştir. (2) Ancak Lenin kimi saptamalarla bu sınırı aşmaya çalışmış ve sonrası için önemli stratejik ipuçları vermiştir (bkz. özellikle **Üçüncü Enternasyonal Konuşmaları**). Ama çalışmanın amacının özellikle bu alanı kapsamaması geri ülkelerin özgül ekonomik ve daha önemlisi sosyoekonomik konumlarının işlenmemiş bir halde kalmasına sebep olmuştur. (3)

- (1) Doğu'da devrim tartışmaları için bkz. H. C. D'Ea-cause - S. R. Schram, Marksizm ve Milliyetçilik, Yol Yay., s. 46.
- (2) Rosa, Bukharin ve Lenin'in emperyalizm teorilerinin irdelenmesi için bkz. Jacques Valier, Emperyalizm Üzerine, Köz Yay., s. 63 - 207.
- (3) «Bugün en önemli görevlerimizden biri, kapitalist olmayan ülkelerde Sovyet hareketinin örgütlenmesinin ilk adımını nasıl atacağımızı saptamaktır. Orada Sovyetler mümkündür; işçi Sovyetleri olmaz, köylü ya da emekçi Sovyetleri olabilir.» (Lenin, Üçüncü Enternasyonal Konuşmaları, Koral Yay., s. 64). «...geri kalmış ülkelerde Proletarya partilerinin kurulmaları gerçekten mümkün olsa bile köylü hareketiyle kesin ilişkiler kurulmadan ve köylü hareketini etkin bir biçimde desteklemekten komünist taktikleri ve bir komünist politikası izleyebileceklerini sanmak düşe kapılmaktır.» (s. 76)/ve s. 79/

Kaldı ki olgunun oluşum evresinden çok gelişim evresinde irdelenebileceği gözönüne alındığında, emperyalizmin geri ülkelerde yarattığı bir dizi oluşumun ancak gözle görülebi len kesimleri ele alınabilirdi. O günlerde Mark sizm'in oldukça batılı olması ve dünya ekonomisi dendiğinde sadece Batı'nın anlaşıl masının henüz aşılmış olması, tartışmaların neden oldukça dışardan yürütüldüğü gerçeğini açıklar. Geri ülkelerde modern anlamda devrimci hareketler ancak tarih sahnesine çıkmaktaydı ve Marksist teori devrimci kadrolarca yeni yeni öğrenilmekteydi / Çin'de 1919 Mayısındaki öğrenci hareketleri, ÇKP'nin 1921'de kuruluşu /.

III. Enternasyonal içinde Lenin ve Roy arasındaki Doğu'da devrim ve bu devrimlerin alabileceği karakterler üzerine tartışmalar bilinir. /Troçki de 1919'da Hindistan devrimi üzerine bir rapor hazırlar/. Ama bütün bunlar konuya, devrimin dünya çapında yaygınlaştırılması genel çerçevesi içinde çok yönlü olanaklar aramanın dışında ancak kimi teorik belirlemeler açısından yararlı olmuştur. Yoksa geniş kapsamlı bir perspektif için vakit henüz erkendir; tabi bu erkenlik kimi yenilgilerin (1927 Çin) tezgâhlanması açısından konspiratif bir boşluk olarak ele alınmamalı.

İşte tam da böylesi bir konumda, Çin'deki devrimci durumla birlikte geri ülkelerde devrim sorunu da yeniden Enternasyonalin gündemine girdi. Böylece sorunun evrensel boyutları ile teorik alanda çözümünü için mümkünün alanına girilmişken Komintern'in artık devrimci bir perspektiften ve yönetimden yoksun oluşu sonucu Çin proleteryası katledildi.

Ama tarih 1927 Çin devriminin trajik sonucundan sonra çok öğretici bir belirlemede bulundu; geri ülkelerde hakim sınıflar arasında sağ Komintang, sol Komintang gibi proleterya karşısındaki geçici ayrılıkların birini tercih eden hareketin hüsrarla sonuçlanacağı gerçeği.

Bir kez daha işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesinin gereği kanıtlanmış, hakim sınıfların çeşitli kesimlerinden medet ummanın (liberal burjuvazi, milliyetçi bürokrasi, reformist küçük burjuvazi vs.) en azından ittifak-

lar politikasıyla dahi ilgisi olmayan teslimiyetçi ve karşı-devrimci bir tavır olduğu tanıtılmıştır.

Muzaffer Ekim devriminin yanısıra, yenik Çin devriminden alınacak dersler geri ülkelerdeki ulusal kurtuluş ve proleter devrimi sorunlarının temel ilkelerini açığa kavuşturmaktadır.

★ ★

Türk Millî Mücadelesinin özgül yanlarından biri böylesine bir tarihi dilimde varolan ilk Millî Mücadele oluşudur. Bu «ilk» oluş hem emperyalist hem de sosyalist kamp tarafından kısa zaman aralıklarında çok farklı yorumların dayanaksız olarak yapılmasına yol açmıştır. Örneğin İngiltere ilkin Sovyet devriminin yaygınlaşması adına ürkerken, III. Enternasyonal konuşmalarında kimi önderler Kemalistleri bazen anti-emperyalist bazen eski yönetici sınıfların devamı olarak görmüşlerdir, (4) Daha pervasız yorumlar ise Komintangın niteliği üzerine yapılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğunun Çöküşü ve Birinci Dünya Savaşı

Kapitalizmin ikinci evresi ile birlikte serbest rekabetçi dönemde hukuki olarak Tanzimatla belgelenen yarı-sömürgeleşme süreci içindeki Osmanlı İmparatorluğunun sosyo-ekonomik formasyonu bir dönüm noktasını yaşıyordu.

1908 öncesinde İstanbul, Selânik gibi liman kentlerinde gelişen ticaret burjuvazisi (komprador burjuvazi) ile kısmen finans oligarşisi, emperyalist ilişkiler sanayiye değil de ticaret ve finans üzerine kurulu olduğundan toplumda bir yama gibi duruyordu. Yığınları kendi peşlerinden sürükleyecek güçleri olmadığından bağımsız bir biçimde iktidara ağırlık koymaları mümkün değildi. Köylüler içlerine kapanıktı ve siyasî bakımdan bir güç oluşturuyorlardı. İşçi sınıfı, Türk olmayan ulusların öncülüğünde politik olarak bağlı oldukları ulusun, ulusal hareketi içinde bir sol kanat olarak vardı (ör : Selânik).

Osmanlı toplumunda en etkin ve tek örgütlü güç bürokrasi idi («memur devlet»in

(4) Bkz. Kurt Steinhauser, Atatürk Devrimi Sosyolojisi.

bağımsızlığının gereği ve göstergesi olarak). Abdülhamit döneminde aygıt daha da hantallaşmış, saray erkanı ile küçük memur, büyük şehir ve taşra bürokrasisi arasında maaş alıp almamaktan, maaşın miktarına ve yönetimdeki akışkanlığın durağanlaşmasına kadar sıralanabilecek bir dizi farklılaşmalar, Tanzimattan beri gelişen bürokrasinin alt kademelerinde huzursuzluğu ayyuka çıkarmıştır. Dönem birinci dünya savaşının arifesidir ve bu evrede İmparatorluk İngiliz ve Alman emperyalistlerinden birini tercih ederek varlığını sürdürmek zorunda bırakılırken, daha önce Abdülhamit'in kesin bir tavır almaktan ziyade bir denge politikası yürütmüş olması her iki ülke tarafından hoş karşılanmamaktaydı.

Abdülhamit dönemindeki genel edilgenlik ortamında öncelikle imparatorluk içindeki diğer ulusçu hareketlerden etkilenen küçük burjuva bürokrasisi Manastır ve Selanik'de etkinliği ele geçirdi. İmparatorluğun kurtuluşu kaba ana temelinde anlaşılan iki grup vardı; bunlardan biri Alman-Avusturya sermaye çevrelerinin etkin olduğu Selanikte Mason locaları ile haşır neşir gelişen ve yakın zamana kadar Türkiye'nin siyasî yönetimini yürüten kadroların yetiştiği İttihat Terakki cemiyeti / cemiyetin ana gayesinin, Mithat Paşa'nın teşkilâtı esasini yeniden yürürlüğe koymak olduğu söylenirse de üyelerinin çoğunun bu metinden bile habersiz olduğu gerçek. (5) Cemiyetin Avrupa kanadı denebilecek Ahmet Rıza ve çevresinin de belli bir düşünsel etkinliği olmadığı göz önüne alınırsa hareket iktidara geçtikten sonra dünya görüşünü biçimlendirmiştir — yani istim arkadan gelmiştir / ve öteki, Manastır'da etkinliği olan Prens Sabahattin'in şahsında somutlaşan özel girişim, ademi-merkeziyet taraftarları idi. / Bunlar hiçbir zaman kelimenin gerçek anlamı ile örgütlenmemişlerdir, Hürriyet ve İtilaf bile bu anlamda bir örgüt değildir. Müdahaleciliğe karşı olan bu grubun mirasçıları olarak serbest Fırka-Demokrat Parti çizgisini görebiliriz /.

Yeni uluslararası şartların sarsaladığı iktidarı devirebilecek ne burjuvazi ne de halk yığınlarının olmayışı, tarihsel siparişin muhataplarını da belirlemektedir: küçük burjuva bürokrasisi emperyalist yayılmanın önkoşul-

larını gerçekleştirmek için tarih sahnesine girmektedir.

İttihat Terakki'nin öncülük ettiği 1908 inkilâbının hürriyet, uhuvet, müsavat [özgürlük, kardeşlik, eşitlik] ilkeleri hem küçük burjuva bürokrasisinin ideolojik eğilimlerini hem de olayın tarihsel karakterini belirtmekte idi. Söz konusu olan bir burjuva devrimi değildir, tarih geri ülkelerin altından o sandalyeyi çoktan çekmiştir. Ama nasıl dünya ticaretinin zorlaması ile Gülhane Hattı Hümayunu ilân edilmiş ve ticaretin yaygınlaşması yolunda (yarı-sömürgeleşme) kararlar dikte edilmişse şimdi de dünya paylaşımının eşiğinde Osmanlı İmparatorluğu kendi bağımsız iradesinin dışında taraf olmaya sürüklenmiştir. Bu bir yandan bağımlılığı arttırırken bir yandan da asyailiğin terk edilmesinin maddi temellerini oluşturmuyordu. Dünya ekonomisine entegre olurken çağdaşlaşma da gündeme giriyordu.

Tanzimattan beri gittikçe biçimlenen batıcılık ve muhafazakarlık, bu dönemde ümmetçilik ve milliyetçilik halinde toplumu zahirî olarak uzun süre kemirecek tohumların açılması ile birlikte, geliyordu. Uluslaşma süreci Osmanlı İmparatorluğunda en geç hakim ulus içinde başlıyordu, ama imparatorluğun savunulması adına bu dönemde ümmetçilik tamamen reddedilmemiş ve hatta en zor zamanlarda baş vurulan bir can simidi olmuştur (örneğin dünya savaşında). Yani kapitalist gelişmenin dışsal oluşu iktisat dışı etmenlerin örtü işlevini yürürlükten kaldırmıyor, dini yabancılaştırmanın nisbi özerkliği batıcı-pozitivistlerin kalkını haline geliyordu.

İnkilâbın ilk günleri geçmişte görülmedik bir çeşitlilik arzetti düşünce dünyamızda; hürriyet kimi için Selanikten gelecek bir gemi, kimi için padişahım çok yaşa diye bağırabilme özgürlüğü idi. Ama tarihsel olarak çözümsüz bir hareketin radikal görünümü kısa zamanda yokoldu, muhalifler ulu orta temizlendi, Balkan ve Trablusgarp savaşlarının hemen bastırması ile askeri açıdan tez elden tercih sorunu gündeme girince Almanlara teslim olundu.

(5) Bunu itiraf eden de Dr. Nazım gibi önde gelen İttihatçılardan biridir. Bkz. Şevket Süreyya Aydemir, Suyu Arayan Adam, s. 299.

İttihat Terakki'nin yolaçtığı iktidar değişikliğini sonradan Enver Paşa (Baku'da) bir zorbanın yerine bir zorbalar güruhunun gelmesi ile tanımlıyacaktır.

Yeraltı, yerüstü kaynakları bakımından pek zengin olmayan tarıma dayalı Osmanlı İmparatorluğunun emperyalistler için en önemli ve vazgeçilmez yanı zengin doğuya, Hindistan ve onun yolu üzerindeki hammadde (ör : petrol) kaynaklarına ulaşmak için bir köprü durumunda olmasıydı. Almanlar bu köprüyü içten, İngilizler dıştan fethetmeyi amaçlamışlardı.

Birinci paylaşım savaşı başladığında İttihat Terakki yöneticileri dünyanın gidişatına aykırı, kendi iradeleri yönünde bağımsız bir tavır alma seçeneğinden yoksundular. Askerî aygıt büyük miktarda Almanların eline geçmişti, ekonomi de artan miktarda Almanların egemenliğine giriyordu. Sivastopol bombalanıp savaşa girildiğinde o güne kadar Almanların dışında kalanlara yapılan tüm ittifak teklifleri reddedilmişti ve savaşa Alman amiralinin kararı ile girilmişti. Osmanlı İmparatorluğu emperyalist ülkelerin aksine savaşa hazırlıksızdı. Maaş ödeme imkanından yoksun imparatorluğun kendini kurtarması söz konusu olamazdı; ya İngiltere'nin sömürgeci ya da Almanya'nın uzantısı olacaktı. Yüzbinler bunun için ölmüşlerdir. Çanakkale, Galiçya, Sarıkamış, Kanal vb. gibileri ancak büyük insan zayıyatı ile yürütülebildi. Halk, Balkan savaşından başlayarak asgari düzeyde bir geçim için mücadele etmekten, savaşmaktan yıkılmış, yüzbinlerce ölü ve yaralının verdiği korku ve yılgınlıkla bezgin köylerine dönüyordu.

Savaşın Bitiminde Manzarayı Umumiye

Birinci Dünya Savaşının bitiminde İmparatorluk her türden bizantinizmin at oynattığı İstanbul ile tarihi boyunca ilk kez devlet denetiminden uzak kalmış, politik bakımdan deneyimsiz, güçsüz ama bütün bunlara rağmen hareket alanı daha geniş Anadolu olarak iki kesin parçaya ayrılmıştı.

Metropol ticaret burjuvazisi işgalden en az etkilenecek zümre olarak bağımsızlık konusunda belirleyici bir tavır takınmasının ola-

naksızlığı bir yana böyle bir mücadeleye girmek için maddi, manevî hiçbir hazırlığa sahip değildi.

Anadolu'da Birinci Dünya Savaşı içinde gelişen eşraf ve tüccar zümresi için durum kökünden farklıydı. İlk yaygın olarak bir birikimin değil de gasbın ürünü olduklarından, kökenleri olan gasbın «hukuki» statüsüyle hayati olarak ilgiliydiler. / İttihat Terakki yöneticilerinin Ermeni milliyetçi hareketini bahane ederek Ermeni ulusunu katledip yaşadığı yörelerden sürmesi sermayenin uluslaşması açısından farklı bir durum yarattı. Böylece ekonomik otorite ile siyasî otorite arasındaki yerel zıtlık giderilmiş de oldu. Artık bir Türk burjuvazisinden bahsedilebilirdi bu yörelerde. / Böylece emperyalistlerin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde devletler kurma sözde niyetlerine karşı, böyle bir durumun gerçekleşmesinde, ya da en azından «tehcir suçlularının» yargılanması halinde yokolacaklarından, millici hareketin temeli daha baştan bu eşraf ve İttihat Terakki kalıntıları olmuştur. İlk müdafaii hukuk cemiyetlerinin söz konusu olayların geçtiği yerlerde kurulması gerçeği bunun en açık kanıtıdır (Trabzon Rumların gasbedildiği-Erzurum Ermenilerin).

Devlet dışında örgütlenmeye başlayan bu sivil güçlerin oluşumunun kökleri Tanzimatta filizlenmeye başladıysa da Abdülhamit'e karşı mücadele içinde tarihsel yerini belirtti ve Anadolu hareketi ile de varlığını açık seçik ortaya koydu. Bu açıdan bunu sadece Millî Mücadele ile sınırlandırmak mümkün değildir. Devlet katında makbul olanlarla bunun dışında bir seyir izleyen eğilim arasında yakın zamana kadar süren zıtlığın laisizmden çok daha önemli kurucu unsurları olduğu bir gerçek. Örneğin Anadolu silâhlı örgütleri ile mücadeleye girerken savaş sonrası için de bazı taleplere sahipti. İstisnai bir durum olabilir ama önemi dolaısıyla belirtmek gerekir: İlk silâhlı mücadele kararı alan ve mücadeleyi yerel plândan daha geniş kapsamlı bir örgütlenmeye vardırmak için Erzurum Kongresinin toparlanmasına ön ayak olan Trabzon grubu, siyasî bağımsızlık konusunda mandayı kabul edebilecekken, ekonomik ve politik alanda o gün

için çok ileri demokratik (!) önerilerde bulunur. (6)

Öte yandan silâhsızlandırılan ve dağıtılan ordunun küçük bir azınlık dışında tümü harçlık denecek maaşlarını bile alamaz durumdadır. Mesleksiz, sanatsız, daha dün Türran hülyalarıyla tüm dünyaya meydan okuyan küçük burjuva bürokrasisinin işgal edilmiş bir ülkede yeri yoktu (7) / Sakarya savaşının bir yedek subay savaşı olmasının ve Besim Atalay'ın Meclis'de söylediği gibi İstanbul'dan sadece zabıt-katibin gelmesinin varlık nedeni budur. / Ve savaştan yenik çıkmasına rağmen, 1908'in kılıç-bıyık ve üniforması hâlâ tek örgütlü güçtü.

Yine de Şurayı Saltanat'ta sivil güçler milletin kendi kaderini kendisinin tayin etmesi isteğini ifade edip bir millî heyetten söz ederken, zabıt ve katipler ilk günlerde çabalarını diplomatik pazarlık ve sarayın ikna edilmesi üzerine harcadılar. Artık geleceğin Kemalilerine Anadolu'daki mücadelenin önderliğine talip olmaktan başka çıkar yol yoktu. Yani sıcak savaştan önce bir dizi «çare» arlanmış ve bu yol seçeneksiz kalmıştır. (8)

Bu temel üzerinde 1908'de billurlaşan ve ağırlığını henüz yitirmemiş olan milliyetçi ideolojinin, «millet babalığı»nda kendini açığa vuran küçük burjuva yorumu bir yandan ordu kademeleri ile / Harbiye Nezareti ve Erkanı Harbiye Reisliği bir yana —çünkü Anadolu kadroları bu merkezlerden tayin edilmiş ve hemen hemen Tüm savaş boyunca hareket desteklenmiştir— yedi sedaret döneminin ikisi dışında (Damat Ferit'in dönemleri) İstanbul Hükümetlerinin hainliğinden söz etmek oldukça zor / bir yandan da yerel örgütlenmeler, özellikle İttihat Terakki kalıntıları ile Yunan işgali sırasında örgütlenmeye başladı.

Bu iki farklı oluşum Erzurum kongresinde hemen karşı karşıya geldiğinde mücadelenin sonucunu da şekillendirmeye başladı. Trabzon grubunun önerisi reddedildi. Muavazılar kazaya uğradı! Sosyal evrimin bile öncülüğünde bürokrasiyi görmek tarih için şaşırtıcı olurdu. Burjuvazi ise «ulusal» değil yöresel (ticarî merkez olan kentlerde) olduğu için ulusun büyük kısmı adına hareket edecek durumda değildi.

Anadolu'daki eğilim bunlarla sınırlı değildi. Savaşın darmadağın ettiği devlet otoritesinin sarsılması yığınların içinde de kimi biçimlenmelere imkan verdi. Özellikle can güvenliğinin yok olduğu yörelerde dini bir örtü altında gelişen hareketler radikal bir içerik kazanıyordu. Ama eğer öncü yoksa, mücadele içinde bir öncünün oluşması hem güçtür, hem de çok zaman alır.

Bu bağlamda incelenmesi gereken çeteler, düzenli ordunun kuruluşuna kadar varlıklarını sürdürmüşler; hem işgalci Yunan ordularına, hem de Anzavur ve Çapanoğlu gibi isyancılara karşı Salihli'den Yozgat'a kadar çok geniş bir cephede savaşmışlardır. Düzenli orduların ilk görevleri de Yunan'dan önce bu çeteleri yok etmek olmuştur. Millî Mücadele'ye karşı çete savaşları ise düzenli orduların harekete geçmesinden sonra pek görülmemiştir. Bu arada 1921'in hemen başlarında Çerkez Ethem'in, Mustafa Suphi'nin ve Meclis içindeki solcuların çeşitli yollarla halledilmesi ile birlikte ciddi bir devlet görünümünü kazanan Ankara uluslararası ilişkilerini genişletiyordu.

(6) M. Goloğlu, Erzurum Kongresi, s. 93. «kişisel ve toplumsal ilerlemenin sağlanması amacıyla meydana getirilecek kuruluşların demokratik esaslara göre düzenlenmesi»; Doğu'nun geriliğinin idaredeki merkeziyetçilikten ötürü oluşu ile idarede ademi merkeziyet; «belediyelerin bağımsız hale getirilmesi»; «müteraki vergi usulü»; «tarım kooperatifleri kurulması»; «tarım ve sanayi işçilerinin belli bir oranda kârdan pay almaları»; «millî teşkilâtı».

(7) Celal Bayar, Ben De Yazdım, C. II, s. 542'den Halaskarların beyannamesini buradan zikretmekte yarar var : «Düşünelim ki memleket maazallah [çökerse], elimizde bir sanatımız da yok... Hamd ile söylüyoruz ki muhterem milletimiz bizi bunca paralar sarfederek mekteplerde okuttu, zabıt yaptı. Maazallah memleketi [yabancılar] istila ederse onlarca geçecek hiçbir sanatımız da yok... aç kaldığımız muhakkaktır.» /İttihat Terakki muhaliflerinin zabıt eleştirileri kimi zümrelere bazı misyonlar yükleyen sahte marksistlerden çok daha maddecî.../

(8) Falih Rıfkı, Çankaya, s. 160. Mustafa Kemal : «...beraber çalışacak olanlar, yapılandıran başka birşey yapılmak ihtimali kalmadığına inanmalı idiler.»

«Yedi Düvel»

Sözkonusu yıllar Rusya'da iç savaşın bitiminin eşiğidir. Rus devriminin Millî Mücadeleye daha çok dolaylı yoldan yoğun bir etkisi vardır. Ekim devriminin uluslararası yankısı, Almanya'nın savaştan yenik çıkması, uluslararası siyasî durumu kökünden değiştirdi. Devrimin emperyalizme karşı mücadeleleri destekleme kararı, Rusya'nın kapıkomsusu bir ülkede gelişen hareketin devrimder, etkilenip etkilenmemesi kuşkusu, daha çok dolaylı yollardan kendini açığa vuruyordu.

İngilizlere karşı Almanya'dan yana savaşa girmiş olan İttihat Terakki yeniden iktidara geçmek için ister istemez İngilizlere karşı bir cephede arayışlara girişti. Talat Paşa savaş sonrası Almanyasının dağınık ortamında sosyal-demokratlarla ilişkiye geçerken /Radek'le görüşmesi (hapishanede) /, Enver Paşa ve şürekası da Bolşeviklerle birlikte bir dünya devrimi yönelişi içinde kendi iktidarlarını yeniden kurmaya niyetlenirken III, Enternasyonal nezdinde Türkiye'deki radikal görünümlü bir hareketin temsilcisi olarak Rusya'da bulunuyorlar ve daha sonra Mustafa Suphi'nin lağvedip yeniden kuracağı TKP'yi kuruyorlardı. İT'nin içindeki temsilcileri de Halk Şura Fırkası gibi «radikal» programlı hareketler yürütüyorlardı.

Rus devrimi ile başlayan dünya devrimi süreci Almanya ve Polonya yenilgilerinden sonra taktik olarak geri çekilirken İngiliz-Rus ticaret anlaşması, İngiltere-Anadolu ilişkilerinin düzelmesi gibi eşzamanlı olgular da tarih sahnesine çıktı. 1919'da Batum'a asker çıkarıp Sovyet devrimini ezmeye, hiç değilse çembere almaya çalışan İngilizler bunu başaramayınca çemberi biraz genişlemiş olarak kabul etmek zorunda kaldılar:

«İstiklâl Mücadelesi İngilizlere ve İngiliz tertiplerine karşı yapılmıştır. İstiklâl mücadelesinin başarısı da esasında İngilizlerin buna karar vermesi ve diğer müttefikleri de bunu kabule mecbur etmesiyle mümkün olmuştur. [Savaşı] onlarla yaptık ve [barışı] onlar karar verdikten sonra sağladık.» (İsmet İnönü) (9)

İngiliz emperyalistleri ilk belirsiz durumda Yunanistan'ın Anadolu'yu işgal etmesini desteklerken dahi aralarında tam bir görüş birliğine varmış değillerdi. Sorun Anadolu köprüsünde ticarî ilişkilerin sağlıklı bir biçimde yürütmesini sağlayacak güçlü bir devletti. Scheidemann'ın savaş öncesinde dediği savaş sonrası için de geçerli idi: «Güçlü, yönetimini merkeziyetçi temellere oturtmuş bir Türkiye, Avrupa kapitalizminin planlarını gerçekleştirme konusunda ihtiyacı olan her türlü savunma görevini yerine getirebilecektir.» Kralcılar ve Venizeloscular olarak bölünmüş olan Yunanlılar ise Anadolu'yu tümü ile denetim altına almak olanağından maddi olarak yoksundular.

İngiltere de savaştan yorgun çıkmıştı ve Anadolu için bizzat savaşa girmesi düşünülemezdi. Zaten İngiltere'nin Osmanlı ile anlaşmazlığının Anadolu toprakları olduğuna inanmak fazla «feodal» bir görüştür. «Mustafa Kemal'e göre İngiliz adaları halkı yeni bir [savaşa] tutuşmağı istemez. İngilizlerin esas [çıkarlarına] dokunulmadıkça, Anadolu'da bir [direniş] hareketine girilebilir.» (10) Kâzım Karabekir'in Doğu'da Rum ve Ermenilerden başka kimseyle çatışılmayacağı görüşü yanyana konulursa (ki gerçekten Doğu cephesinde değil savaş çarpışma adına yaraşır bir çatışma bile olmamıştır) generallerin mücadelenin muhataplarına dair görüşleri oldukça tutarlı görülüyor,

İtalyan ve Fransızlar (özellikle ilki) savaşın başlamasından önce sadece iktisadî çıkarlarla sınırlı bir davranış içindedirler. İtalyan yöresinde milletin can ve mal güvenliğine dokunulmadığı için «anti-emperyalist» bir hareket olmamıştır. Fransızlar ise Güneyde doğrudan bir çatışmaya girmemişler, Fransız askeri olarak Ermeniler Antep, Maraş, Adana'da bulunmuşlardır. Bunlar da savaş niteliğinde olaylar değildir. İtalyan ve Fransız ordularının giderken orduya sattıkları silâhlar Yunan işgaline karşı mücadelede kullanılan silâhların önemli bir kısmıdır.

(9) Bkz. Cumhuriyetin ellinci yılı dolayısı ile 29 Ekim 1973 tarihli Milliyet.

(10) Falih Rıfkı, Çankaya, s. 152.

Emperyalist ordular Anadolu'ya girmişlerdir ama savaşmadan çekilmişlerdir. Milli Mücadele boyunca bir tek Yunanlılarla savaşılmıştır ve savaşta ölenlerin sayısı 9.000 dolayında olup daha önceki yıllarda yaşanan savaşların bir teki ile dahi kıyaslanamayacak kadar küçüktür bu savaşın boyutları. Milli Mücadeleye katılanların kıtlığı ve kayıpların azlığından kalkınarak kimileri «ulusal kurtuluş savaşları, sanıldığı kadar pahalıya mal olmamaktadır... Türk ulusal kurtuluş savaşı bunu ispatlamaktadır» (11) derken ulusun katılmadığı bir ulusal kurtuluş savaşının (!) da maliyetini ortaya koymaktadır. Tabii bu maliyete göre de gelecek biçimlenecektir. Bunun böyle olmasına sebep muharebelerden çok dış dünya ilişkilerinin bağımsız bir Türk devletinin kurulması için gitgide elverişli bir duruma gelmesi olduğu gibi, içte sistemi doğrudan tehdit eden devrimci bir hareketin yokluğu, askerî gücün parçalanmamışlığı ve bir iki istisna dışında (örneğin Koçgiri) Kürdistan'da bağımsızlık mücadelesinin yaygınlaşmamasıdır. Meclisin tüm yetkileri bir bütün halinde elinde tutması merkezi otoritenin hızla kurulmasına yol açmıştır.

Millî Mücadele'de Kemaliler ve Komünistler

Bütün dayanaksız iddiaların aksine generaller, değil Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası gibi örgütlere, kendi dışlarındaki tüm örgütlere ve gruplara karşı baskıcı davranmışlardır. 1921 başına kadar, yani düzenli ordunun tam oluşumu ve hareket olanağının sağlanmasına kadar boygösteren ve içiçe bir görünümde olan muhalefet güçleri bu türdeş grup karşısında direnecek örgütlü güce sahip değildi. Muhalefet'in bir süre ayakta kalmasına sebep, çeteler, özellikle Ethem Beyin kuvvetleriydi. Bu çetelerin temizlenmesi, İttihat Terakki önderlerinin yurda dönüp alması bir harekete girişmelerinin hayal olması, komünist hareketin sınırlılığı ve sığılması, yığınların bir iki yöre dışında isteksizliği (İstiklâl mahkemelerince öldürülenler, savaşta ölenlerden fazladır, orduya katılanlar giyinip kuşanıp firar ediyorlar; Fevzi Paşa «biz milleti giydiriyoruz» demektedir) sonucu siyasal arenada uzun sürecek bir durgunluk

başlıyordu. Baku'da kurulan TKP henüz ciddi bir örgütsel güce sahip değilse de ilişkide olduğu III. Enternasyonal dolayısıyla Ankara'nın hemen şimşeklerini üzerine çekmiş ve önderi Mustafa Suphi ve arkadaşları katledilmiştir. İstanbul kadrosunun ise Ankara ile doğrudan bir ilişkisi olmamıştır. Ankara ve Anadolu hareketi ile doğrudan bağlantısı olan Yeşil Ordu, THİF'si gibi örgütler de çok sık kadro değiştirmişler ve özellikle ikinci dönemde THİF Üçüncü Enternasyonal çizgisini izlemeye başladığında Rauf Orbay hükümetinin baskısı ile bu hareket de sönmüştür. Bu açıdan çeteler ve Komünist hareket için söylenecekler çok azdır. Hareket henüz başlarken bastırılmıştır. Kemalilerle sosyalistler arasında ittifak üzerine söylenecek tek bir olay, belirti yoktur. Bu, daha sonra Stalinizmin girdabına yakalanan kuyrukçuların ve himlerinden başka birşey değildir.

Hakim Sınıflar ve İktidar

Hakim sınıfların yeni bileşimindeki unsurlar (Anadolu eşraf ve tüccarı) küçük burjuva bürokrasisinin bu İttihat Terakki artıklarına karşı doğrudan iktidar mücadelesi verecek deney, bilgi ve örgütlenmeden yoksundular. Meclis içindeki ilk kutuplaşma Kemalilerin oluşturduğu Birinci Grubu. Bunun dışında kalanlar türdeş olmayan İkinci Grubu kurmak zorunda kaldılar. İlginçtir ki, savaş sonuna doğru bürokrasinin geleneksel bağımsızlaşma eğilimine karşı koydukları gibi, Misakı Millî sınırlarını eksiksiz gerçekleştirme konusunda tek kararlı grup, bu İkinci Gruptur. Tabii Lozan Barışı ancak bu grubun tasfiyesi ile mümkündü ve yapılan yeni seçimlerde bu gruptan kimse seçtirilmedi.

Ordusu, Teşkilâtı Mahsusası ve Meclisi ile İstanbul'un bürokratik mekanizmasının Ankara'ya taşınması nasıl gizil halk hareketlerinin soluk aldığı alanı daralttı ise, Anadolu burjuvazisinin de bağımsız (bürokratik ayak bağlarından kurtulmuş) muhtemel gelişmesinin önşartlarını yok etti. / Kapitalist gelişme ile bu zümre arasındaki ilişkinin yönü geri ülkelerde ikilidir; hem devlet aygıtını ellerin-

(11) Sabahattin Selek, Millî Mücadele, Ağaoğlu Yay., C. II, s. 143.

de tuttukları için yabancılarla ilişkilerde garantörlük görevi görürler, hem de üretimin kendisi ile doğrudan ilişkili olmadıklarından ve çıkarları gereği, sermaye birikiminin tabii gelişme seyrine ket vururlar. /

«İhtilâlle esaslaşmak mümkün değildir» diyen Mustafa Kemal hareket boyunca kanun ve usullerden ayrılmamaya çalışırken İkinci Gruptan daha radikal sesler gelmeye başladı. Çıkar çatışması savaş içinde de kendini açığa vurdu. Sakarya savaşının eşiğinde hareketin sınıfsal karakterini belirten çok önemli ve anlamlı bir karar alındı: «Milletin nesi var nesi yoksa yüzde kırkını vatan savunması için verecektir.» Şekere, çaya tüketim vergisi arttırılırken [Olağanüstü Ödenek Yasası] na 9 Mart 1922 gün ve 200 sayılı yasayla ek bir madde getiriliyordu. Bu yasanın içeriği şöyleydi: «25 Ekim 1920 gün ve 42 sayılı kanunla subaylara ayda 10 lira seferberlik zammı ve 15 lira da cephe zammı verilmekte idi. 200 sayılı kanunla, bu iki zamdan önceki maaşlara [Olağanüstü Ödenek] adıyla dört misli zam yapılmıştır. Yine bu kanun ile, evvelce (42 sayılı kanun) er maaşlarına yapılmış olan zamlar (cephedekiler için 5, cephe gerisindekiler için 2 lira idi) kaldırılmıştır.» (12) «Böylece Anadolu'nun bütün maddi ve mali kaynakları santimine kadar» ...bütçenin % 60'ı memur maaşıydı. (13)

III. Enternasyonal'in Zinoviev, Çiçerin ve Troçki imzalı itimatnamesini YKP sekreteri Kordantos'a sunan bir görevli, kendisine Kemalilerin Fransızlarla ilişkileri üzerine belirtti değil ellerinde kesin kanıt olduğunu, hareketin Yunanlıları sürdürdükten sonra Batı ile anlaşacağını bildirir. (14) Aynı içerikte bir mektubu eski bir ittihatçı olan Muhiddin Birgen, Kâzım Karabekir'e göndermiştir. (15)

Ama bütün bunlardan, Anadolu hareketinin danişıklı bir döğüş olduğu söylenemez. Abdülhamid döneminde başlayan, İttihat Terakki ile hızlanan, Birinci Dünya savaşının bitiminde bir süre duraklayan ulusal Türk devletinin kurulma süreci, 1908'den çok daha elverişli iç ve dış şartlarda ancak 1920'lerde gerçekleşti. Bu devletin, sistemin yapısının ne olabileceği ise sınıf mücadelesinin düzeyi ve sosyo-ekonomik formasyonla be-

lirlenmiştir. Savaşın bitiminde bürokrasi İttihat Terakki'den daha hızlı bağımsızlaşmış, İstanbul burjuvazisi ile bağlarını yeniden kurmuştur.

Sonsöz

Yukarıda da belirtildiği gibi mücadele eski düzen güçlerine Anadolu eşrafının eklenmesi ile yürütülmüştür. Bu da savaş sonrası gelişmenin niteliğinin ne olacağını gösterir. Bürokrasi varlığı gereği anti-demokratik bir sosyal tabaka olarak harekete ağırlığını koyduğunda varılacak siyasî rejimin de İttihat Terakki ile başlayan batı tipi devlet —güçlü devlet— yönünde olacağı açıktır. Nitekim İkinci Grubun tasfiyesi hakim sınıflar arasında sorunu tabii ki çözümlememiş, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırka ile bu toplumsal güçler tekrar siyaset kapısını aralamaya çalışmışlardır. Sonuç, bürokrasinin cılız burjuvaziyi dizginlemesi ve kendi dışında bağımsız politik bir harekete olanak tanımaması olmuştur. Bu memur devleti, özel girişime yüzvermemesi (!) açısından kimi küçük burjuvalara ilerici gözükmüşse de, kapitalist gelişme açısından dahi tarihe geç girilirken, yığınları politkadan uzak tutmaya özel bir özen göstermesiyle de en fazlasından bir Bismarkçılık karikatürü olarak görülür.

Çok kısa bir süre içinde anti-demokratliğini soykırımıyla ve faşist İtalyan ceza yasalarını ithâl ederek tanıtlayan Kemalist hareketin, sosyalist hareket içinde geçmişte aldığı önem, sosyalist kadroların Kemalist bir gelenekten yetişmesinin yanı sıra, dünya sosyalist hareketinin uzun bir süre teorik plânda kuyrukçuluğun türlerini keşfetmeyi kendine meslek edinmesidir.

(12) Sabahattin Selek, Anadolu İhtilali, C. II, s. 315, 1965 İst.

(13) Age., s. 318.

(14) D. Kitsikis, Yunan Propagandası, İst., 1964, s. 69.

(15) Zikreden M. Goloğlu, Cumhuriyete Doğru, s. 55.

Komünist Enternasyonal'de Sömürgeler Sorunu ve 1925-27 Çin Devrimi

Yavuz ALOKAN

[Geçen Sayıdan Devam]

Kuzey Seferi, ÇKP'nin içten içe protestoları, Stalin ve Komintern'in coşkun alkışları arasında devam ediyordu. Chiang, Kuomintang'ın sloganları altında harekatı orta ve Kuzey Çin'e doğru genişletiyordu. 1927 yılının Şubat ayında Kuomintang birlikleri Shanghai yakınlarına vardı. Daha önceleri gerek Komintern gerekse ÇKP tarafından Chiang Kai-shek'in bir devrimci, anti emperyalist bir müttefik olduğu kendisine öğretilen Shanghai proleteryası 18 Şubat günü genel greve girişerek ayaklandı. Chiang'ın yardımı koşacağını umuyorlardı. Oysa Chiang yerinden bile kıpırdamadı, üstelik Shanghai kapılarında bekleyen birliklerine kesinlikle harekete geçmeme emrini verdi. Daha sonra, gizlice anlaştığı Shanghai askerî valisi Li Pao-chang'ın ayaklanmayı şiddet kullanarak bastırmasını bekledi ve hemen ardından kuşatmayı tamamlamak için Shanghai'nin çevre illerini işgal etti. (Bu askerî vali daha sonra Chiang'ın ordusunda komutanlıkla ödüllendirilecektir) Kuomintang birlikleri ele geçirdikleri Nanchang, Kiukiang, Anking ve Wuhu'da Komünistlere ve devrimci örgütlere karşı şiddetli bir teröre girişti.

21 Mart günü Shanghai proleteryası bir kez daha ayaklandı ve kendi gücüne dayanarak kenti Kuomintang'dan önce ele geçirdi, Kuzeyli militaristleri ve askerî valiyi kovdu. Chiang 26 Mart günü komünistlerin kontrolü altındaki kente hiçbir direnişle karşılaşmaksızın girdi ve ilk iş olarak Çinli ve yabancı bankerlerle üç hafta süren bir dizi gizli toplantı örgütledi. Shanghai proleteryası elde silâh bekliyordu. Tam bu sırada Komintern Shanghai komünistlerine ve işçilerine yeni bir emir gönderdi. Emir'de Shanghai işçilerine «Chiang'ı provoke etmek» ve «son derece gerekli olduğu takdirde silâhları toprağa gömmek» buyuruluyordu. (17)

Aynı günlerde Chiang'ın bir darbe yapacağı söylentileri silâhlı ve tedirgin bekleyen Shanghai proleteryası arasında yayıldı. Bu söylentileri bastırmak ve işçilere teminat vermek amacıyla 30 Mart 1927

tarihli *International Press Correspondence* şöyle diyordu :

«Kuomintang'daki bölünme ve Shanghai proleteryası ile devrimci askerler arasındaki düşmanlıklar, bugün için tamamen bertaraf edilmiş bulunmaktadır ... Chiang Kai-shek ... parti kararlarına uyacağını bizzat belirtmiştir ... Chiang Kai-shek gibi bir devrimci, emperyalistlerin inanamak istedikleri gibi, kurtuluş hareketine karşı savaşmak için Chang Tso-lin'in safına geçmeyecektir ... Shanghai proleteryası için yegane tehlike emperyalist bir provokasyondur.» (Troçki, *The Third International After Lenin*, p. 329)

Bir kaç gün sonra, 12 Nisan günü yerli ve yabancı bankerlerle görüşmelerini tamamlayan Chiang Kai-shek görülmemiş bir vahşetle işçilere saldırdı ve Shanghai sokaklarında direnen yüzlerce komünist militan ve işçi katledildi.

Shanghai katliamına yol açan neden, proleterya ile «devrimci» askerler arasında «bertaraf» edildiği söylenen «düşmanlıklar»dan başka bir şey değildir. Uzlaşmaz sınıf çıkarlarının yarattığı düşmanlıkların «bertaraf» edilemeyeceği, proleterya ve yoksul köylünün milli burjuvazi ile kendi sınıf çıkarlarına, programlarına ve amaçlarına ters düşecek biçimde kaynaşamayacağı, böyle bloklaşmaların yenilgiden başka bir sonuç vermeyeceği bir kez daha anlaşılmış oluyordu. Fakat kimin için? Kuşkusuz Stalin ve Komintern «resmî liderlik»i için değil.

Komintern basını katliamdan hemen sonra olayı örtbas etmeye, dahası durumu mükemmel göstermeye çalıştı. Örneğin 11 Haziran 1927 tarihli *International Press Correspondence* «Kısmi yenilgiye rağmen devrim bir üst aşamaya yükselmiş bulunmaktadır» diyordu. (18)

Fakat uğranılan yenilgi ve bu yenilgiye yol açan politikanın yanlışlığı o kadar açıktı ki, KEYK, daha sonra şu kararı almak zorunda kalacaktı :

«İşçi ve köylü atılımının esas olarak komünist partinin sloganları altında ve önemli bir ölçüde onun liderliğinde gelişen ilk dalgası son bulmuş-

tur. Bu dönem, devrimci hareketin çeşitli merkezlerinde işçi ve köylülerin *en ağır yenilgilere* uğramasıyla, komünistlerin, genel olarak işçi ve köylü hareketinin devrimci kadrolarının fizik olarak imha edilmesiyle son bulmuştur.» (aktaran L. Troçki, *age.*, p. 196)

Shanghai olaylarının hemen ardından önemli bir gelişme oldu: Wuhan Kuomintang'ı, Chiang Kai-shek'in darbesini protesto ediyordu. Komintern ve Stalin bu protestoya dört elle sarıldılar. Onlara göre Wuhan Kuomintang'ı «sınıfların bloku» görüşlerini doğrulayan bir örnekti. Önceki oportünist ve sınıf uzlaşıcısı görüşleri nedeniyle düştükleri güç durumdan kurtulmak için tüm analizlerini bu örnek üzerinde temellendirdiler. «Sağ kanat» Kuomintang karşı devrim saflarına geçmişti; «Sol kanat», yani Wuhan Kuomintang'ı ise devrim saflarında kalmaya devam ediyordu. Wuhan, Kuomintang'daki devrimcilerin % 90'ını temsil ediyordu. Bu % 90 işçilerden, köylülerden ve Stalin'in deyimi ile «tamamen bizim olan unsurlardan» oluşuyordu. ÇKP Wuhan'daki Kuomintang'ı vargücüyü desteklemeliydi. Bu «destekleme» öz ve biçim bakımından Kanton darbesinden sonra Chiang'ın dayattığı koşullardan farksızdı. Bu kez, «sol» ilân edilen millî burjuvazinin Wuhan kesimine yine aynı kölece bağlılıkla boyun eğiliyordu. Örneğin ÇKP'nin 30 Haziran kararında şöyle deniyordu :

«Kitle örgütleri, işçiler, köylüler ve diğerleri, Kuomintang yönetiminin liderliğine ve denetimine itaat etmelidirler. Halkın, işçilerin ve köylülerin talepleri, Kuomintang Kongresi ve Kuomintang Yürütme Kurulu tarafından alınan kararlarla, hükümetin kanun ve emirleri ile uygunluk içindedir.» (J. Guillermez, *A History of the Chinese Communist Party*, p. 137) (19)

Öte yandan Shanghai katliamı için bir sorumlu gerekiyordu. Sorumlu kısa sürede bulundu: Chen Tu-hsiu! Bütün hata Chen Tu-hsiu'nundu. Stalin daima haklıydı. SBKP ve Komintern'in yayımları ateş püskürüyordu. Chiang'ın «ihaneti» (gerçekte Troçki'nin deyişi ile «onların sınıflarının değil, bizim hayallerimizin ihaneti») önceden görülmüştü, fakat öngörülen çizgi ÇKP tarafından izlenmemiş ve Shanghai darbesiyle başedilememişti. Chen genel sekreterlikten azledildi ve Chu Chiu-pai parti genel sekreterliğine getirildi. Bununla birlikte Chen'in parti içindeki etkinliği devam etti.

Çin sorununda Komintern «resmi liderlik» inin ve Stalin'in izlediği sınıf işbirlikçisi politika ve bu

politikanın Çin'in en yetişkin komünist ve işçilerinin katledilmesiyle sonuçlanması SBKP ve Komintern içinde büyük bir tartışmanın açılmasına yolaçmıştır. Bu tartışma Rus muhalefet hareketi ile 1924'den itibaren Sovyet Devleti'nde iltidarı adım adım ele geçiren ve tüm yetkileri kendi elinde toplayan, bürokrat «resmi liderlik» arasındaki son tartışmanın tarihsel anlamı büyüktür. Tartışılan sorun, özünde, *sömürge devrimlerinin karakteri, sınıflar arası işbirliği ve bloklaşma politikasının proleter devrimci siyaset açısından taşıdığı anlamla* ilgilidir.

1927'nin Mayıs ayında Troçki, Çin olayları sırasında izlenen politika nedeniyle Komünist Enternasyonal'de tartışma açtı. 1923'de Troçki önderliğinde mücadele eden 46'lar Muhalefet Hareketi'nin bir devamı olan bu hareket bu kez Çin sorunuyla ilgili olarak yeniden örgütlenmişti. Troçki'nin öneri ve görüşleri Komünist Enternasyonal'in 84 üyesi tarafından desteklendi. 84'lerin Çin sorunu üzerine görüşme açılmasını isteyen önerileri 23-26 Mayıs arasında Merkez Komitesi'ne verildi. Belgeyi imzalayanların sayısı kısa sürede 300'ü buldu. (20)

Bir süre sonra Stalin Çin'de izlenen politikayı savunmak için harekete geçti. 21 Nisan 1927'de Pravda'da yayınlanan yazısında Çin devriminin ilk döneminde, millî burjuvazinin devrim saflarında yer aldığını yazıyordu. Bu devrim «tüm ulusal cephenin birlik halinde olduğu bir devrim» di. (Stalin, *age.*, p. 24) Stalin'e göre bu durum devrimle millî burjuvazi arasında bir çelişme olmadığı ve millî burjuvazinin devrimi kendi çıkarlarına tabi kılmak istemediği anlamına gelmiyordu. Nitekim 1926 Mart'ında, Kanton'da komünistlere karşı girişilen hareket millî burjuvazinin ilk açık saldırısıydı. Bu saldırıdan sonra komünistler Sol Kuomintang'la (oysa bu dönemde resmen «Sol» bir Kuomintang yoktu) yakın işbirliğine geçmişlerdi. Böylelikle Kuomintang sağcılarının muhtemel bir ihanet hareketine ya da disiplini bozmalarına karşı birleşmiş oluyorlardı. Stalin Shanghai darbesini şöyle niteliyordu:

«Chiang Kai-shek'in darbesi millî burjuvazinin devrimden ayrıldığı, millî bir karşı devrimci merkezin oluştuğunu, Kuomintang sağcıları ve emperyalistler arasında Çin devrimine karşı bir işbirliğinin ortaya çıktığını göstermektedir.» (Stalin, *age.*, p. 26)

Stalin'e göre darbeden sonra ortaya çıkan durum şöyleydi:

«Chiang Kai-shek'in darbesi Güney Çin'de iki kampın, iki hükümetin, iki ordunun, iki merke-

zin —Wuhan'daki devrimci merkez ve Nanking'deki karşı devrimci merkez— oluştuğunu göstermektedir.» (Stalin, age).

Stalin'e göre, şimdiki durumda demokratik devrimin biricik organı ve merkezi Wuhan'daki «Sol» Kuomintang'dı. «Devrimci ve Sol» Wuhan ile «karşı devrimci ve Sağ» Nanking'in gelecekleri Stalin'e göre şöyle olacaktı:

«... militarizme ve emperyalizme karşı azimli bir mücadele yürüten Wuhan devrimci Kuomintang'ı proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün gerçek organı haline gelecek, öte yandan işçi ve köylülerden koparak emperyalizmle yakın işbirliğine geçen Nanking'deki Chiang Kai-shek'in karşı devrimci grubu, sonunda militaristlerin kaderini paylaşacak.» (Stalin, age, p. 27)

Bir ihanet gibi gösterilen Chiang'ın tavrı, gerçekte, Kuomintang'ın sınıf yapısının doğal bir sonucundan ibarettir. Marksizmin sınıf ölçütünden bakıldığında Wuhan'la Nanking arasında hiçbir fark olmadığı gibi, komünistlerin zorlandığı yeni sınıf işbirliği de öncekinden farklı değildir. Troçki, özetle, işte bu görüşü savunmaktadır. Troçki'ye göre sınıf yapısının doğal sonucu olarak Wuhan, çok yakın bir gelecekte soluğu Chiang Kai-shek'in yanında alacaktır ve bundan zarar gören yine proletarya ve onun burjuvaziyle işbirliğine zorlanan partisi olacaktır. Kanton ve Shanghai örneklerinin bir kez daha tekrarlanmaması için, ÇKP, yakasını derhal Wuhan Kuomintang'ından kurtarmaya çalışmalıdır. Troçki, 19 Mayıs, 1927'de Stalin'in yukarıda alıntı yaptığımız yazısına verdiği cevapta («Çin Devrimi ve Yol-daş Stalin'in Tezleri») demokratik devrimde izlenmesi gereken bolşevik çizgiyi şu sözlerle açıklamaktadır:

«Bolşevik tarzda verilen bir demokratik devrim mücadelesinden söz edebilmek için proleter politikasının esas aracına sahip olmak gerekmektedir: kendi bayrağı altında savaşan, kendi politikasının ve örgütünün, diğer sınıfların politikası ve örgütü içinde erimesine asla izin vermeyen bağımsız bir proletarya partisi.» (L. Troçki, *Problems of the Chinese Revolution*, p. 35)

ÇKP'nin zorlandığı ittifak politikasını Troçki şu sözlerle açıklamaktadır:

«ÇKP, bütün bu dönem boyunca, Kuomintang'ın devrimci küçük burjuva bölümüyle bir ittifak kurmuş değil, aksine, orduyu ve iktidarı kendi ellerinde tutan burjuvazinin önderlik ettiği tüm

Kuomintang'a bağımlı kılınmıştır.» (L. Troçki, age.)

Troçki, işçi ve köylü sovyetlerinin derhal kurulmasını ve silahlandırılmasını önermektedir; bu ikisi birbirine kaçınılmaz bir biçimde bağlıdır.

«Şimdiki durumda işçi ve köylülerin silahlanması kaçınılmaz biçimde Sovyetler'in oluşturulmasını gerektirmektedir... Devrimin gelişiminde işçilerin silahlanmasını sağlayabilecek organlar, ancak Sovyetler olabilir.» (Troçki, age, p. 44)

Öte yandan Stalin Sovyetler sloganına şiddetle karşı çıkmakta ve sormaktadır:

«Muhalefetin Çin'de acilen işçi köylü ve asker delegeleri Sovyetleri oluşturulmanı talebi ne anlama gelmektedir?»

Stalin, kendi sorusunu şöyle cevaplamaktadır: «Bu, yeni bir iktidar sloganının, devrimci Kuomintang iktidarını dışlayan ve bu bölgede başka bir iktidarın varolmaması için, Kuomintang solu ile bir blok içinde çalışan komünistleri de kapsayan devrimci Kuomintang iktidarına karşı olan bir sloganın atılması anlamına gelir.» (Stalin, age, p. 29)

Stalin'e göre bu, ittifakın bozulması demektir, müttefiklerle onarılması olanaksız bir kopuşma demektir. Troçki ise pek yakında, sınıf doğası gereği bu «devrimci Kuomintang'ın, bu «proletarya ve köylülüğün gerçek organı»nın işçileri ve devrim isteyen köylüleri boğazladıktan sonra kendini Chiang Kai-shek'in kollarına atacağını haber vermektedir. KEYK'nun 8. Plenum'unda Troçki Wuhan yetkililerinin devrimci bir merkez oluşturamayacaklarını belirterek şöyle diyordu:

«Sovyetler, işçi Sovyetleri gerekmektedir... Biz, Çin köylülerine şunu söylüyoruz: Wang Ching wei ve ortakları tipindeki Sol Kuomintang liderleri, eğer kendi bağımsız Sovyetlerinizi oluşturmaksızın Wuhan liderlerini izlerseniz, kaçınılmaz olarak size ihanet edeceklerdir... Biz Çin işçilerine şunu söylüyoruz: Köylüler, siz, yani devrimci proletarya olmaksızın küçük burjuva radikallerinin önderliği altında tarım devrimini sonuna dek götüremezler. Bu yüzden, kendi işçi Sovyetlerinizi kurun, köylü sovyetleri ile birleşin, asker temsilcilerini sovyetlere çekin, sovyetleri kabul etmeyen generalleri vurun, sovyetlere karşı ayaklanma örgütleyecek olan bürokratları ve küçük burjuva liberallerini vurun... Çin burjuva demokratik devrimi ya Sovyetler'in oluşturulmasıyla i-

lerleyecek ve muzaffer olacaktır ya da hiçbir zaman.» (Troçki, *age.*, p. 97-98)

Mücadele bu şekilde sürerken, Chiang'ın Shanghai darbesinden tam üç ay sonra, 15 Temmuz 1927 günü, tarih, Troçki'nin ve Marksizm'in örgörüsünü bir kez daha doğruladı. «Devrimci merkez» olan Wuhan kendi sınıf çizgisi boyunca ilerleyerek Chiang Kai-shek'le birleşti. Moskova'nın şaşkın bakışları arasında Wuhan Hükümeti tüm silahlarını Chiang Kai-shek'in Nanking'deki merkezine teslim etti. «Milli burjuva müttefik» silahlarını teslim etmeden önce devrimci militanları ve komünist liderleri eline geçirdiği her yerde katletmeyi ihmal etmedi. ÇKP'nin 1925 den beri zorlandığı Stalinist «sınıf bloklaşması»nın doğal sonuçlarından biridir bu. Çin kaynaklarına göre Wuhan Kuomintang'ının komünistlere vurduğu bu darbeye birlikte sadece 1927 yılı içinde öldürülen komünistlerin sayısı 38.000'dir.

Wuhan «devrimci merkezinin» de « ihanet » inden oniki gün sonra KEYK Çin devriminin *şimdiki aşamasını* (!) şu sözlerle ilan etti: «Wuhan hükümetinin devrimci rolü sona ermiştir.» Bu sözler Komintern yayın organı *International Press Correspondence*'in 27 Temmuz 1927 tarihli sayısında yer almıştır (21).

«Oportünizmin Bir Ürünü Olarak Maceracılık»

Wuhan hükümetinin Çin devrimindeki «devrimci» rolü sona ermişti ama Stalin'in bu devrimde oynadığı karşı devrimci rol, ne yazık ki devam etmekteydi. Fakat gerek Stalin, gerekse «resmi liderlik» bu kez gerçekten güç durumdaydılar. Çünkü bu kez ittifak edilecek bir «devrimci milli burjuvazi» gerçekten kalmamıştı. Devrim hareketi, tüm sınıfları, çıkarları ve çizgileriyle kimyasal anlamda açığa çıkarmıştı. Bu çizgileri birleştirmek ve tarihin her sözlerini doğruladığı öfkeli muhalefet üyelerini susturmak olanaksız görülüyordu. Üstelik SBKP'nin 15. Kongresi (Aralık 1927) yaklaşmaktaydı. Örgütsel ve bürokratik ipleri elinde tutan «resmi liderlik» durumunu kurtarmaya çalışmaktaydı. Hazırlanan plan son derece basit ve açıktır: Önce bir suçlu bulunmalıydı, ardından o güne dek izlenen politika değiştirilmeliydi ve bu değişiklik 15. Kongre'de muhalefete karşı bir silah olarak kullanılmalıydı.

Stalin'in bir suçlu bulması güç olmadı. Suçlu bu kez de Chen Tu-hsiu idi. Chen 1927 Temmuz'un da lanetlenerek ÇKP-MK'nden uzaklaştırıldı. O güne dek izlenen politika Chen'in kişiliğinde «sağ sap-

ma» olarak mahkum edildi. (Bu mahkumiyet gerek Çin, gerek Moskova kaynaklarında hâlâ sürmektedir). Gerçekte Chen'in bütün suçu ÇKP'nin kurulmasından beri Stalin'in ve resmi liderliğin sözünden çıkmamış olmasıydı. Gerçi Komintern'in çizgisini zaman zaman eleştirmişti, fakat bu eleştirilerden hiçbiri verilen emirleri sadakatle yerine getirmesine engel olmamıştı. 1929'da Chen Parti'den atılarak Kuomintang'ın cellatlarına teslim edilecektir. Stalin'in yenilgisinin tüm sorumluluğunu üzerine yıktığı günlerde ÇKP'ye gönderdiği bir açık mektupta Chen, durumunu şu sözlerle açıklamıştır:

«Yoldaşlarımızla birlikte ÇKP'yi kurduğumuzdan beri, enternasyonal liderlerinin, Stalin, Bukharin, Zinoviev ve diğerlerinin Çin devrimini utanç verici yenilgilere uğratan oportünist politikalarını içtenlikle uyguladım... Oportünizmin eski hatalarını sadece eleştiren ve kendi hatalarını görmek istemeyen bazı sorumlu yoldaşların tavırlarından, herşeye rağmen zaman zaman utanç duymaktayım.» (Guillermaz, *age*'den aktaran F. Claudin, *age*, v.1, dipnot, p. 84)

7 Ağustos günü ÇKP'nin yönetimine Chu Chiu-pai, Li Li-san, Chow En-lai ve Chang Kuo-tao'dan oluşan yeni bir liderlik getirildi. Chu'nun başını çektiği yeni liderliğin «doğru çizginin ve bolşevik liderliğin» garantisi olduğu ilan edildi. 9 Ağustos günü Moskova'da toplanan SBKP ve ÇKP Merkez Kurullarının Birleşik Plenum'u «Çin kardeş partisinin liderliğinde ortaya çıkan bu sağ sapmanın tasfiye edilmesini ve liderliğin izlediği politikanın doğru yola girmiş olmasını memnuniyetle saptama durumunda» olduğunu açıklamaktadır. (Troçki, *The Third International After Lenin*, dipnot, p. 337).

«Suçlu»nun tasfiyesinden sonra politikadaki değişikliğin ilk izleri «Sol» Kuomintang'ın «ihanet»inden 13 gün sonra 28 Temmuz 1927 günü Stalin'in Pravda'da çıkan yazısında beliriyordu:

«Bugün için Çin proletaryasının müttefikleri var mıdır?» diye soruyordu Stalin ve kendi sorusunu yine kendisi cevaplıyordu: «vardır, bu müttefikler köylülük ve kent yoksullarıdır. Şimdiki döneme damgasını vuran Kuomintang'ın Wuhan liderliğinin karşı devrim kampına geçmesi ve küçük burjuva aydınların devrimden ayrılmasıdır.» (Stalin, *age*, p 104).

Proletaryanın müttefik, başlangıçta Enternasyonal'in «şeref üyesi» Chiang Kai-shek'ti; Shanghai darbesi ile bu müttefik karşı devrim kampına geçince, proletarya bu kez «Sol» Kuomintang'la ittifak etti; nedir ki, bu «müttefik» de proletaryayı katle-

derek karşı devrim kampına geçmişti... Şimdiki müttefikler ise köylülük ve kent yoksullarıydı. Devrim yeni bir aşamaya ulaşmıştı. Zafer yakındı. 15. Kongre yaklaşıyor ve Stalin muhalefeti yenilgiye uğratmaktan başka birşey düşünmüyordu. Uğranılan yenilgiyi gözlerde küçültmek için yeni bir devrim dalgasının yakında yükseleceğinden söz ediyordu. Bu noktada muhalefete olabildiğince taviz vermek amacındaydı. Daha önceki görüşlerinin üzerini örterek ayaklanmadan, dahası Sovyetler'in kurulmasından söz ediyordu. Stalin şöyle diyordu:

«Eğer yakın gelecekte —bir kaç ay değil, fakat 6 ay, ya da 1 yıl içinde— devrimin yeni bir yükselişi gerçekleşirse, işçi ve köylü delegeleri Sovyetler'inin oluşturulması sorunu, güncel bir slogan ve burjuva hükümetine karşı bir denge unsuru olarak hayata geçirilebilir.» (Stalin, *age*, p. 118).

Bu «denge» sözü, muhalefetin savunduğu, Sovyetler'in kurulmasını izleyen «ikili iktidar» önerisine tıpatıp uyuyordu.

«Niçin?» diyordu Stalin ve şöyle yanıtlıyordu:

«Çünkü, gelişiminin şimdiki aşamasında devrimin yeni bir yükselişi gerçekleşirse, Sovyetler'in kurulması tamamen olgunlaşmış bir mesele olarak ortaya çıkacaktır.» (Stalin, *age*).

Stalin'e göre bundan bir kaç ay önce Sovyetler sloganı muhalefet'in maceracılığını karakterize ediyordu, çünkü bu dönemde Kuomintang devrimin düşmanı değildi. Fakat, «şimdi, aksine, Sovyetler'in kurulması sloganı, eğer (eğer!) yakın gelecekte yeni ve güçlü bir devrimci yükseliş meydana gelirse gerçekte devrimci bir slogan olabilir»di. (Stalin, *age*, p. 118-9).

Oysa bu dönemde devrimin yeni bir yükselişi bir yana, ÇKP'nin kendisi bile pratik anlamda dağılmış bulunmaktaydı. Parti'nin en deneyli liderleri ve kadroları katledilmiş, örgütleri illegaliteye itilmişti. Kentlerde hiçbir açık direniş belirtisi görülüyordu. O halde devrimin yeni bir yükselişi nasıl gerçekleşecekti? Stalin ne demek istiyordu? Bu soruların cevabı kısa süre sonra anlaşıldı. Devrim yükselmeyecek, *yükseltilecekti*. Kaldıraç olarak da sol maceracılık kullanılacaktı. Stalin'in 15. Kongre'de muhalefeti yenilgiye uğratmak için giriştiği eylem Kanton'da sahneleniyordu.

1927 yılının sonbaharında Stalin'in yakın çalışma arkadaşlarından olan Alman Heinz Neumann ile Gürcistan Komsomol lideri Besso Lominadze (her ikisi de 1936'da idam edilmiştir) Kanton'a gönde-

rildiler. 7 Aralık günü Kanton'da yapılan gizli bir toplantıda 15 kişilik bir ayaklanma komitesi seçildi. Bunların 9'u 3000 işçiyi, diğer 3'ü 1200 kişiden oluşan askeri okul alayını, geriye kalan 3 kişi ise Kwantung köylülerini temsil ediyorlardı. (Bu köylülerin ayaklanmaya katılmaları sağlanamayacaktır.) (22).

Kanton Ayaklanması 11 Aralık 1927 günü gerçekleştirildi. Sabahın 6'sında adına «Kanton İşçi, Köylü ve Asker Delegeleri Sovyetleri» denilen güçler iktidarı ele geçirdi. Harekete 4200 kişi katıldı. 1200 kişiden oluşan askeri öğrencilerin dışında kalanlar akla gelebilecek en ilkel araçlarla silâhlanmışlardı. Ayakanma, bir hükümet darbesini andırıyordu. Bu düzensiz ve rasgele oluşturulmuş güçlerin bir Sovyet oluşturmaları pratik anlamda ne kadar olanaksız ise, Kuomintang'ın en iyi silahlarla donatılmış 50.000 kişilik birliklerinin üstesinden gelmesi de o kadar olanaksızdı. Nitekim 50 saat süren çarpışmaların sonunda, Kanton Komünü, ardında 5700 devrimcinin ölüsünü bırakarak yokolup gitti.

Troçki, «günahlarından ötürü kendini emniyet altına almaya çalışan liderlik, bu yılın sonunda, olayların gelişimini felâketli bir biçimde zorlayarak zamansız Kanton ayaklanmasına neden oldu» diyerek durumu özetledi. (L. Troçki, *Problems of the Chinese Revolution*, p. 123).

Troçki'ye göre Kanton darbesi 15. Kongre öncesinde kendi prestijini kurtarmaya çalışan «resmi liderlik»in Çin devriminin ilk iki aşamasında izlediği oportünist politikanın bir sonucuydu. Kanton maceracılığı bütünüyle «oportünizmin bir ürünü» idi.

Aşamalı Devrim ve Sürekli Devrim

1925-27 Çin devriminde Stalinist politika ile devrimci marksist politika arasındaki teorik köken farkı, Çin devriminin karakteri, sınıfsal güçlerin ve sınıf ilişkilerinin niteliği ile ilgilidir. Stalin'e göre Çin devrimi burjuva demokratik devrim aşamasındadır. Bu aşama tamamlanmadan sosyalist devrimin önlem ve uygulamalarına geçilemez. Burjuva demokratik devrim aşamasının tamamlanması sürecinde millî burjuvazinin önderliğinde bir blok oluşturulmalı devrimci proletarya da bu blok içinde yerini almalıdır.

Troçki'ye göre ise devrim *a priori* olarak aşamalara bölünemez. Proletaryanın burjuva demokratik aşamada duraksaması ve millî burjuvaziyle istikrarlı bir ortak yönetim oluşturması, her iki sınıfın çıkarları açısından olanaksızdır. Kuşkusuz, Çin bir

burjuva demokratik devrim aşamasındadır. Fakat bu aşama proletaryanın yoksul köylü kitlelerini kendi safına çekerek sosyalist devrime geçmesine ve milli burjuvazinin mülkiyet ilişkilerinin tasfiye edilmesine engel değildir. Çin devrimi sürekli bir devrimdir. Proletarya ve yoksul köylülük kendi bağımsız sovyetlerini yaratmalı ve kendi bayrağı altında mücadele etmelidir.

1925-27 Çin devrimi Troçki ve Devrimci Marksizmin teoride ve pratikte doğruluğunu kanıtlamıştır. Troçki şöyle demektedir:

«Marksizmin gücü geleceği önceden görebilme yeteneğinden gelir. Muhalefetin yaptığı teşhislerin bu anlamda ve kesinlikle pratikte doğrulandığı gösterilebilir. Önce, bütünüyle Kuomintang la, daha sonra «Sol» Kuomintang ve Wuhan hükümeti ile ilgili olarak, nihayet üçüncü Çin devrimi, yani Kanton ayaklanması için verilen 'teminat' ile ilgili olarak!» (L. Troçki, *The Third International After Lenin*, p. 198).

Aradaki teorik ayrılığa şimdi biraz daha yakından bakalım.

Çin kökenli istatistiklere göre 1927 yılında Çin'de ulaşım, dok, inşaat ve maden işçilerinin sayısı (örgütlü ve örgütsüz) 2.750.000'dir. Çeşitli el sanatlarıyla uğraşanlar, çıraklar, zanaatçılar ve kuliler ise 11.960.000 kişidir. Böylece, el emekçilerinin toplam sayısı 15.000.000'u bulmaktadır. Bu sayı 1905 Rusyası için 10.000.000 kadardır. (23) Kuşkusuz Çin'deki el emekçilerinin toplam sayısının tüm Çin nüfusu içindeki oranı oldukça azdır. Stalin'in hareket noktalarından biri de emekçilerin toplam nüfus içindeki bu göreceli azlığıdır. Oysa Lenin bu konuda şöyle demektedir:

«Kapitalist bir ülkede proletaryanın gücü, toplam nüfus içindeki oranına nazaran sınırsız bir biçimde daha fazladır. Bu, proletaryanın, tüm kapitalist ekonomik sistemin merkezi noktalarının sinir merkezlerinin ekonomik kumandasında bulunması ve yine proletaryanın kapitalizm altında, emekçilerin büyük çoğunluğunun ekonomik ve politik bakımdan gerçek çıkarlarının temsilcisi durumunda olması nedeniyle böyledir.» (Lenin, *Works*, «The Year 1919», Vol. 16, p. 450) (24).

Stalin ve Komintern, Çin'de sınıflar arası ittifak politikasını izlemişler ve böylelikle Komünist Enternasyonal'in özellikle II. ve IV. Kongrelerinde sömürge sorunu ile ilgili olarak saptanan temel ilkeleri örtbas etmişler, sınıf işbirlikçisi ve fırsatçı bir

politika izleyerek devrimi yenilgiye götürmüşlerdir. Lenin'in, Çin'deki duruma tarihsel anlamda bütünüyle uygun düşen şu sözlerini unutturmaya çalışmışlardır:

«Devrimimiz bir burjuva devrimi olduğu için işçiler burjuvaziyi desteklemelidirler diyenler likidatörlerin kampından gelen değersiz politikacılar. Biz marksistler de devrimimizin bir burjuva devrimi olduğunu söylüyoruz. İşçiler burjuva politikacılarının sahtekârlıklarına karşı halkın gözlerini açmalı, onlara vaatlere kanmamayı, KENDİ güçlerine, KENDİ örgütlerine, KENDİ birliklerine ve sadece KENDİ silahlarına güvenmeyi öğretmelidirler.» (Lenin, *Works*, v. 14, part. 1, p. 11) (25)

Stalin ve «resmi liderlik», muhalefetin ve Troçki'nin Çin devriminin karakterine ilişkin görüşlerini «sürekli devrim» deyimi ile mahkum etmeye çalışmışlardır. Örneğin 1928 Şubat'ındaki KEYK oturumunda şöyle denmiştir:

«Çin devrimini 'sürekli' bir devrim olarak karakterize etmek yanlıştır... burjuva demokratik aşamanın atlanarak geçilmesi doğrultusunda gösterilen eğilim, 1905'de Troçki'nin hatasının bir benzerini tekrarlamaktır.» (Troçki, *age*, p. 186-7)

Burada sergilenen mantığa göre 1917 Ekim devriminde Lenin de aynı hatayı, burjuva demokratik devrimi atlayarak geçme hatasını işlemiştir. Çünkü 1917 Şubat devrimi Rusya'da demokratik devrim aşamasının görevlerinden hiçbirini çözmemiştir. Lvov'ların ve Guçkov'ların, Kerensky'lerin ve Milliukov'ların hükümeti 1917 Şubat'ından Ekim'ine dek geçen süre içinde ne toprak sorununu ne de savaş sorununu çözmüştür. Bu dönemde, sürekli, bolşevikleri yoketme fırsatı kolları. 1917 Şubat'ından sonra Lenin «devrimimiz burjuva demokratik bir aşamadır» diyerek proletaryayı Kerensky hükümeti ile koalisyon biçiminde bir ittifaka zorlasaydı ve böylelikle aşamaları «atlayarak» geçmeseydi, yani devrim yapmasaydı, Rus proletaryasının akibeti kuşkusuz bir biçimde Shanghai ya da Hankow ya da Kanton proletaryasından farklı olmayacaktı. İşte bu yüzden ve marksist yöntemle geleceği önceden değerlendiren Lenin'in önderliğinde Ekim devrimi sürekli devrim karakteri kazanmıştır. 1917'nin Kasım ayından 1918'in Mayıs ayına kadar geçen süre içinde alınan kararlar bunun açık bir göstergesidir. Bu yedi aylık süre içinde toprak sahiplerinin mülkiyet hakkı tazminatsız olarak kaldırılmış, bankalar ve sanayi toptan millileştirilmiş ve bunların kontrolu

«troyka» sistemi temelinde bütünüyle proletaryanın eline geçmiştir. Bu uygulama devrimin demokratik ve sosyalist aşamalarının içiçe geçtiğini, devrimin bir «sürekli devrim» karakteri kazandığını gösterir. Lenin'in Nisan Tezleri, devrimin bu sürekliliğini, yani burjuva demokratik aşamadan sosyalist aşamaya sürekli ve zamandaş olarak geçişini formüle eder.

Lenin, Ekim devriminin hemen öncesinde, proletaryanın tek başına iktidarı ele geçirebileceğini, toprak devrimi yoluyla köylüleri devrim hareketine çekebileceğini ve iktidardaki burjuva liberallerini devirebileceğini, onlarla ittifaka girmenin zorunlu olmadığını, kısaca, devrimin burjuva demokratik aşamada duraksamadan sosyalist devrim aşamasına geçebileceğini, bunun da İşçi Köylü ve Asker Delege-leri Sovyetleri'nin bir ihtilal hareketiyle burjuva hükümeti devirip proletaryanın diktatörlüğü kurularak gerçekleştirileceğini söylüyordu.

Lenin şöyle diyordu :

«Eski formül şöyleydi: burjuvazinin egemenliği- nin yerini proletarya ve köylülüğün egemenliği, onların iktidarı alabilir ve almalıdır. Oysa gerçek hayatta daha *şimdiden bambaşka bir şey* görüyoruz; bu ikisinin... şimdiye kadar hiç görülmemiş bir biçimde *birbirine geçişini*» (Lenin, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Sol Yay., s. 20)

Ve Menşevikler buna karşı çıkıyorlardı, çünkü Lenin aşamaları atlıyordu. Menşeviklere göre bu Blanquism'di. Plekhanov Lenin'in bu görüşlerine «deli saçması» diyordu, çünkü bu görüşler demokratik devrim aşamasının sosyalist devrime doğru sürekliliğini öngörüyordu. Ve nihayet Bolşevik Partisi'nin içinden protestolar yükseliyordu; örneğin Kamanev ve Zinoviev «proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı»ndan söz ediyorlardı. Bu devrimci ve demokratik iktidar, burjuvaziyle eşit şartlara dayanan bir koalisyon hükümetini öngörüyordu ve bu hükümetin ülkede burjuva demokrasisini sağlayacağını ve toprak sorununu çözebileceğini söylüyordu. Oysa Lenin, aynı dönemde, proletaryanın diktatörlüğünü ve sosyalist demokrasiyi savunuyordu. Lenin, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğünü öneren bu bolşevikleri şu sözlerle eleştiriyordu:

«Her kim ki, *bugün*, 'proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı'ndan başka söz etmez; hayatın gerisinde kalır ve bu yüzden de, pratik olarak proleter sınıfı mücadelesine karşı

küçük burjuvaziye geçer ve «bolşevik» devrim öncesi meraklı şeyler arşivlerine kaldırılması (...) gerekir.» (Lenin, *age*, s. 20)

Stalin, Çin konusunda bu tartışmayı yeniden alevlendirmiştir. Stalin tüm tartışmalarda, sorunu Çin'in sosyalizmin inşası bakımından az gelişmişliğine bağlamaktadır. Oysa sorun, Çin'in ekonomik olarak sosyalizm için olgunlaşmış olup olmadığı değil, «esas olarak Çin'in proletaryanın diktatörlüğü bakımından politik olarak olgunlaşmış olup olmadığı» sorunudur. Bu iki sorun hiçbir surette özdeş değildir.» (Troçki, *age*, p. 208).

Proletaryanın diktatörlüğü ülkedeki burjuvaziye tasfiye eder ve sosyalist devrimi *başlatır*. Bu da, proletaryanın başlangıçtan itibaren bağımsız bir siyaset izlemesini, kendi programını savunup kendi sloganlarını atmasını gerektirir. Aksine, proletarya, milli burjuvazinin kuyruğunda (tıpkı Çin'de olduğu gibi) devrimin demokratik ve burjuva aşamasına varmaya çalışırsa, tüm bağımsız siyasetini yitirirse, kaçınılmaz olarak milli burjuvazi tarafından yenilgiye uğratılır.

Çin'de emperyalistlere karşı, proletarya ve O'nun partisi hiçbir şart altında hiçbir anlaşmaya varmamalı mıydı, diye sorulabilir. Troçki bu soruya olumlu cevap vermektedir.

Bağımlı ülke proletaryası, belirli bir güce ve siyasî ağırlığa sahipse *belirli şartlar* altında milli burjuvaziyle anlaşmalar yapabilir. Örneğin Çin'de böyle bir anlaşma olanaklıdır. Fakat, örneğin Türkiye (1920'ler) ya da Hindistan (1927'ler) gibi, proletaryanın bu *belirli şartları* burjuvaziye karşı ileri süremeyecek kadar zayıf olduğu ülkelerde bu olanaksızdır. Bu ülkelerde de proletaryanın görevi, *olabildiğince*, bağımsız örgütlere ve siyasî ağırlığa sahip olma doğrultusunda çalışmaktır.

Burjuvaziyle yapılacak anlaşmalarda, en önemli, ihmal edilemeyecek kadar önemli olan nokta, yukarıda altını iki kez çizdiğimiz bu *belirli şartlardır*. Bu şartlar Troçki tarafından şöyle özetlenmektedir:

«Burjuvazi ile her ayrı duruma uyan her ayrı, pratik ve geçerli anlaşmanın biricik 'koşulu', ne örgütlerin ne de bayrakların bir gün ya da bir saat için bile karışmasına izin vermemekten ibarettir; Kızıl ile Maviyi / Kuomintang bayrağı mavidir / birbirinden ayırdetmekten ve burjuvazinin ne emperyalizme karşı gerçek bir mücadeleye önderlik edebilme yeteneği ve hazırlığına ne de işçileri ve köylüleri *engellemeyeceğine* bir an için

bile inanmamaktan ibarettir. Pratik ve geçerli anlaşmalar için yukarda sözü edilen böylesi bir şartın (*) bizim için katiyen yararı yoktur. Tam tersine, kısa bir 'anlaşma' döneminde bile askıya alınmayan, kapitalizme karşı mücadelemizin genel çizgisine ters düşerek bize ancak zarar verebilir. Daha önce de söylendiği gibi, bizi şu kadar bile olsun bağlamayan ve bizi politik olarak hiçbirşeye zorunlu tutmayan türden tamamiyle pratik anlaşmalar, eğer belli bir anda yararlıysa, biz-zat şeytanla bile imzalanabilir.» (Troçki, *age*, p. 168-9).

Kasım 1927'de Stalin ve «resmî liderlik» muhalefete karşı saldırıya geçti. Bundan önce, Çin devriminin çeşitli aşamalarında kızışan mücadele boyunca pek çok muhalefet üyesi ya sürgüne gönderilmiş ya da hapsedilmişti. 18 Aralık'da daha önce parti'den ihraç edilenlere ek olarak muhalefetin en önemli 75 liderinin de parti'den ihracına karar verildi. Nedamet getirenler ve itirafname imzalayanlar affedilecekti. Zimoviev ve Kamanev bu öneriye, daha doğrusu baskıya boyun eğerek görüşlerinden vazgeçtiklerini açıkladılar. Troçki ise boyun eğmeyi reddetti ve diğer muhalefet liderleriyle birlikte sürgüne gönderildi.

Çin sorunu Rus muhalefetiyle «resmî liderlik» arasında mücadelenin konularından sadece biridir, fakat kuşkusuz en önemlilerinden biri. Gerek Sovyetler Birliği gerekse Enternasyonal düzeyinde izlenen Stalinist politikanın yarattığı sorunları ele almanın yeri burası değildir. Ancak, geçerken belirtelim ki, 1928, Rus muhalefetinin yenilgiye uğradığı, partiden, ülkeden ve Komintern'den sürüldüğü yıldır. Bu sürgünü dünya çapında süren ve eşi görülmemiş bir katliam kampanyası izleyecektir.

Bununla birlikte Troçki ve devrimci marksizmin sürekli devrim mücadelesi hiçbir zaman durdurulamamıştır.

Troçki, 1938 yılında IV. Enternasyonal'in Sosyalist Devrim için Geçiş Programı'nda Çin Devrimi ile ilgili olarak şöyle yazmıştır:

«Komintern, geri ülkelere, güçlü ve ümitvar bir devrimin nasıl çökertilebileceğine klasik bir örnek vermiştir... (Stalin'in planına göre, burjuva partisi Kuomintang hem Ulusal Meclisin hem de sovyetlerin yerini alacaktı.) Kitlelerin Kuomintang tarafından ezilmesinden sonra, Komintern Kanton'da karikatür bir sovyet örgütledi. Kanton ayaklanmasının da kaçınılmaz çöküşüyle birlik-

te, Komintern, sanayi proletaryasının tamamen pasif olduğu bir durumda, gerilla savaşı ve köylü sovyetleri yolunu tuttu.» (Troçki, *Geçiş Programı*, Sürekli Devrim Bildirge, s. 42, Temmuz 1978).

KENTLERDEN KIRLARA DOĞRU

1928'in başlarında Stalin, Kanton yenilgisi için yeni bir suçlu buldu: Chu Chiu-pai. Chu darbecilikle suçlanarak azledildi, yerine bir işçi olan Hsiang Hsung-fa getirildi. ÇKP, böylelikle, «proleter bir tarzda» yeniden düzenlenmiş oluyordu. Nedir ki, bu dönem de oldukça kısa sürdü, çünkü yeni liderliğin, proleter bir yapıya sahip olmasına rağmen ÇKP'yi yönetmek bakımından yetersiz olduğu farkedildi. Bu kez, Li Li-san partinin yeni lideri olarak atandı.

ÇKP liderliğindeki bu son değişiklik Komintern'in «üçüncü dönem» politikasına geçmesiyle aynı zamana rasgelmıştır. «Üçüncü dönem»in maceracı çizgisini Çin'de büyük bir azimle, dahası zaman zaman abese vardırıarak izleyen Li Li-san bir dizi Kanton felaketine neden olmuştur.

Yeni liderlik kıyı kenlerinde genel grevleri izleyen ayaklanmalar örgütlemeye çalıştı, bu olmayınca eyaletlere dışardan saldırılar düzenledi ve her defasında yenilgiye uğradı. 1930'a gelindiğinde yenilgiler öylesine zirveye ulaşmıştı ki, Komintern, bir kez daha tüm felaketlerin sorumluluğunu ÇKP liderliğinin üzerine yıkmak zorunda kaldı. Li Li-san azledildi ve «darbecilik»le suçlandı.

Bu sıralarda Moskova'da eğitim gören ve başlarında Wang Ming'in bulunduğu bir grup öğrenci, Çin siyaset tarihine «Yirmisekizbuçuk bolşevikler» adıyla geçen bir grup örgütlemişlerdi. Stalin, Wang Ming ve adamlarını doğrudan ÇKP'yi ele geçirmeleri için Çin'e gönderdi.

Bu dönemde, kentlerdeki proletaryanın birbirini izleyen yenilgilerle sürekli güç kaybetmesine

(*) Burada «yukarda sözü edilen böylesi bir şart»tan Troçki, Komünist Enternasyonal'in Taslak Programı'ndaki şu cümleyi kastetmektedir (yukardaki alıntı da, bu cümleyi eleştirirken yazdığı bir paragraftır): [sömürge ülkelerin milli burjuvazileriyle] geçici anlaşmalar ancak burjuvazi, işçilerin ve köylülerin devrimci örgütlenmesini engellemediği ve emperyalizme karşı gerçek bir mücadele verdiği sürece kabul edilebilir. bir şeydir.» (Aktaran Troçki, *age*, p. 167-8). Troçki bu şartın «geçici anlaşmalar» için ileri sürülmesinin yararsızlığını anlatır. — SD.

karşın, kırlardaki kızıl silâhlı güçler, gerek üretimden koparak kentlerden gelen işçiler, gerekse köylü katılmalarıyla giderek güçlenmekteydi.

Shanghai'da illegal varlığını korumaya çalışan ÇKP ve Wang Ming 1932 yılında bu bölgede tutunamayacaklarını anlayınca kırsal kesime çekilmek zorunda kaldılar. Öte yandan Komintern, Çin devriminin silâhlı güçlerinin esas olarak kırsal kesimde oluşmaya başladığını farkediyordu. Stalin bir yandan bu güçlerden yararlanmayı düşünüyor, öte yandan Kiangsi'deki Kızıl Merkez Us'sün Kominternin çizgisini izlediğinden kuşku duyuyordu.

Wang Ming 1932 Ekim'inde Kiangsi'ye geldi ve kızıl güçlerin başında bulunan Mao Zedung'u görünüşte tasfiye ederek komutayı ele geçirdi. Daha sonra Wang Ming tamamen Komintern'in inisiyatifi dışında kurulmuş olan bu silâhlı güçlere dayanarak «üçüncü dönem»in maceracı çizgisini izlemeyi sürdürdü.

Mao Zedung, yıllar sonra Wang Ming'in izlediği politika için şöyle diyecektir:

«Li Li-san'ı yeteri kadar 'sol' olmadığı için eleştiriyordu. Usleri tamamen kaybedinceye kadar tatmin olmadı ve sonuçta da tam bu oldu. 1931'den 1934'e kadarki dört yıl içinde benim, merkezde hiçbir sözüm geçmiyordu.» (Mao Zedung, *Yayınlanmamış Yazılar*, s. 248).

Wang Ming, Kiangsi'ye gelinceye kadar Chiang Kai-shek buradaki Kızıl Merkez Us'se karşı dört büyük saldırıya girişmiş ve bütün bu saldırılar Mao'nun özgün ve başarılı gerilla taktikleriyle geri püskürtülmüştü. Chiang'ın beşinci saldırısı sırasında bu taktikler terkedildi ve Kızıl birliklerin tehlikede olduğunu gören Mao inisiyatifi kullanarak uzun bir geri çekilme hareketine («Uzun Yürüyüş») girişti. Çin'in resmi tarihçisi Hu Chiao-mu bu geri çekilmeyi şöyle anlatmaktadır:

«Chiang Kai-shek tarafından başlatılan 5. saldırı sırasında Kızıl Ordu, parti merkez yönetimi tarafından izlenen tamamen hatalı ve sadece savunmaya dayanan çizgi ve diğer yanlışlar yüzünden düşman kuşatmasını yarmakta başarılı olamadı... Merkez Kızıl Ordu'nun Uzun Yürüyüş'ü sırasında parti merkez yönetimi, düşmanın ilerleme yolunu kesmesi ya da geriden izlemesi karşısında Kızıl Ordu'yu büyük kayıplara uğratan hatalı askeri taktikler izlemeye devam etti.» (F. Claudin, *age*, dipnot, p. 85).

1935 Ocak'ında Tsunyi eyaletinin Kwerc-how bölgesine varan Kızıl Ordu ÇKP Merkez Komi-

tesi'ni toplayarak Mao Zedung'u tüm partinin lideri olarak tanıdı. Böylece Stalinist Wang Ming, Komintern'in «üçüncü dönem» politikasının Çin'deki taktisyeni olmasına rağmen, bizzat Çin devrimcileri tarafından tasfiye edilmiş oluyordu. ÇKP tarihinde, o güne dek ilk kez böyle bir olay oluyordu.

Stalin, dağlardaki silâhlı birlikleri her zaman kuşkuyla karşılamış ve ÇKP'yi gücünü kentlerde toplamaya zorlamıştır. Örneğin KEYK 1930 Kasım'ında gönderdiği bir mektupta Kızıl Ordu için şöyle demektedir:

«... ÇKP tarafından yeterince denetim altında tutulmamaktadır. Kızıl Ordu'nun toplumsal bileşimi yeterli değildir. Ordu, proletaryanın öderliğinde 'işçi ve köylülerin ordusu'na dönüştürülmelidir.» (F. Claudin, *age*, dipnot, p. 86).

Bu sözler, bir yandan duyulan kuşkuyu, öte yandan Kızıl Ordu'nun artan öneminin giderek anlaşılmaya başlandığını göstermektedir. Fakat öte yandan KEYK Çin üzerine öyle çelişkin yorumlar yapmaktadır ki, bunlar ülkedeki objektif ve subjektif koşullar açısından gülünçtür. Örneğin KEYK'in aldığı şu karar, yenilgilerin sonuçlarını değerlendirmekte ve Çin proletaryasının itildiği güçsüzlüğü anlamakta yeteneksiz «resmi liderlik»in içine düştüğü dogmatizmi yansıtmaktadır.

«Çin proletaryasının hegemonyasını sağlama görevi, Çin proletaryasının ekonomik mücadelesini örgütlemek ve ona önderlik etmek için, gelişen grev hareketlerinin daha da yaygınlaştırılması için partinin mücadele etmesini gerektirir. Ekonomik ve politik mücadelenin birleştirilmesi için, tüm endüstri merkezlerinde ya da en azından birkaçında genel politik grevin hazırlanmasına yönelik politik grevlerin gerçekleştirilmesi için parti çok yönlü mücadelelere girişmelidir.» (Chram and Crrere d'Encause, *Marxism and Asia*, p. 245-6) (26).

Bu sözler, 1924'ler için anlamlı olabilirdi, fakat 1930'larda bu tür kararların pratik açısından hemen hiçbir anlamı yoktu ve olamazdı da.

«Parti çok yönlü mücadelelere girişmelidir.» Peki ama nasıl? Kentlerdeki proletaryanın yıllardan beri sürekli yenilgilere uğradığı bir dönemden sonra böyle bir karar yerine getirilebilir miydi? İşçilerin ÇKP'ye ve Komintern'e olan güvenleri büyük çapta sarsılmıştı. Proletaryanın partisi kentlerde güçsüzdü, işçilerin güvenlerini kazanmak bakımından düşünülebilecek bütün dezavantajlara sahipti. ÇKP içindeki işçilerin oranı 1928'de % 10 iken, 1930'da

% 2,5'a ve 1931'de % 2'nin altına düşmüştü. (27) İşçiler, kentlerdeki parti örgütünün, Li Li-san'ların, Wang Ming'lerin yönetimine uymaktansa, üretimden koparak Kiangsi'deki kıvılcık silâhlı güçlere katılmayı seçmekteydiler. Wang Ming'le birleşerek önceki gibi katledilmektense, Mao ile 10.000 li yürümeyi göze almaktaydılar.

Wang Ming çizgisine karşı, bu dönemde, bazan açık bazan kapalı fakat her zaman şiddetli bir mücadele yürütülmüştür. Bununla birlikte Mao Zedung Stalin'in görüşlerine iç savaş boyunca hiç bir zaman açıktan açığa karşı çıkmamıştır. Karşı çıkmak bir yana, Seçme Eserler'in pek çok yerinde Stalinist «resmî görüş» açıkça övülmüştür. Fakat bütün bu övgüler, olayların gelişiminde birer süs, birer yama gibi durmaktadır. Kendinden önceki ÇKP liderlerinin deneylerinden yeterince yararlanan Mao, Komintern ve Stalin'le arasını bozmamak için özel bir özen göstermiştir. Gerçekte dönemin en belirgin çelişkisi, önce Stalin-Li Li-san, daha sonra Stalin-Wang Ming çizgisi ile Mao Zedung'un çizgisi arasındaki stratejik ve taktik çelişkiydi. Devrimin kaderi bu çelişkiye bağlıydı. Yıllar sonra Mao bu konuda şöyle diyecektir:-

«Wang Ming ile 1937'den 1938 Ağustosuna kadar süren tartışma sırasında biz on büyük siyaseti ortaya koyduk. Buna karşılık Wang Ming altmış siyaseti ortaya koydu. Eğer Wang Ming'in ya da başka bir deyişle Stalin'in yöntemlerini izleseydik, Çin devrimi başarıya ulaşamazdı. Devrimimiz başarıya ulaştığında Stalin bunun sahte birşey olduğunu söylemişti. Onunla tartışmaya girmedik...» (Mao Zedung, age, s. 54).

Komintern'le ilişkilerini anlatırken de Mao şöyle demektedir :

«III. Enternasyonal'in dağılmasından önce bile, biz III. Enternasyonalin emirlerine itaat etmiyorduk. Tsunyi Konferansında itaat etmedik, ve daha sonra... 7. Kongre'ye kadar uzanan on yıl boyunca onlara hiç itaat etmedik. Bu dogmatikler, Çin'in özelliklerini hiç ama hiç incelemiyorlardı...» (Mao Zedung, age, s. 172).

Bu «dogmatikler» sözü, öyle sanıyoruz ki, Mao'nun Stalinist Komintern konusundaki gerçek görüşlerini tam olarak yansıtmaktadır.

Tsunyi Konferansı Mao'nun kesin liderliğinin kabul edilmesini izleyen dönemde Komintern «Üçüncü Dönem» taktiklerine son verdi. Bu kez yeni bir politika benimsenmişti : anti faşist olan her hareketle ilkesiz ve şartsız işbirliği ve birleşik cephe

politikası. Böylece anası oportünizm olan maceracılık dönemi sona ererek daha sağ bir çizgi doğurmuş oluyordu.

Bu politika değişikliği ile, Çin'de, Stalin'in maceracılığı körükleyen baskılarının son bulması Mao ve ÇKP'yi oldukça rahatlatmıştır. Japonya'nın müdahalesi ile birlikte Kuomintang'la ÇKP arasında gerçekleştirilen Koalisyon Hükümeti bu dönemde Komintern'in izlemekte olduğu sağ politika ile çakışıyordu. Avrupa'da faşizme karşı komünist partilerinin mücadelesini reformizmin ve giderek emperyalist ülkelerin peşine takan bu politikanın, Çin'deki objektif durumla, devrime yol açacak bir tarzda çakışması oldukça ilginçtir.

Japonya'ya karşı savaş sırasında Kuomintang giderek zayıfladı ve Amerikan emperyalizmine olan bağımlılığı arttı. ÇKP ise ulusal bağımsızlığın ve toprak devriminin güçlü savunucusu olarak gelişmeye devam etti ve böylece 1946-1949 arasında bir kez daha iç savaş biçimine dönüşen mücadeleyi kazanabilmesi için gerekli olan toplumsal ve politik etkiyi sağlayabildi.

Fakat Komintern liderliği ve Stalin bu sonucu bile önceden görememiştir. Örneğin 1945'de ÇKP Kuomintang'a karşı iç savaşa girince Stalin buna şiddetle karşı çıkmıştır. O'na göre Kuomintang la kurulan Koalisyon Hükümeti ya da Halk Cephesi'nin devamını sağlamak komünistlerin tek ve vazgeçilmez göreviydi. Mao Zedung, çok sonraları bu durumu şu sözlerle açıklayacaktır :

«Çin'in devrim yapmasına izin vermediler; bu 1945'de oldu. Stalin iç savaşa girişmememizi ve Chiang Kai-shek'le işbirliği yapmamızı aksi halde Çin milletinin yokolacağını söyleyerek Çin'in devrim yapmasını önlemek istedi. Ama biz O'nun söylediğini yapmadık. Devrim zafer kazandı.» (Mao Zedung, age, s. 145).

Geniş köylü kitlelerinin uzun süreli gerilla savaşı vererek kentleri kırlardan kuşatmasıyla gerçekleşen Çin devrimi, proletaryanın, üretim sürecinde yeralan bir sınıf olarak katılmadığı ve önderlik etmediği bir devrimdir. Proletaryanın, devrimin «fiili» değil de «ideolojik» önderi olmasının nedeni budur. Proletaryanın bu iki ayrı önderlik biçiminin politik literatüre girmesi Çin Devrimi'nden sonra olmuştur. Aslında bu, nedenlerini yukarıda sergilediğimiz ihanetlerin yarattığı kaçınılmazlıkların bir sonucudur. Nedir ki, bu kaçınılmazlıklar Çin'de kendine özgü bir Stalinist bürokrasinin temelini oluşturmuştur. Çin bürokrasisinin tarihi devam etmektedir. Büro-

rasi, tıpkı bir zamanlar Stalin'in yaptığı gibi *ulusal çıkarları doğrultusunda sürdürdüğü ülke diplomasisini* proleter enternasyonalizminin yerine geçirmektedir, hatta bunu Stalin'den çok daha sağda ve çok daha açık biçimde yapmaktadır.

Günümüzde, Çin Halk Cumhuriyeti, yükselen «Sovyet Sosyal Emperyalizmi»ne karşı kapitalist emperyalist Amerika ve Avrupa ile aynı saflarda yer almaktadır. Yarı sömürgelerde de bu perspektife uygun olarak işçiler ve köylüler ülkelerinin millî burjuvazisi ile yükselen emperyalizme karşı ülkenin bağımsızlığı temelinde saf tutmalıdırlar. Tıpkı bir zamanlar Stalin'in yaptığı gibi. Önce İngiltere'nin, daha sonra Nazi Almanya'sının yerini Sovyetler Birliği; Çin'in ve 1925'lerdeki sömürgelerin yerini Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri almıştır. Fakat oportünizmin özü aynı kalmıştır. Öte yandan, ÇKP'nin Stalin'e bağınaz bir tutumla sahip çıkmasının özünde yatan neden budur. Çağdaş oportünizmle, tarihte sayısız yenilgilere yolaçmış anası arasındaki kanbağı buradan gelmektedir.

1927 Çin devrimini yenilgiye uğratan sınıf işbirlikçiliği bayrağı, bugün, Stalin'in elinden Çin bürokrasisinin eline geçmiştir ve yarı sömürge ülkeler için kuşkusuz 1925'lerdekinden daha az, ama yine de bir tehlike oluşturmaktadır.

Tarih, 1925-27 Çin devrimci mücadelesinin yenilgisine yolaçan tüm teorik görüş ve analizlerin, devrimci marksizme göre yanlışlığını nasıl açığa çıkardıysa, ÇKP'nin bugün savunduğu tezlerin yanlışlığını da açığa çıkaracaktır. Stalin'in Çin devrimi üzerine yazdığı pek çok şey, 1936'larda kurulan özel bir uzmanlar topluluğu tarafından, pekçok tarihsel olay, bu arada SBKP tarihi ile birlikte tahrif edilmiş, tarihten kazılarak çıkartılmak istenmiştir. Devrimci Muhalefet'in görüşleri ve mücadelesi ise, gerek Çin gerekse Sovyet kaynakları ve tarihçileri tarafından örtbas edilmeye, bunun olanaksız olduğu yerlerde ise tahrif edilmeye çalışılmıştır. Fakat marksizmin güçlü geleneği ve tarihin tanıklığı her türlü tahrifatın üzerindedir, «Gerçekler Devrimcidir».

NOTLAR

- (17) Bu "emir" için bkz., L. Troçki, age, dipnot, p. 329.
- (18) Aktaran Troçki, age, dipnot, p. 339.
- (19) Guillermaz, aktaran F. Claudin, age, v. 1, p. 281-2.
- (20) Bkz., Isaac Deutscher, age, c. II, s. 349.
- (21) Aktaran Troçki, age, dipnot, p. 333.
- (22) Huang Ping, *The Canton Commune and its Preparation, The Canton Cummune* derlemesi içinde, aktaran Troçki, *The Third International After Lenin*, dipnot, p. 341.
- (23) Bkz., L. Troçki, age, dipnot, p. 335.
- (24) Aktaran L. Troçki, age, p. 209.
- (25) Aktaran L. Troçki, age, p. 179.
- (26) Aktaran F. Claudin, age, v. 1, dipnot, p. 86.
- (27) Bkz., L. Troçki, age, dipnot, p. 338.

KAYNAKLAR

- Avcıoğlu, *Milli Kurtuluş Tarihi*, İstanbul, 1974.
- Claudin, *The Communist Movement —From Comintern to Cominform—* New York, 1975.
- Deutscher, Troçki, İstanbul, 1969.
- Lenin, *Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, İstanbul, 1970.
- Lenin, *III. Enternasyonal Konuşmaları*, İstanbul, 1976.
- Lenin, *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*, Ankara, 1969.
- Mao Zedung, *Seçme Eserler*, İstanbul, 1977.
- Mao Zedung, *Yayınlanmamış Yazılar*, İstanbul, 1976.
- Stalin, *On Chinese Revolution*, Calcutta, 1975.
- Suda, *Sosyalizm Sözlüğü*, İstanbul, 1976.
- Leon Troçki, *Problems of the Chinese Revolution*, Michigan, 1967.
- Troçki, *The First Five Years of the Communist International*, New York, 1977.
- Troçki, *The Third International After Lenin*, New York, 1970.
- Leon Troçki, *The Transitional Program for Socialist Revolution*, New York, 1977.

TÖB-DER Olaylarının Kökeni ve Gelişimi

Aydın ARICAN

Reformizmin gayri meşru temsilcisi CHP ile, çeşitli adlar altında örgütlenmiş stalinist hareketlerin, olayların zorlamasıyla nasıl belirli noktalarda kesiştikleri ve bu tür olaylar geliştikçe daha nice yarı-gönüllü, yarı-gönülsüz buluşma noktaları bulacakları son TÖB-DER Genel Kurulunca bir kez daha somutlandı. Stalinist hiziplerin iç çelişkilerinin ulaştığı boyutlarla, burjuvazinin istemleri doğrultusunda kitle örgütlerine yeniden çeki düzen verine girişimleri belirgin paralellikler kazandı. Reformist ve stalinist hareketlerin belirli dönüm noktalarına ulaşıldığında ister istemez kimlere karşı kimlerle olacağının bir kez daha ortaya çıkışı (troçkistlerce hiç te sürpriz olmayan bir şekilde) gözler önüne serildi.

Oyuncuları iyice tanımak için, son iki yılda oynadıkları oyunları kısaca hatırlamakta yarar var :

İki yıl önceki Genel Kurul'da pazarlıkların sonuçsuz kalması nedeniyle, gruplar se-

çimlere ayrı ayrı katılmışlardı. Sadece, TSİP çizgisiyle (Demokratik Merkezîyetçiler — DM) Özgürlük Yolu ortak liste çıkarmıştı. Birlik ve Dayanışma (BD) ile Demokrasi İçin Birlik (DİB-TİP) eğilim)nin de dahil olduğu Moskova yanlısı grupların anlaştıkları tek somut nokta, seçimleri ne olursa olsun «maocular»a ve «goşistler»e kaptırmamaktı. TİP-TSİP arasındaki kavgadan kendi çıkarları doğrultusunda yararlanmak isteyen BD, o zamanlar 180 delegeyle (şimdi 42 delege) temsil edilen daha güçlü rakibi DİB'e karşı DM-ÖY ortaklığına oy kullandı. (Kime niyet, kime kismet!..)

5 Şubat 77 olayları TÖB-DER'de yeni bir çığır açtı, politik nedenli fesih ve ihraçlara giden bir çığır :

5 Şubat sabahı Ankara'da miting alanına sıkı bir aramadan sonra giren öğretmenler, yönetim kürsüsünün arkasında üstüste yığılmış yüzlerce sopayla karşılaştılar. Adı «pan-

kart» olan bu sopaların hikmeti, 5/6 bin kişilik bir öğretmen grubunun «Ne Amerika Ne Rusya» flâmasıyla alana gireceği sırada ortaya çıktı. «Miting yöneticisi»nin «işte geliyorlar, sokmayın» komutuyla, önceden düzenlenmiş sopaları kapışan, adları «koruma görevlileri» olan İGD'li ve SGB'li kişiler, «maocu» diye nitelendirilen öğretmen grubunun üzerine saldırdılar. Yönetim kürsüsünden ise, «arkadaşlar faşistler toplantımıza saldırdı, kendinizi koruyun» tarzında emirler yağıyordu... Gazioğlu'nun Karataş TV'sinden iki akşam üst üste kendi görüntüsü ve sesiyle lânetlediği «maocu bozkurtlar»la «maocu faşistler»den kaçanlar kaçtı, kaçamayanlar karakollara dolduruldu. 20 şube sudan bahanelerle feshedildi, bu şubelerin maocu yöneticileri ve «yurtseverler»in liderleri ihraç edildi.

Bu olayla başlayan politik kaynaklı ihraç ve fesihler zincirinden, burjuvazinin ve Moskovacı stalinistlerin şekilde ayrı gözükken ama sonuçta aynı özde birleşen hesapları vardı. Burjuvazi, bir kitlenin parçalanışını bu olaylarda görerek kendi sistemi lehine belirli çıkarsamalar yapıyor, ikincisi ise **kendilerinden bir örgüte geçişin** ilk büyük adımlarını atmaya çalışıyordu.

Boran'ın Moskova'ya davet edilmesi, büyük patronca TSİP'in istenmeyen yaramaz çocuk durumuna itilerek ulusal politik alanda siyasal bir tecritle karşı karşıya kalması BD ile DM'in arasını açarken, DİB ile BD arasında da ittifak kapılarını aralıyordu. 77 yazına gelindiğinde bu üçlü arasındaki dostar ve düşmanlar yer değiştirmişti... Ve TÖB-DER içinde geliştirilen BİD-BD ortaklığına CHP de büyük ölçüde katılıyordu.

Güçlü bağımsız sol hareketlerin geliştiği şubelerde yukarıdaki üçlü birlikte hareket etmeye başlamıştı artık. Yüzeyden bakıldığında, bu üçlünün üç ayrı amacı olduğu görülür. Konunun derinliğinde ise, sorunların aynı kapılarda noktalandığı izlenebilir. CHP'nin amacı, 12 Mart Bonapartizmi'yle itibarını yitiren devlet aygıtını yeniden onore etmek, biryandan **kendi sınırlarına tecavüz eden** faşist unsurları (salt bu alanlardan) «dışlar-ken» kitleleri de sisteme daha uyumlu kıl-

mak için kitle örgütlerini birer **devlet organı** haline dönüştürmektir. Kitlenin sisteme daha uyumlu kılınabilmesi için, kitlesel örgütlerde politik yarışma en alt sınıra indirilmeli, sisteme yönelik gruplaşmaların önüne geçilmeli, kitleleri daha üst mücadele alanlarına çekebilecek olan sol akımlar mümkün olan her türlü yollarla dışlanmalı, gerekirse demokratik örgütler parçalanabilmelidir de. Kısacası, CHP için önceliği olan, kitlelerin değil sistemin bütünlüğüdür... TİP ve TKP gibi politik akımların ulusal varlıkları, düzenin belirli bir denge ve kitlelerin buna uygun olarak belirli durgunluk ve umursamazlık dönemlerinin psikolojik yapısına bağlıdır. Düzene yönelik kitlesel patlamalar, sistemin temelinden çatlama eğilimleri gösterdiği dönemlerin getirdiği sorunlar, bunların hem örgütsel yapılarını ve hem de devrim ve iktidar anlayışlarını aşar. Kitleleri belirli «maceralara» sürükleyecek akımlara demokratik örgütleri kaptırmaktansa, düzenin «demokratik» partileriyle işbirliği yapmak çok daha güvencelidir. Ve son tahlilde bu üçlünün amaçları, sistemi **öz** olarak korumak yönünde çakışır.

TİP ve TKP'nin CHP ile ittifak yapmasının bir başka nedeni de Türkiye'de var olan bir politik çarpıklığı düzeltmektr. Bu çarpıklık, kitlelerin belirli durgunluk dönemlerine tekabül eden reformist-sosyalist oy potansiyelinin CHP gibi bir burjuva partisinin peşinde olmasıdır. Her iki çizgi de «hakları olan» bu tabanın önemli bir bölümünü kendi saflarına çekme mücadelesi verirken, diğer yandan da birbirlerinin ayağını kaydırmak için ip üzerinde güldürüler sergilemektedirler.

Tüm stalinist eğilimlerde olduğu gibi, TİP ve TKP eğilimlerinde de seçim günlerinin siyasî muarızların her türlü yollarla tasfiye alanları olarak alınması anlayışı belirleyicidir. DİB Genel Başkan adayının şu sözlerine BD'nin hiç itirazı olmasa gerekir: «... TÖB-DER gibi bir örgüt serüvenci akımların güdümüne terk edilemez. Edilmemelidir...»

77 yazında İstanbul TÖB-DER Şube seçimlerini yeniden BD almıştı. Üstelik İzmir, Adana gibi büyük illerin yönetimi de BD'nin elindeydi. Bu illerde delege çoğunluğu oldukça

etkileyici bir sayıdaydı. Seçimden kısa bir süre sonra İstanbul TÖB-DER Şubesi feshedildi. Ama bu fesih gerçekten haklı nedenlere dayanıyordu. Genel Merkez ödentileri gönderilmemiş, sorumsuzca harcanmıştı. Yalnız, bu sorumsuzluk altı ay önce de vardı; ama o zaman cicim gülüm aylarıydı. Çıkarlar çatışınca, BD'nin haksızlığı anlaşılmıştı. Fasihter sonra, şubede yönetim uzun süre kapanın elinde kaldı. İlk zamanlar «İlerlemeciler», yönetimi, fesihe rağmen, oluşturulan geçici yönetim kuruluna teslim etmediler. Militanlara lokalde sabahlara kadar nöbet tutturuldu. İş mahkemelere kaldı. 78 yazına girerken İst. TÖB-DER seçimi yenilenmek istendi. Ama seçime artık taraflar çok katı ve kesin bir takım sonuçlar almak istemleriyle giriyordu. BD İstanbul'u yeniden ele geçirebilirse genel kurula çok iyi şartlar altında katılabilecek ve belki de seçimi alabilecek, TÖB-DER'i istediği gibi «çekip çevirebilecek»ti. Eğer Genel Merkez seçimlerini alamaz ise, İstanbul TÖB-DER'i temel yaparak «anti-göşist» ve «anti-maoist» yeni bir «kitle örgütü» yaratacaktı; bu örgütün adı ise hazırdu: «İlerici Öğretmenler Derneği». BD'nin niyetleri iyice açığa çıkınca, GM de ne olursa olsun İst. seçimlerini bunlara kaptırmamak kararını aldı. Genel Merkez'cilerle «Devrimci Öğretmen»ler arasında ittifaka bu psikolojik ortam iyi bir zemin yaratmıştı. Divan seçimlerini BD aldı. Yönetimin de bu grupça alınacağı kesinleşince, kaybedenler özellikle olay çıkararak seçimin iptalini sağladılar. (Hemen belirtelim ki BD yitirseydi, aynı olayı o da çıkarırdı.) GM şubeyi yeniden kapattı, Seçilen Divan Başkanı ise, kendisinin yasal başkan olduğunu savunarak, şubeyi kendisinin temsil ettiğini belirtti.

IV. Genel Kurul'a böylece İstanbul katılamamıştı.

Maocularla başlayan tasfiye zinciri, 77 Sonbaharında BD'ya uzandı. Tabanının «ilerleme»ye kaydığını gören DM'in baş düşmanı şimdi «maocu bozkurtlar» değil, BD olmuştu. Yirmi şube fesih edildiğinde düğün bayram eden BD şefleri ise, şimdi örgüt içinde demokrasi havarisi kesilmişlerdi. Tüm stalinist eğilimlerde olduğu gibi, bunlarda da örgüt i-

ci demokrasi duyguları, otoriter uygulamalar kendilerine yöneltildiğinde kabarıyordu.

Genel Kurul'a, kitle örgütlerini kendilerine tabi örgütler haline dönüştürmek isteyen stalinist hizipler çeşitli hesaplar içinde giriyordu. Tüm niyetlerin altında yatan gerçek, kendilerinin kısa vadeli hesaplarının, kitlelerin uzun vadeli yararlarının önüne geçirilmesi. Stalinizmin temel özelliklerinden biri olan anlık çıkarların, genel gelişimi belirlemesi TÖB-DER içinde tüm çıplaklığıyla sergilendi.

TÖB-DER'in ulusal düzeyde kendini kabullendirmiş olması, hiziplerin parçalayıcı niteliğine set çekerken bir yandan da bunları ne pahasına olursa olsun TÖB-DER bütünlüğü içinde kalmaya zorluyordu, (Bu kuralı kendini oldukça güçlü sanan BD bozmaya çalıştı, ama tecrite giden kendisi oldu. Uzun bir örgütlenme geleneği olan TÖB-DER'li öğretmenin desteklediği hiziplere sunduğu hizmetin sınırı, TÖB-DER'in bütünlüğünde bitiyordu.

Ayrıca, kaçınılmaz biçimde TÖB-DER'e yansıyan politik gruplaşmalara bağlı olarak belirgin terslikler ve bu tersliklere tâbi belirli dengeler doğmaktadır. Ortaya çıkan grupların tümüne yakın kısmının örgütlenme anlayışıyla (yani tek ses, katı disiplin içeren örgütlenme anlayışı), hikmeti kendinden menkûl stalinist parçalanmaların yeni gruplaşmalara geçmesi belirgin bir zıtlık ortaya çıkarmaktadır. Bu zıtlık, gruplar olgusuyla grupların varlığına saygı duymamak olgusunun ortaya çıkardığı çelişkidir. Bu noktada, gayri samimi, anlık çıkarlara tabi suni ittifaklar ortaya çıkmaktadır. Hem birbirlerini yemek, hem olayların zorlamasıyla belirli kaçınılmaz ittifaklara girmek, ve hem de varlıklarının birbirlerinin birarada olmasına bağlı olduğunu bilmek stalinist hiziplerin bir çıkmazıdır.

Stalinist hiziplerin örgüt içinde yaptığı sakatlıkların parsasını, bir başka stalinist grup, yani BD toplamak istemiştir. Türkiye düzeyinde, diğer gruplardan daha güçlü olduğu kanısında olan BD oyunun son perdesini son TÖB-DER Genel Kurulunda oynamak istemiştir. Ya ayrı bir örgüt ya da iki

başlı bir TÖB-DER'e yönelik olan bu oyun hâlâ sahnededir.

BD'nın ulaştığı bu noktanın baş sorumlularından biri de Genel Merkezdir. Kongreye GM bir çok oyunlarla girdi. Birincisi, bir evvelki yazıda üzerinde durduğumuz tüzük değişikliği önerisiydi. İkincisi, İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı (İÖSS) 18. GK'unda seçimi BD ağırlıklı listeye kap-tırınca, çevirdiği dolaplardı. Bir ay sonraki TÖB-DER Genel Kurulu için yatırım yapmak isteyen GM, seçimi alan BD listesinde yedek üyelerin arasında TÖB-DER üyesi olmayan bir kaç kişinin varlığını bahane ederek, ilerle-mecilere «SEÇİMİ KAZANAN FAŞİST-GERİ-Cİ İŞBİRLİKÇİ LİSTE» diye saldırdı. Oysa lis-tenin önde gelen isimlerinin arasında, yıllar-ca TÖB-DER yöneticiliği ve kuruculuğu yap-mış kişiler de vardı. Ve GM şu kararı aldı: «Merkez Yürütme Kurulumuz, 14/7/1978 ta-rih ve 174. toplantısında yönetime GELEN LİSTEDE YER ALAN TÖB-DER ÜYELERİNİ KESİN İHRAÇ İSTEMİYLE ONUR KURULU-NA SEVKETMİŞTİR. TÖB-DER üyelerine du-yurulur.» Üçüncü olarak, GM 6135 sayılı ge-nelgesiyle, ihraç edilen TÖB-DER üyelerinin en doğal hakkı olan Genel Kurul'da kendi-lerini savunma istemlerini tümüyle ortadan kaldırmaya yöneldi. (Ve ihraç edilen üyeler Genel Kurul'da GM'in yürüttüğü çalışmalar ve gelişen olaylar sonucu kendilerini savuna-mamışlar, bunların ihraçları kesinleşmiştir.)

Maoculara başlatılan politik amaçlı ih-raç silsilesi ÜRÜN'cülerle sürdürülüyordu. Ve, TÖB-DER içindeki gücünü ya yeni bir ör-güt yaratmak ya da TÖB-DER'e kesin olarak hakim olmak biçiminde noktalamak isteyen BD, **politik havayı kendi çıkarları doğrultu-sunda kullanmak için** ağırlarını örüyordu.

Karşı tarafta ise, ittifak ortaklarının nite-liği TSİP eğiliminin, bugünkünden farklı bir örgüt yaratmasına olanak tanımıyordu. Ayırı-ca, yönetimin içinde bulunduğu konum, onu örgütün bütünlüğünü korumaya zorluyordu. Ama her iki tarafın da amacı şu noktada so-mutlanıyordu : ne olursa olsun seçimi birbir-lerine kaptırmamak!

Kongreden bir gün önce, toplantı yapıla-cak salonda grup toplantısı yapan BD, an-

cak kendi militanlarının bir anda görebilece-ği yerlere sopalar yerleştirmişti. Kongre sa-bahı ise, İGD militanları tam tekmil olarak sa-lonun önünde toplanmış, Divan seçimi so-nuçlarını bekliyordu. Eğer, TSİP ve Devrim-ci Öğretmenler — DÖ arasında ittifak kurulup divan kaybedilirse, kongrenin sonuçlandırıl-maması için gerekeni yapacaklardı.

Aydınlık hariç tüm «ilerici» basının des-teğiyle BD kesin ve net amaçlarla kongreye katılıyordu. Eğer seçim alınırsa, önce maocu-lar kesinlikle dışlanacak, «goşistler» ayrı ör-gütlenmeye zorlanacak, örgütün iç işleyişi ye-niden düzenlenirken TİP ve TSİP iyice eriti-lecek, CHP'nin öğretmen tabanı kendi peşine kanalize edilecekti. Bu gerçekleşmedi; gele-ceklerinin —dikkat edilsin TÖB-DER'in gele-ceğinin değil— karanlık olduğunu gören, ya-ni örgüt dışına düşerlerse öğretmen kitlesi i-çindeki politik varlıklarının biteceğini anla-yan TSİP-KSD-DEV GENÇ çizgileri başkanlık pazarlığını sonuçlandırarak Divan'ı düşürdüler. 280 oyla seçilen BD-CHP-TİP eğilimli Di- van, 400'e yakın bir oyla düşürüldü. Ve seçi-len yeni divan, 400'den fazla oy alarak kong-reyi yönetmeye geçti. BD'nın bir hesabı bozul-muştu: karşısındakilerin ittifakı gerçekleştiri-dğini gören BD'ci divan küçük bir provokas-yon sonucu kongreyi tatil edebilir, örgüt yöne-timini 6 ay süreyle üzerine alarak bu süre için de istediklerinin büyük bir çoğunluğunu yapa-bilirdi ...Bu oyunu bozulan BD, artık, TÖB-DER'i provoke etmeye girişti. Resmen örgütü iki başlı hale getirerek bölme girişimlerini somutlandırdı. DİSK'e bağlı bir sendika, ör-gütü bölmek için kongreyi terk eden CHP-DİB-BD eğilimlerine kendi salonunu sundu.

Yasal divan başkanının kendisi olduğu-nu söyleyen BD'ci başkan, tüzük boşlukların-dan yararlanıp mahkemelere başvurdu, ayrı bir kongre toplamaya girişti. İlk başta tüm basın BD-CHP komplosuyla işbirliği halin-deydi. Burjuva basın, TÖB-DER'i basamak yaparak tüm kitle örgütleri için düşündükle-rini sergilemeye, bu yönde kamuoyu oluş-turmaya girişti. Hakim sınıfların ve divandan düştükleri için yeni yollar arayanların yön-temleri ve amaçları gözle görülen bir paralel-lik kazandı: TÖB-DER'i kapattırmak. Ama

kazançlar nisbi bir farklılık gösteriyordu: Burjuvazi daha otoriter bir rejim için kitle örgütlerini parçalayıp hizaya getirirken, ayrı kongre toplayanlar da kapatılan TÖB-DER sonrası ortaya çıkacak olan öğretmen örgütlerine karşı avantajlı duruma geçecekti.

TÖB-DER kapatılamadı. DİSK adına Fehmi Işıklar, Gazioğluna başarı telgrafı çekerek BD ve CHP'ye alet olmadıklarını gösterdi. Hızla gelişen parçalanma ve ayrı örgüt olayı, geniş üye kitlesini tedirgin etti. Kamuoyuyla ters düşmek istemeyen «ilerici» basın, yavaş yavaş ağız değiştirmeye başladı. Birgit gibi CHP içinde bile pek tutulmayan bir kişinin çıkışı, BD ve CHP'ye değil, DEV-GENÇ-TSİP oraklığına puan kazandırdı.

Kongre salonunu terkten bir gün sonra DİB, «örgütün parçalanmasını önlemek için» ortaklıktan çekildi. TİP'in bu tavrı, aslında, örgütü düşündüğünden değil, kendini düşündüğünden ileri geliyordu. DİB'in sınırlı varlığı (40 delege) ancak TÖB-DER içinde bir anlam kazanabilirdi; BD'yla yalnız kalan TİP eğiliminin elinden pazarlık gücü gideceğinden hızla erimesi kaçınılmazdı. CHP, örgütü bölmek için elinden geleni yaparken, kendi delegelerinin kontrolünü yitirmişti. Birçok CHP eğilimli delege yeni divanı kabullendi. Ve BD yalnız kalmıştı.

BD'nin ayrı kongre toplamak, örgütü kapatmak işlevini yerine getiremezse ikili yönetime gitmekteki kararlılığı şu hesaplara dayanıyordu: Ben bu örgütte yapıştırıcıyım, ben olmasam maocular, «goşistler» ve sair «sapık» akımlar birleşemezler; ama ben gidersem önce TSİP'lilerle maocular birbirini yer, giderek «goşistler»le TSİP birbirine düşer, ayrı örgütlenme yolu da açıldığından parçalanma süreci hızla işlemeye başlar, ve bu parçalanma sonucunda kazançlı çıkan ben olurum!..

Meclis İctüzü'nden hareketle yasal divanın kendisi olduğunu söyleyen BD, ikinci kongreyi «180» —resmi delege sayısına göre 59— delegeyle açtı. Meclis İctüzü'ne göre hareket edenler, 750 üyelik «Meclis»te bu çoğunlukla «oturma» geçtiler. BD, yeni komplosuna kendi delegelerinin bir kısmını bile sokamamıştı. Yapılan «seçim» sonucu, ihracı kesinleşmiş kişilerden Yönetim Kurulu ve başkanlık oluşturuldu. BD artık kesin olarak ayrı örgütlenmeye gidiyordu. Ama TÖB-DER'deki tüm umutları sönmeden, örgüte yapabileceklerinin tümünü yapmadan, daha bir süre yasal TÖB-DER'in kendisi olduğunu iddia etmeye devam edecektir.

Ve bu hay huy arasında GM, hesap vermekten kurtulmuş, Genel Kurul'da ucuzundan «aklanmıştı»!..

Bu günden geriye baktığımızda, sonuçtan zararlı çıkanın BD olduğunu görürüz. Örgüt ilk günlerdeki şaşkınlığını atmış, üyeler bölünmeye daha bir karşı çıkar olmuşlardır. «Yol arkadaşları» BD'nin elini bırakmıştır, BD ise giderken, peşinden 5/6 bin kişinin bile gelmeyeceğini anlamıştır; ama artık dönüşü çok zor olan bir yola girmiş, elindeki kartlar tümüyle işaretli çıkmıştır.

Son olarak :

Tüm hatalarına karşın, tüm kasıtlı ve bölücü uygulamalarına karşın deriz ki : **delegelerin çoğunluğunun oylarını alan** Gazioğlu yönetimi TÖB-DER'in meşru yönetimidir.

Hastalığın kökeni, şu ya da bu grubun iyi veya kötü niyeti değil, **bir örgütlenme anlayışıdır**. Kitle örgütlerinde yarışan grupların (aslında birbirlerini yiyen) hiç olmazsa belirli bir kesimi, stalinist örgütlenme anlayışını aşamazsa, bu tür olaylar belirli zamanlarda sürekli yinelenecaktır. Kişilerin ya da grupların adları değişebilir bu yinelenen olaylarda, ama olayların niteliği ve sonuçları hiç bir zaman değişik olamayacaktır!..

FOCEP PERU KİTLELERİNİ DEVİRME HAZIRLIYOR

Peru seçimleri askeri rejimi temellerinden sarsmıştır. 1963 yılından bu yana yapılan ilk seçimlerde işçi hareketi partileri oyların üçte birini, FOCEP ise bu toplamın yarıya yakını tek başına almıştır. FOCEP'in aldığı oylar, Peru'nun en büyük burjuva partisi APRA'nın aldığı oyların üç katıydı (1).

Dört Troçkist grubun bir araya gelmesiyle oluşan İşçilerin, Köylülerin, Öğrencilerin ve Yoksul Halkın Cephesi FOCEP ile birlikte aşırı solun seçimlere ayrı listeler halinde katılmasını FOCEP'in liderlerinden Hugo Blanco şöyle açıklıyordu: «...bütün sanayi kuruluşlarının tazminatsız millileştirilmesini, yabancı borçların kaldırılmasını ve halk kitleleri tarafından kararlaştırılan bir çalışma programını içeren bir anayasa hazırladık. Tabii, bütün bu önlemlerin ancak işçi, köylü ve gecekondu komitelerine dayalı bir işçi ve halk hükümeti tarafından yürütülebileceğini açıkladık... Kendi payımıza UDP (Demokratik Halk Birliği) ile daha baştan koalisyona gitmeye hazırдық ama UDP'ye egemen olan Maoist yoldaşlar kendi hükümet formüllerini kabul etmemizi bir önşart olarak ileri sürdüler: "devrimci halk hükümeti"; ve bu da dört sınıf bloku Maoist anlayışın somutlanmasından başka birşey değildi. Öyle ki ancak seçime giremediğimiz yerlerde UDP'ye eleştirel oy verilmesini önerdik.»

İKTİDARI KENDİ ELLERİNİZE ALIN

FOCEP'in yeni bir şubesini açmak üzere 25 Ağustos 1978 günü Tacna kentine gelen Hugo Blanco, görülmedik bir coşkunlukla karşılandı. Daha 1966 yılında ölüm cezası ile yargılandığı bu kentte şimdi her şey değişmişti. 70 bin kişinin yaşadığı Tacna'da miting alanına toplananların sayısı 15.000'i buluyordu. Ve Blanco, yaptığı konuşmada "işçileri iktidarı almaya çağırıyoruz" di-yordu. Blanco ajitasyona değil, kit-

lelere açıklama yöntemine başvuruyordu.

Şili örneğine değinen Blanco reformizm ile devrimci Marksizmi ayırdeden ince bir noktayı şu sözlerle dile getiriyordu: «Orada yapılan hatayı bizim Peru'da yapmama-çağımıza söz veriyoruz. FOCEP liderleri, devrimci partilerin liderleri size asla "yurtsever subaylara güveniniz, emperyalistlere karşı bizimle birlikte olan iyi kapitalistlere güveniniz." demeyecektir.»

Partinin önemine değinen Blanco, işçilerin birleşmesi gerektiğini kavratmaya çalışırken, devrimcilerin de birleşmesinin gerekliliğini, sosyalist demokrasi anlayışını şu sözlerle dile getiriyordu: «Özellikle FOCEP içindeki partilere değinmek istiyorum, çünkü farklı partilerin bir araya geldikleri bir cephe vardır. FOCEP; ve bizim aramızda bazı farklı görüşler vardır. Ama birlikte çalışacağımız geniş bir cephe kurmamız gerektiği ve işçilerin iktidarı alabilmesi için, sosyalizme ulaşabil-memiz için savaşmamız konusunda hepimiz anlaşıyoruz. Bu konuda aramızda hiçbir ayrılık yok.»

Troçkistler dışında, bütün sol akımlar, sözde ilerici burjuvaziye de içerecek bir hükümet sloganı atarken, Tacna'da toplananlar yalnızca

Troçkistlerin sloganını haykırıyor ve «İşçi - Köylü Hükümeti» sloganı kalabalığa egemen oluyordu.

Hugo Blanco iktidara! Yaşasın işçi hükümeti! Yaşasın sosyalizm! sloganları arasında Hugo Blanco kitlelere şöyle sesleniyordu: «Companeros, işte size "Hugo Blanco iktidara"dan daha iyi bir slogan: "Luchar, Vencer, Obreros al Poder! /Savaşın, Kazanın, İşçiler iktidara!"»

Ezaret zincirlerinden boşalan kitleler Latin Amerika'da yeni bir döneme hazırlanıyorlar. Peru'da, özellikle, madencilerin zorlu grev dalgası ve mücadeleciliğiyle simgeleşen bu devrimci oluşum, işçilerin ve yoksul köylülerin iktidara yönelmesine önderlik edebilecek devrimci partinin güçlenmesi, inşası ve kitleleri devrime kazanması için yeni olanaklar tanıyor. FOCEP kitleleri bu görev için hazırlamak, silahlandırmak üzere sağlam adımlar atıyor. Ve Peru emekçilerinin sloganları Latin Amerika devriminin yolunu aydınlatıyor: «Luchar, Vencer, Obreros al Poder!»

(1) FOCEP ve Peru seçimleri için bkz. SD, sayı 1, 1978, s. 49.

APRA: (Alianza Popular Revolucionaria Americana), Amerikan Halk Devrimci Birliği!

PERU'DA TROÇKİSTLER TEK BİR PARTİ OLUŞTURUYOR

Peru'lu Troçkist gruplar 20 Ağustos 1978'de bir araya gelerek 8 Ekim 1978 de yapılacak bir kongre ile Dördüncü Enternasyo-yal'ın birleşik bir seksiyonunu oluşturmayı kararlaştırmışlar, bu amaçla CUT (Troçkist Birleşme Komisyonu)nu kurmuşlardır. Bu komisyon, Hugo Blanco'nun yönetiminde Revolucion adlı bir gazete yayınlamaya başlamıştır.

IP/Inprecor'dan Revolucion'un ilk sayısının kapağı

NİKARAGUA DEVRİMİ VE YOLUNDAKİ ENGEBELER

Son gelen haberlere göre Nikaragua diktatörü Somoza'nın Ulusal Muhafız güçleri, Sandinist gerillaların direnişlerini kırmış ve gerillaların ellerinde bulundurdıkları kentleri geri almıştır. Bu durum, şimdilik Nikaragua devriminin gerilemekte olduğu anlamına gelmektedir. Geçici olan bu yenilginin açıklamasını basitçe askerî yetersizliğe bağlamak, Nikaragua devriminin sorunlarını geçiştirmek anlamına gelir. Latin Amerika devriminin yeni bir canlanmış sürecine girmekte olduğu bu dönemde, devrimci akımların, yaşanan pratiklerden dersler çıkarmaya çalışmaları hayati bir zorunluluktur.

Ülkeyi bir devrimin eşiğine getiren dinamiklerin başında Somoza diktatörlüğünün ve burjuvazinin tam bir parçalanma içinde oluşu gelmektedir. Nikaragua burjuvazisi iki ana kampa ayrılmış durumdadır. Bir yandan Somoza ailesi ve onun en yakın ortakları, diğer yanda ise burjuvazinin bunlar dışında kalan kesimleri, ülke zenginliklerini yeniden paylaşma mücadelesi içindedirler. Bunun yanı sıra, Somoza'nın işçiler ve köylüler üzerinde kurmuş olduğu diktatörlük rejiminden yıllardan beri yararlanmakla birlikte, diktatörlüğe karşı kabaran kitle hareketlerinin kapitalist sistemi tehdit etmesinden ürken Somoza aleyhtarı burjuvazi rejimin «liberalleşmesini» talep etmekte. Bu yüzden de, sınırlı bir biçimde kitle hareketliliğini desteklemekte. Sandinist gerillalarının başkanlık sarayını basmaları ile gelişen olaylar sırasında burjuvazinin bu kesiminin başını çekmekte olduğu Geniş Muhalefet Cephesi (FAO — Frente Amplio de Oposición), tüm ülkede grev hareketine girdi. Buna karşılık Somoza'da ülkedeki iki ana kapitalist örgütü, 40 bin küçük sanayicinin örgütü Ticaret Odaları Federasyonu (FCC) ile 700 büyük sanayicinin örgütü olan Nikaragua Gelişme Enstitüsü'nü (INDE) kapattı ve FAO'nun önderlerini tutuklattı.

Burjuva muhalefetinin diktatörlük ile tüm uzlaşma ve anlaşma çabalarına karşılık, Somoza'nın bu kesimler üzerinde saldırıya geçişi, «liberal» burjuvazinin daha radikal muhalefet unsurlarıyla, özellikle Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN) ile isteksiz bir yakınlaşma sına yolaçtı. Ancak bu taktiklerinde burjuvazi son derece dikkatli ve sınırlı davranmaktadır. 27 Ağustos'ta FCC'nin yaptığı bir açıklamada Somoza'nın dışında, ama aynı zamanda «Sandinistlerin de katıldığı» bir hükümet çağrısı yapılmak istendi. Aynı açıklamada, «ülkede politik hakları tanınmayan binlerce gencin katıldığı silahlı Sandinistlerin gelişmesine yolaçan Somoza'nın diktatörlüğüdür» deniyordu. Burjuva muhalefeti Sandinist gerillaların ülke içindeki etkinliğinden ve muhtemel bir kitle seferberliğinin kapitalist sistemi devirmesinden şiddetle korkmaktadır. Nitekim, gerillaların silahlı mücadeleye geçtikleri bir dönemde, 4 Eylül'de INDE, yaptığı açıklamada şöyle diyordu: «Somoza ailesinin iktidarda kalmasının, Nikaragua'da politik dengesizliği derinleştirmekte ve ülkeyi istenmeyen bir aşırı dönüşüme sürüklemekte olduğu kanaatindeyiz.» Burjuvazi bir sosyal devrimden duyduğu korkuyu açıkça ifade etmektedir.

Kitleler arasında büyük bir prestije sahip olan FSLN ise, burjuvazinin bu taktiklerini şiddetle eleştirmekle birlikte FAO'nun bir parçası olarak kalmaya devam etmektedir. FSLN'nin temel stratejisi Ulusal Muhafız güçleriyle silahlı çatışmalara girmek biçiminde belirlenmektedir. Bu çatışmaların «genel bir ayaklanmaya» yolaçacağını söyleyen Sandinistler bu gerçekleştiğinde «burjuvazinin de dahil olduğu tüm muhalefet güçlerinin temsil edileceği bir demokratik halk devrimci rejimi; yani, ülkeyi yeniden inşa edebilecek ve onu yoksulluk ve sömürden kurtarabilecek bir hükümet» kurulabilecektir demektedirler. Peru'da yayınlanan haftalık Marka

dergisinin, FSLN lideri Plutarco Hernandez ile 3 Ağustos'ta yaptığı bir röportajdan).

Sandinistler, burjuvazinin devrim içindeki rolü konusunda çelişik görüşler taşımaktadırlar. Diktatörlüğün yıkılmasıyla burjuvazi ile bir koalisyon hükümetinin kurulacağını söylemekle birlikte, FAO içindeki burjuva müttefiklerine çok ağır saldırılarda da bulunabilmekte. Başkanlık Sarayını işgalleri sırasında Somoza iktidarına yaptırdıkları açıklamada kapitalistlerin «Somoza ile suskun ittifakları» eleştirilmekte ve «halk ve anti-Somoza güçler, mali burjuvazinin maskesini düşürmeli ve yoketmelidir» denmektedir.

Sandinistlerin, burjuvazi içindeki parçalanmışlıktan yararlanmak adına, anti-Somoza burjuvaziyi bir iktidar ortağı olarak görmesi, ama diğer yandan da onun diktatörlük ile her an uzlaşmaya ve halk kitlelerine karşı olduğunu bilmesi, FSLN'i çıkmaz bir ikileme içine sokmakta ve mücadele biçimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Burjuva muhalefeti, FSLN'e, ancak kitle hareketinin sınırlandırılması ve Somoza rejiminin devrilmesi halinde kurulacak iktidara Sandinistlerin dahil olmaması şartı ile yaklaşmaktadır. Ama bu aynı zamanda, Amerikan emperyalizminin desteklediği diktatörlüğün karşısında devrimin ezilmesi anlamına gelmektedir. Öte yandan muzaffer bir devrimin temel şartı, Nikaragua işçi ve köylülerinin iktidarı kendi ellerine geçirmeleridir. Bu da burjuvazinin tümüyle karşı olduğu bir durumdur.

Somoza diktatörlüğünün devrilmesinin yolu kitlelerin silahlandırılmasından ve örgütlenmesinden geçecektir. Ama kitlelerin devrime çekilmesi, devrimin toplumsal niteliği ile yakından bağlantılıdır. Proletarya, «büyük sanayiinin işçi kontrolünde millileştirilmesi» talebi ve İşyeri Konseyleri örgütlenmeleri ile; köylülük ise feodal topraklara ve büyük kapitalist işletmelere Tarım Emekçileri ve Yoksul Köylü Konsey

leri aracılığıyla el koyabilmeleri talebi ve mücadelesi ile devrim ateşi içine atılabilirler. Ama bu aynı zamanda toplumsal bir devrim, yani Sosyalist Devrim'dir. Böylesine bir devrimi başarıya ulaştırabilecek iktidar ise ancak İşçi - Köylü Konseylerine dayalı proletarya diktatörlüğü olabilir.

FSLN'nin sosyalist devrim perspektifi yerine, burjuvaziden kopamayan, bunun sonucunda kitleleri iç savaşa çekemeyen ve burjuva devletin saldırıları karşısında yalnız kalan merkezci akımların ta-

oride) çalışması, kitlelerin, gerilla çatışmalarını gerçek bir iç savaş haline dönüştürmelerine engel olmaktadır, gerillaları yalnız bırakmakta ve devrimi silahsızlandırmaktadır. Bu yiğitçe savaş hattına atılan ama devrimin sosyalist niteliğini kabul etmeyerek burjuvaziden kopamayan, bunun sonucunda kitleleri iç savaşa çekemeyen ve burjuva devletin saldırıları karşısında yalnız kalan merkezci akımların ta-

rihsel açmazdır.

Che'nin sloganı bugün Latin Amerika Devrimi için geçerliğini bütün tazeliği ile korumakta ve devrimci akımların önüne çıkarmaktadır : «Ya Sosyalist Devrim, Ya Karikatür Devrim.»

Yaşasın Nikaragua Sosyalist Devrimi!

Yaşasın Latin Amerika Devrimi!

IP/Inprecor'dan
yorumla aktaran SD

İRAN DEVRİMİNİN SORUNLARI

Ahmet METİN

Kapitalist dünyanın, monarşiy-le yönetilen son birkaç ülkesinden biri olan İran'da kitleler, bir kez daha, yine büyük bir enerji ve özveri gücü ile Şahlık rejimine karşı ayaklanmaktadır. Ayaklanma, İran devrimi için olduğu kadar, Ortadoğu bölgesi için de büyük bir öneme sahip. Bölgede gericiliğin ve emperyalizmin kalesi olan bu ülkede, Şah yönetiminin devrilmesinin, dünya devriminin bölgedeki somutlanmasına yeni bir perspektif kazandıracağı kuşkusuzdur. Bu yüzden İran devriminin sorunları bölge devrimcileri için, üzerinde ciddi biçimde durulması gereken bir konudur.

Bugün, liberal-burjuva Musaddık'ın devrilmesinden 25 yıl sonra İran'ın emekçi kitleleri Monarşiyeye karşı yeniden ayaklanmaya başladılar. Diktatörlüğün tüm «ak devrim», «reformlar», «liberalleşme» aldatmacalarına rağmen İran halkı rejimin kendisini parçalamaya yönelmekte. Özellikle Eylül başında yoğunlaşan kitle gösterileri ve grevler ülkede genel bir devrim-öncesi durum yaratmıştır. Nesnel olarak İran devrimi gündemdedir. Kitleler, diktatörlüğün tüm insanlık dışı, tanklı, toplu saldırılarına rağmen, bütün enerjilerini, fedakarlıklarını ve inançlarını devrimin arkasında toplamışlardır. Sorun, devrimin alacağı yön ve liderliklerin izleyeceği politikalarda yatmaktadır.

Ordunun desteğindeki Şah, devrimi tam bir terörle ezmeye çalışmaktadır. Kitlelerin basit göster-

melik «reformlar»la yetinmeyeceğini anlamış olan Kasap'ın elinde başka kozu kalmamıştır. Amerikanın bu konuda tüm desteğini, Carter'ın açıklamasıyla Şah'ın emrine sunması, ona bu konuda cesaret vermektedir. Şunu unutmamak gerekir ki, emperyalizmin yeni bir Musaddık deneyine tahammülü yoktur. Ayrıca Şah'ın parçalanmış olan burjuvaziyi kendi desteğinde birleştirebilmesinin başka bir yolu yoktur. Bu anlamda, bir dizi sanaycinin tutuklanmış olması Şahın politikalarının açık bir belirtisidir. «ABD emperyalizminin İran'da ilerici halk hareketinin etkisiyle, reformist solun ve dinsel muhalefetin desteğine sahip olan bir liberalleşme ve demokratlaşmaya zorlanabileceğini» ummak (D.Yol, Sayı 22) Şahlık rejiminin niteliğini ve Emperyalizmin Ortadoğu'daki politikalarını anlayamamaktan öteye, kitlelere ham hayaller vermek anlamına gelir. Zaten, Moskova yanlısı Tudeh ile burjuva Ulusal Cephe partisinin taktikleri bundan başka birşey değildir.

Liberal burjuvazi, kendisi için korkunç tarihsel ikilemin karşısına, Musaddık döneminden daha da açık bir biçimde çıkmaktadır. Ya Şahlık rejimi parçalanacak ve yerine bir burjuva Cumhuriyeti kurulacak; ki bu takdirde kitle hareketliliği burjuvazinin çizmeye çalışacağı sınırların ötesine, kısaca burjuva düzeninin kendisine yönelecektir -ya da diktatörlük ile uzlaşılacak ve kitle hareketliliği ezilecektir. Bu yüzden-

dir ki burjuvazi kendisini, yeni kurulan hükümete birkaç protesto ile sınırlandırmaktadır. Ulusal Cephe Partisinin tüm politikası, kitle hareketliliğini desteğine alarak Şahlık rejiminden birkaç taviz koparmak ve karşılığında devrimci seferberliği durdurmak üzere kuruludur.

Reformist Tudeh Partisinin politikaları da bunun pek ötesine geçmemekte. Stalinistler Şahlık rejiminin yıkılmasını talep etmekle birlikte iktidarın burjuvaziye devredilmesine hazırdırlar. Bu anlamda kitlelere devrimci bir liderlik sunmamaktalar ve 1917 yılında Menşeviklerin oynadıkları rolü üstlenmeye çalışmaktadırlar.

Kitlelerin önderliği ise bugün Şii liderlerinin elinde bulunmaktadır. Bu, burjuva propagandasının da etkisiyle, İran ayaklanmasına «dinci» bir görünüm vermektedir. Ancak bu durum, devrimci bir liderliğin bulunmayışından ve geleneksel örgütlenmelerin İran'daki gücünden kaynaklanmaktadır ve gericidir. Ayaklanan kitlelerin sözcülüğünü yapan ve bu yüzden Şahlık rejimi ile uzlaşmaz görünen Şii liderliğinin sunabileceği iktidar alternatifi ne olabilir? Bu geleneksel küçük-burjuva liderliğinin, Şahlığın devrilmesi halinde iktidarı burjuvazinin eline teslim etmesinden başka bir yolu yoktur. İçinde dinci akımların da temsil edilmekte olduğu Ulusal Cephe Partisi'nin, Şii liderleri ile sürekli ilişkide ve dayanışmada olması, bunun en çok açık belirtisidir. Kaldı ki, Şii liderleri-

nin çatışması Şah'ın kendisi iledir. «Şah'a Ölüm» sloganlarının altında, mutlakliyetin parçalanması yatmaktadır. Dinci liderler rejimle heran anlaşılmaya hazırdırlar — yeter ki, rejimin köşebaşlarını tutabilsinler. Bu yüzden, kitle radikalleşmesi art tıkça, halk kitleleri rejimle karşı karşıya geldikçe geleneksel liderlerin etkileri zayıflayacaktır. Şii önderleri bunu önleyebilmek için gösterileri sürekli olarak «barışçı» sınırlar içinde tutmaya çalışmaktadırlar.

Kitleler içinde Şahlık rejimi ile hiçbir uzlaşma eğilimi bulunmamaktadır. Seferberliğin temel sloganı «Kahrolsun Şah» olmaktadır. Ancak mevcut liderlikler ayaklanmanın, rejimi parçalaması halinde, kapitalizmin kendisine yönelmesinden korkmaktadırlar. Amaçları, ordunun ve emperyalizmin bu barışçı gösteriler karşısında felçleşmesi, Şahlığın kendi kendine çökmesidir. Ancak diktatörlüğün artan saldırıları ve burjuva ve küçük - burjuva liderliklerinin uzlaşmacılıkları karşısında kitleler içindeki hoşnutsuzluk derinleşecek ve ayaklanmalar ciddi çatışmalara, bir iç savaşa dönüşecektir.

«Kahrolsun Şah» talebinin karşısında bir iktidar alternatifinin gösterilmesi gerekmektedir. Şunu hemen belirtmek gerekir ki, muzaffer bir devrimin sonucunda yönetim ancak iki zıt sosyal sınıfın temsilcilerinin eline geçebilir : burjuvazi, ya da köylülüğün desteğindeki proleter ya (işçi - köylü hükümeti). Burjuvazi, böylesine tehlikeli bir iktidardan ne denli kaçarsa kaçsın, küçük burjuva, popülist liderlikler yönetimi burjuvazinin ellerine teslim edeceklerdir. Bu ise, burjuvazinin emperyalizm, ordu ve toprak ağaları ile uzlaşması, yani devrimin ezilmesi anlamına gelecektir.

Devrimin gerçek zaferi ise iktidarın işçi - köylü hükümeti elinde toplanmasında, ordunun ve bürokrasinin parçalanmasında, tarım devriminin gerçekleştirilmesinde ve kapitalist - emperyalist dünyadan kopuşta. Tüm sorun kitlelerin bu doğrultuda, burjuva ve dinci liderliklerin etkisinden kurtarılarak kazanılması ve örgütlenmesidir. İran'da işçi sınıfının, köylülüğün desteğinde iktidarı ele geçirmesi sosyolo-

jik olarak, ya da politik olarak yasaklanmış değildir. Bunu ancak, «aşamalı devrim» teorisyenleri, modern Menşevizmin sözcüleri iddia edebilirler. Eğer bugün İran'da bir işçi - köylü hükümeti olasılığı yoksa bunun nedeni, burjuva ve reformist liderliklerin etkisindeki kitlelere iktidar zaptı hedefi gösteren ve bu uğurda mücadele eden devrimci bir liderliğin bulunmamasındadır.

O halde devrimci bir liderliğin inşası ve kitlelerin «sabırlı, ısrarlı ve metodik» (Lenin) bir biçimde adım adım kazanılması için izlenmesi gereken devrimci politikalar nedir? Bu noktada, herşeyden önce devrimin niteliği (burjuva - demokratik) ve kitlelerin bilinç durumları dikkate alınmalıdır. «Kahrolsun Şah» talebine alternatif olarak bir «Kurucu Meclis» sloganı ileri sürülebilir. Ancak bu Kurucu Meclis mücadelesinin içinde burjuvaziyle uzlaşmaya en ufak bir yer yoktur. Devrimciler, Şahlık rejiminin yerine bir burjuva Cumhuriyeti'nin inşasını destekleyemezler. Diktatörlüğü deviren kitlelerin önüne, onunla heran uzlaşabilecek bir yönetim değil, fakat işçilerin ve köylülerin yönetimindeki bir devlet türü çıkarmak gerekir : bu da Lenin'in 1917 Nisanında söylemiş olduğu gibi ancak, Komün türü bir devlet olabilir. Kurucu Meclis, ancak kitlelerin yönetimine dayandığında devrimci bir anlam kazanır.

İran emekçi kitlelerini ezen, onların sırtından milyarlar vuran ve halkın derin nefretini kazanmış olan bürokrasinin parçalanması talebi ileri sürülmelidir. Ama aynı zaman da yönetimi üstlenecek bağımsız sınıf örgütlenmeleri, yani İşçi ve Köylü Temsilcileri Şuraları (Sovyetler) nin örgütlenmesi için çalışılmalıdır. Bu bağımsız örgütler var olmadan proleterya ve köylülüğün iktidarı ele alması mümkün değildir. Bununla bağıntılı olarak kitlelerin silahlandırılması devrimin en önemli sorunlarından. Diktatörlüğün insanlık dışı saldırıları karşısında İran emekçileri derin bir silahlanma arzusu duymaktadırlar. Birkaç birliğin veya subayın halkın üzerine ateş açmayı reddetmelerini göstererek, kitlelere polisin ve ordunun, barışçı gösterilerle veya çağırılarla dağıla-

cağı ümidini vermek onları ve devrimi felakete sürüklemekten başka bir şey olmaz. Şahlık rejiminin ve bürokrasinin temel dayanakları olan polis teşkilâtının, SAVAK'ın ve ordunun parçalanması ve dağıtılması, işçi - köylü milislerinin kurulması, monarşiyeye karşı zaferin yegane güvencesidir.

Kitle gösterileri, sanayi bölgelerinde yaygın grevlere yolaçmaktadır. Tahran'da Alborz İşletmelerinin tümünde, Ahvaz yakınındaki şeker fabrikalarında, Haft-Tapeh'deki kâğıt fabrikalarında, Ahvaz'daki inşaat sektörlerinde, Mashed'deki devlet su işletmelerinde, Şostar ve Ahvaz'daki nakliyat sektörlerinde, İran Merkez Bankasında, birçok petrol işletmesinde işçiler direnişe geçmişlerdir. Petrol işletmelerinin ve büyük sanayiinin tazminatsız olarak ve işçi kontrolünde millileştirilmeleri talebinin ileri sürülmesi ve bu talep etrafında İşçi Şuralarının örgütlenmesi gerekmektedir.

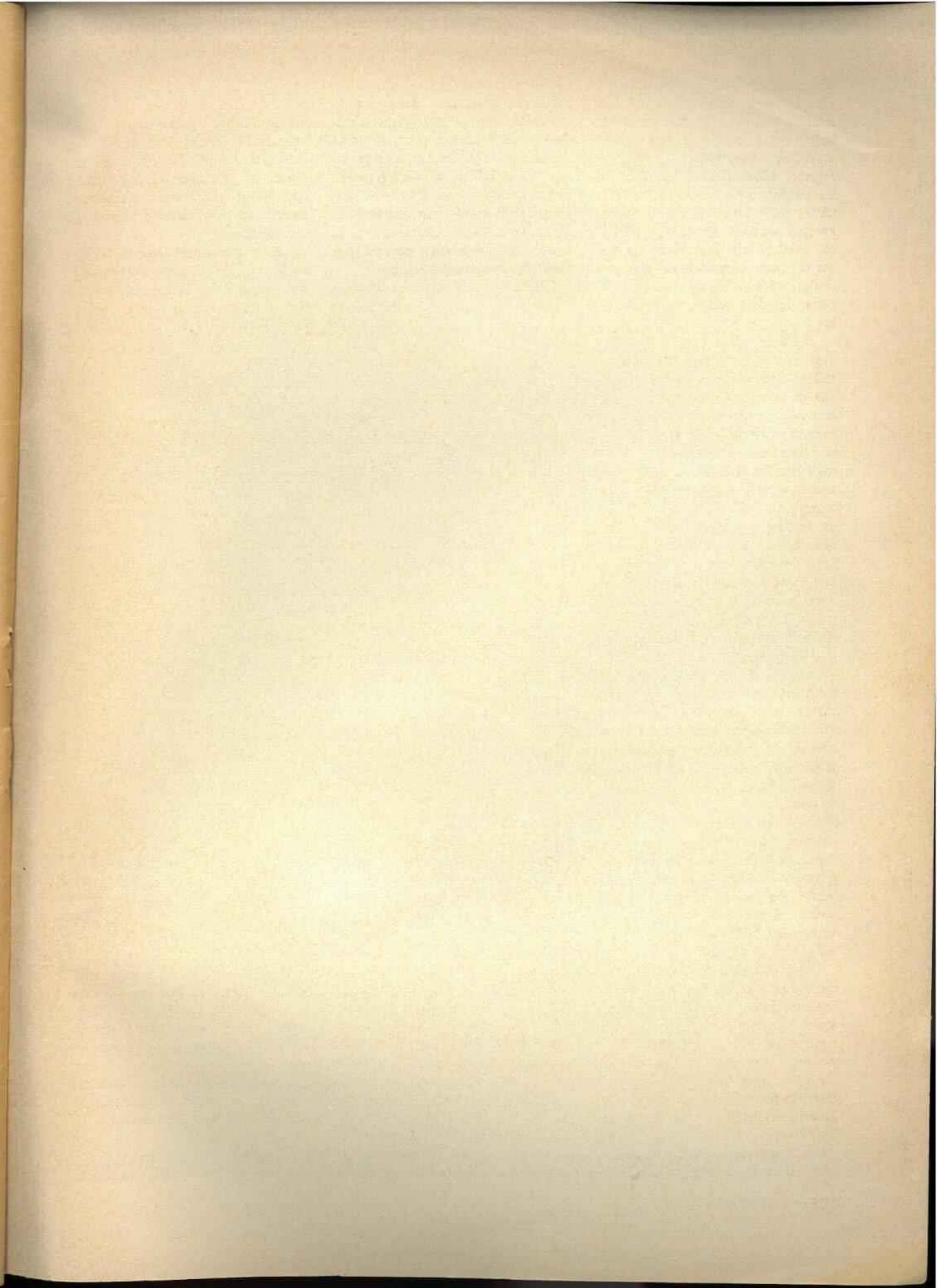
Ayrıca, Tarım Emekçileri ve Köylü Şuraları aracılığıyla Şahlığın ve toprak ağalarının ellerinde bulunan tüm topraklara fiilen el konması ve millileştirilmiş işletmeler haline dönüştürülmesi, devrimin hayatı sorunlarından. Feodalitenin pençesi altında ezilen, sömürülen milyonlarca İranlı yoksul köylüyü, topraksız köylüyü ve tarım emekçisini, devrimin arkasında toplayacak olan, devrimci liderliğin izleyeceği böylesine bir politikadır.

Kurucu Meclis talebi, ancak işçi ve köylü kitlelerinin bağımsız sınıf örgütlenmelerinin, silahlı milislerinin kurulması ile anlam kazanabilir. Bunun aksine, «burjuvaziye ürkütmeme» şeklindeki reformist - revizyonist politikalar ancak devrimin yenilgisine yolaçar. Şahlık diktatörlüğünü ve emperyalizmi ülkeden kovabilecek, böylece bölgede proleter devrimci kabarışı gerçekleştirecek olan yegane gücün, işçilerin devrimi kendi güçlü ellerine almasını sağlayıcı bu devrimci politikalar ile açılabilir. İran devriminin gereksinim duyduğu devrimci önderlik de, ancak bu devrimci politikalar ile gelişebilir, kitleleri kazanabilir.

Yaşasın İran Devrimi!

Yaşasın İşçi - Köylü Hükümeti!

"Ulusal burjuvazilerin artık hiçbir biçimde emperyalizme
karşıkoymak yeteneği yoktur —gerçekten hiç olmuşsa
eğer— ve şimdi onun artçılarını oluşturmaktadırlar.

Daha başka olasılık yoktur :
ya sosyalist devrim ya karikatür devrim."